

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
VIEŠOJO SAUGUMO FAKULTETAS
KRIMINALISTIKOS IR BAUDŽIAMOJO PROCESO KATEDRA

SVETLANA SINKEVIČ

VAGYSČIŲ IŠ AUTOTRANSPORTO PRIEMONIŲ
TYRIMO YPATUMAI

Magistro baigiamasis darbas

Vadovė

doc. dr. J. Juškevičiūtė

KAUNAS, 2011

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
VIEŠOJO SAUGUMO FAKULTETAS
KRIMINALISTIKOS IR BAUDŽIAMOJO PROCESO KATEDRA

VAGYSČIŲ IŠ AUTOTRANSPORTO PRIEMONIŲ
TYRIMO YPATUMAI

Ekspertinių tyrimų magistro baigiamasis darbas
Studijų programa 62401S107

Recenzentas

2011

Vadovė

_____ doc. dr. J. Juškevičiūtė

2011

Atliko

_____ S. Sinkevič

2011

KAUNAS, 2011

TURINYS

ĮVADAS.....	5
1. VAGYSČIŲ IŠ AUTOTRANSPORTO PRIEMONIŲ CHARAKTERISTIKA.....	8
1.1. Vagysčių baudžiamoji-teisinė charakteristika.....	8
1.2. Vagysčių iš autotransporto priemonių kriminalistinė charakteristika.....	16
2. VAGYSČIŲ IŠ AUTOTRANSPORTO PRIEMONIŲ TYRIMAS.....	24
2.1. Vagysčių iš autotransporto priemonių pirmieji tyrimo veiksmai.....	24
2.2. Tolesni tyrimo veiksmai.....	29
3. VAGYSČIŲ IŠ AUTOTRANSPORTO PRIEMONIŲ TYRIMO PRAKTIKA IR TOBULINIMO KRYPTYS.....	35
3.1. Baudžiamųjų bylų analizė.....	35
3.2. Ikiteisminio tyrimo tyrėjų ir specialistų kriminalistų apklausos rezultatai.....	38
3.3. Lietuvos gyventojų apklausos analizė.....	46
3.4. Vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo tobulinimo kryptys.....	54
IŠVADOS IR SIŪLYMAI.....	57
LITERATŪRA.....	59
ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS.....	64
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA.....	65
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA.....	66
PRIEDAI.....	67

PAVEIKSLAI

1 pav.	2010 metais Lietuvoje registruotos nusikalstamos veikos nuosavybei, turtinėms teisėms ir turtiniams interesams	11
2 pav.	2001-2010 metais Lietuvoje registruotos vagystės (LR BK 178 str.)	14
3 pav.	2001-2010 metų bendras vagysčių ir vagysčių iš transporto priemonių atskleidžiamumo rodikliai	15
4 pav.	Kriminalistinės nusikaltimų charakteristikos ir nusikaltimo sudėties elementų santykių struktūra	17
5 pav.	Nusikalstamos veikos būdo struktūra	18
6 pav.	Kriminalistinės nusikalstamos veikos charakteristikos klasifikacija pagal lygius	20
7 pav.	Nusikalstamų veikų charakteristikos aprašymo pavyzdys	22
8 pav.	Baudžiamųjų bylų tyrimo metu naudotos duomenų bazės	37
9 pav.	Respondentų pasiskirstymas pagal lytį	39
10 pav.	Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą	39
11 pav.	Respondentų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes	40
12 pav.	Respondentų pasiskirstymas pagal darbo stažą	40
13 pav.	Šaltinių svarba tiriant vagystes iš autotransporto priemonių (ikiteisminio tyrimo tyrėjų nuomonė)	41
14 pav.	Specialistų kriminalistų pasiruošimo įvertinimas (ikiteisminio tyrimo tyrėjų nuomonė)	41
15 pav.	Priežastys, lemiančios galimai nekokybišką ar neefektyvą specialistų kriminalistų darbą (ikiteisminio tyrimo tyrėjų nuomonė)	42
16 pav.	Problemos, su kuriomis susiduria specialistai vagysčių iš autotransporto priemonių atvejais	42
17 pav.	Respondentų dalyvavimas įvykio vietos apžiūrose tiriant vagystes iš autotransporto priemonių	43
18 pav.	Techninių, mokslinių ir kriminalistinių priemonių naudojimas atliekant įvykio vietos apžiūras vagysčių iš autotransporto priemonių atvejais	44
19 pav.	Respondentų aprūpinimo metodine medžiaga būdai	44
20 pav.	Respondentų naudojimosi duomenų bazėmis tendencijos	45
21 pav.	Respondentų nuomonė dėl vieningos vagysčių iš autotransporto priemonių duomenų bazės sudarymo naudingumo	45
22 pav.	Respondentų nuomonė dėl vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo gerinimo priemonių	46
23 pav.	Respondentų pasiskirstymas pagal amžių	47
24 pav.	Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą	48
25 pav.	Respondentų pasiskirstymas pagal lytį ir gyvenamąją vietą	48
26 pav.	Respondentų naudojamos automobilių apsaugos priemonės	49
27 pav.	Vietos, kur paliekamos stovėti autotransporto priemonės	49
28 pav.	Respondentai, susidūrę su vagystėmis iš autotransporto priemonių	50
29 pav.	Vagysčių iš autotransporto priemonių įvykdymo geografinė vietovė	50
30 pav.	Vagysčių iš autotransporto priemonių įvykdymo vieta	51
31 pav.	Iš autotransporto priemonių pavogti daiktai	52
32 pav.	Pranešimai apie vagystes iš autotransporto priemonių	52
33 pav.	Priežastys, dėl kurių nebuvo kreiptasi į policiją vagysčių iš autotransporto priemonių atvejais	53
34 pav.	Laikas, praėjęs nuo nusikalstamos veikos aptikimo iki pranešimo ikiteisminio tyrimo įstaigai	53
35 pav.	Teisėsaugos pareigūnų atliktų vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimų vertinimas	54

IVADAS

Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. lapkričio 12 d. nutarimu Nr. IX-1187 „Dėl Valstybės ilgalaikės raidos strategijos“ patvirtintoje Valstybės ilgalaikės raidos strategijoje įtvirtintas siekis sukurti gerovės valstybę, kurią apibendrintai nusako žinių visuomenė, konkurencinga ekonomika ir saugi visuomenė. Kuriant saugią visuomenę, svarbi vieta skirta viešojo saugumo politikos formavimui ir įgyvendinimui. Tarp kitų pagrindinių valstybės valdymo sričių viešojo saugumo politika apima ir nusikalstamų veikų bei kitų teisės pažeidimų prevenciją ir kontrolę. Viešasis saugumas yra esminė sąlyga ir užtikrinant šalies nacionalinį saugumą. Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas (1997) žmogaus ir piliečio teises, laisves bei asmens saugumą įvardija kaip vieną iš pagrindinių nacionalinio saugumo objektų ir nustato, kad Vyriausybė ir teisėsaugos sistema privalo apginti piliečius ir valstybę nuo korupcijos bei organizuoto nusikalstamumo, užtikrinti patikimą valstybės sienos kontrolę bei asmens ir turto saugumą.

Nusikalstamumo problema, kaip pažymi R. Drakšas, yra itin aktuali šalims, gyvenančioms kaitos ir kardinalių reformų laikotarpiu (pagal: Čepulionytė, 2010). Statistinių duomenų kriminologinis vertinimas rodo, kad nusikalstamumo pokytį Lietuvoje pastaraisiais metais įtakoja ir pasaulio ekonominis sąstingis. 2005 metais Lietuvoje buvo užregistruotos 89815 nusikalstamos veikos, 2007 metais šis skaičius sumažėjo iki 73741. Bet 2008 metais užregistruotų nusikalstamų veikų skaičius pradėjo didėti ir 2009 metais pasiekė 83203 (Lietuva skaičiais, 2010). Bendrame užregistruotų nusikalstamų veikų didėjimo fone turėtų džiuginti vagysčių iš transporto priemonių mažėjimas: 2005 metais užregistruota 7478 tokių vagysčių, 2007 metais – 6035. Ir nors 2008 metais, kaip ir bendras užregistruotų nusikalstamų veikų, vagysčių iš transporto priemonių skaičius pradėjo didėti, 2009 metais buvo užregistruota tik 5322 atvejai, 2010 metais – 5404 vagysčių iš autotransporto priemonių atvejai (Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos Informatikos ir ryšių departamento (toliau – LR VRM IRD) statistika, 2005-2010).

Apibūdinant nusikalstamumo lygį šalyje, statistikos duomenys nėra vienintelis ir pakankamas indikatorius. Daugelio nusikaltimų statistika priklauso nuo gyventojų pranešimo apie juos ir nuo nusikalstamumo kontrolės intensyvumo. Pastaraisiais metais atliekamos sociologinės apklausos rodo, kad Lietuvos gyventojai nepasitiki teisėsauga: Lietuvos gyventojų pasitikėjimo teisėsaugos sistema rodiklis yra žemiausias visoje Europos Sąjungoje (pagal: Gabrilavičiūtė, 2010). Nepasitikėdami, žmonės dėl dalies nusikaltimų nesikreipia į teisėsaugos institucijas. Anot E. Čepulionytės (2010), „kriminologai vienareikšmiškai pripažįsta, kad dauguma padaromų nusikaltimų yra latentiniai“. O latentiniai, t. y. oficialiai neregistruojami, nusikaltimai daro ypač didelį poveikį žmonių saugumo jausmui visuomenėje.

Lietuvos gyventojų saugumas, R. Drakšo nuomone, nėra pakankamai užtikrintas, o nusikalstamumas ir toliau išlieka viena didžiausių šalies problemų (pagal: Čepulionytė, 2010). Vagysčių iš transporto priemonių problema nėra išimtis. Statistinis tokių vagysčių mažėjimas neatspindi latentinių nusikaltimų, o ir užregistruotų nusikalstamos veikos atvejų išaiškinimo procentas nėra didelis – 2009 metais buvo ištirta tik 13%, 2010 metais – 11,7% registruotų vagysčių iš transporto priemonių (LR VRM IRD, 2009-2010). Gana maža ištiriamų nusikalstamų veikų dalis rodo, jog vagystės iš transporto priemonių yra sunkiai tiriama nusikaltimai ir mažas jų išaiškinamumas tik paskatina nusikaltėlius tęsti „sėkmingą“ vagysčių iš transporto priemonių praktiką. Taip pat tenka pažymėti, kad Lietuvoje vagystės iš autotransporto priemonių dar nesulaukia tinkamo mokslininkų dėmesio. Taigi, siekiant padidinti vagysčių iš transporto priemonių išaiškinamumą ir sumažinti jų skaičių, svarbu užtikrinti efektyvų šių nusikaltimų kriminologinį ir kriminalistinį tyrimą bei nagrinėti vagysčių iš transporto priemonių tyrimo ypatumus.

Baigiamojo darbo **objektas** – vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo praktika.

Baigiamojo darbo **tikslas** – išnagrinėti vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo ypatumus ir aktualijas, nustatyti vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo problemas ir pasiūlyti galimus šių problemų sprendimo būdus.

Darbo tikslui pasiekti keliami **uždaviniai**:

1. Išanalizuoti vagysčių iš autotransporto priemonių baudžiamąją-teisinę ir kriminalistinę charakteristikas.
2. Išnagrinėti vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo etapus.
3. Atlikti vagysčių iš autotransporto priemonių baudžiamųjų bylų analizę.
4. Atlikti ikiteisminio tyrimo pareigūnų ir specialistų apklausą.
5. Atlikti Lietuvos gyventojų apklausą.
6. Nustatyti vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo problemas ir pateikti galimus šių problemų sprendimo būdus.

Tyrimo **hipotezė**: vieningos vagysčių iš autotransporto priemonių duomenų bazės sudarymas ir naudojimas galėtų padėti užtikrinti efektyvesnę šių nusikaltimų išaiškinimą.

Tyrimo **metodika**: darbas parengtas remiantis mokslinės literatūros, įstatymų ir norminių aktų sisteminę ir lyginamąją analizę, taikyti baudžiamųjų bylų analizės metodus, ikiteisminio tyrimo pareigūnų ir specialistų bei Lietuvos gyventojų apklausos ir apibendrinimo metodai:

- Mokslinės literatūros, įstatymų ir norminių aktų sisteminė analizė leido nustatyti problemos ištirtumą, padėjo sudaryti planą ir parinkti tinkamus tyrimo metodus. Apžvelgta literatūra, teisinė bazė, statistika ir baudžiamųjų bylų analizė leido geriau suvokti vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo problemas. Tai paskatino atlikti išsamų tyrimą. Remiantis

išnagrinėta mokslinė literatūra bei teisine baze ir atsižvelgiant į tyrimo tikslus, sudarytos anketos (1, 3, 4 ir 5 priedai).

- Anoniminė Lietuvos gyventojų anketinė apklausa, vykdyta elektroniniu būdu, padėjo išsiaiškinti respondentų viktimizacijos laipsnį ir požiūrį į vagysčių iš autotransporto priemonių problemą.
- Anoniminė ikiteisminio tyrimo tyrėjų ir specialistų kriminalistų anketinė apklausa leido nustatyti tiriamųjų požiūrį į vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo problemas.
- Tyrimo metu gautų duomenų analizei naudotas statistinės empirinių duomenų analizės metodas.
- Apibendrinant tyrimo duomenis ir formuluojant išvadas, naudotas apibendrinimo metodas.

Darbo praktinis naudingumas: atkreipiamas dėmesys į vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo problemas. Tyrimo duomenys gali būti panaudoti kaip atspirties taškas vagysčių iš autotransporto priemonių duomenų bazės sudarymui.

Pirmoje darbo dalyje teoriniu aspektu tiriama vagysčių iš autotransporto priemonių kriminalistinė charakteristika. Antroje dalyje nagrinėjamas vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo procesas. Trečioje dalyje atliekama vagysčių iš autotransporto priemonių baudžiamųjų bylų analizė, nagrinėjamas ikiteisminio tyrimo tyrėjų, specialistų kriminalistų ir Lietuvos gyventojų požiūris į vagysčių iš autotransporto priemonių problemą, apibrėžiamos šių vagysčių tyrimo problemos Lietuvoje. Darbo pabaigoje pateikiamos išvados ir pasiūlymai.

1. VAGYSČIŲ IŠ AUTOTRANSPORTO PRIEMONIŲ CHARAKTERISTIKA

1.1. Vagysčių baudžiamoji-teisinė charakteristika

Nuosavybės neliečiamumo užtikrinimas reiškia savininko, kaip subjektinių teisių į turtą turėtojo, teisę reikalauti, kad kiti asmenys nepažeistų jo teisių, taip pat valstybės pareigą ginti ir saugoti nuosavybę nuo neteisėto kėsینimosi į ją. Nuosavybės neliečiamumo principas įtvirtintas Visuotinių žmogaus teisių deklaracijos 17 straipsnyje ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnyje.

„Nuosavybė“, kaip teisinė institucija, yra istorinė kategorija. Pagal daugelį valstybės kilmės teorijų valstybė kaip tik dėl to ir atsirado, kad apsaugotų šią pagrindinę teisę. Romėnų teisėje valdymas buvo suprantamas kaip faktinis daikto turėjimas siekiant jį sau pasilikti (Nekrošius ir kt., 1996). Nuosavybės teisė buvo suprantama kaip daiktinė ir autonominė asmens teisė valdyti, naudoti ir disponuoti materialiu daiktu, kuri iš esmės yra neribojama, tačiau tik tiek, kiek ji nepažeidžia egzistuojančios teisėtvarkos. Buvo skiriamas teisėtas ir neteisėtas valdymas (vagus valdo pavogtą daiktą). Nuo senų laikų skiriami ir du kėsینimosi į nuosavybę būdai: prievartinis ir neprievartinis. Romėnų sąvoka *furtum* buvo daug platesnė, negu vagystė mūsų laikų prasme, ir, be tų atsitikimų, kurie dabar laikomi vagyste, apimdavo dar daug kitų: pagrobimus, sukčiavimus, patikėtų daiktų ir radinių pasisavinimus (Stankevičius, 1925).

Visais laikais vagystė buvo vertinama labai nevienareikšmiškai ir žodis „vagystė“ reiškė labai skirtingus veiksmus. Vagiama ir viešojoje vietoje, ir šeimoje, ir iš svetimų, ir iš pažįstamų. Be galo įvairūs yra ir vagiami daiktai, ir nusikaltimo padarymo būdai. Aiškiai juridiškai apibrėžta vagystės sąvoka pirmą kartą pavartota germanų teisėje: vagystė buvo vertinama kaip niekingas darbas, svetimo daikto neteisėtas paėmimas slapčia. Būtent germanų teisėje pirmą kartą akcentuojamas toks vagystės sąvokos elementas kaip neteisėtumas, t.y. tik neteisėtas daikto paėmimas galėjo būti laikomas vagyste. Jei daiktas būdavo paimamas teisėtai, pavyzdžiui teismo sprendimu, veika nebuvo laikoma vagyste. Taipogi buvo nustatyta, jog vagystės dalyku gali būti tik svetimas daiktas, o vagystės padarymo būdas – slapčia. Minėtas germanų teisėje vartotas vagystės apibrėžimas beveik nepakitęs išliko iki mūsų laikų. Daugelio šalių baudžiamieji įstatymai perėmė germanų teisės vagystės sąvoką ir atskyrė ją nuo kitų nusikaltimų: plėšimo, sukčiavimo, prievartavimo. Vagystė ir plėšimas XIX amžiaus pabaigoje buvo Rusijos baudžiamuosiuose įstatymuose (*кража и разбой*), Vokietijos baudžiamojame teisėje (*Diebstahl und Raub*), Prancūzijoje ir kt. (pagal: Drakšienė, Stauskienė, 1998).

Nuosavybės teisės gynimas Lietuvos įstatymuose įtvirtinamas jau nuo XIV amžiaus, nusikaltimai nuosavybei buvo reglamentuojami Pamedės ir Kazimiero teisyneose, visuose trijuose Lietuvos Statutuose. Lietuvoje seniausias teisės šaltinis – paprotinė teisė – kito kartu su feodalinių

santykių raida. Paprotinės teisės normos reguliavo feodalų ir jų valstiečių santykius, nes didžiojo kunigaikščio valdžia nesikišo į feodalų vidaus reikalus pagal feodalinį principą: žemės savininkas turi valdžią toje žemėje gyvenantiems žmonėms. To meto Lietuvoje nebuvo vieningų įstatymų ir kiekvienas feodolas savo žemėje turėjo įstatymų leidžiamąją galią, t.y. pats galėjo priiminėti įstatymus, pats baudė juos pažeidusius valstiečius. Todėl atskirų žemių feodalų leidžiami įstatymai saugojo tik feodalų turtą ir vagystė buvo suprantama kaip feodalui priklausančio turto pagrobimas. Kadangi valstiečiai jokio turto neturėjo, tai ir vagystė buvo suprantama tik kaip kilmingųjų turto pagrobimas. Daug dėmesio kovai su vagystėmis skyrė vienas iš pirmųjų Lietuvos rašytinės teisės šaltinių – Kazimiero teisynas, priimtas 1468 metais. Iš 25 teisyno straipsnių 17 skirta kovai su vagystėmis – be kunigaikščio ir bajorų turto pagrobimo, vagyste buvo pripažįstamas ir nelaisvų žmonių išvedimas arba pagrobimas, nes pastarieji buvo traktuojami kaip bajorui priklausantis turtas. Todėl vagystės subjektu galėjo būti ir kilmingo luomo atstovas, nes išsivesti bajorui priklausančius žmones galėjo tik kitas bajoras ar kilmingasis. Teisynas taip pat numatė bausmes už padarytas vagystes, jų dydis priklausė nuo pagrobto turto vertės ir nusikaltimo kartotinumui. Bausmės už vagystes buvo labai griežtos, nes vagį už turto, kurio vertė didesnė kaip pusės kapos (30) grašių, taip pat už pakartotinę vagystę baudė mirties bausme (pagal: Maksimaitis, Vansevičius, 1997).

1529 metų Pirmąjį Statutą sudarė trylika skyrių, kur 12 skyrius reglamentavo atsakomybę už feodalų turto pagrobimą, o 13 – atsakomybę už vagystes. Šio statuto 12 skyriuje, kaip ir Kazimiero teisyne, vagyste buvo laikomas ir nelaisvų žmonių „šeimynos“ išsivedimas ar „išvogimas“. Statuto 13 skyrių „Apie vagystę“ sudarė 24 straipsniai pirminiame variante ir 28 straipsniai išplėstinėje redakcijoje, iš kurių dauguma priskirtina baudžiamajai ir proceso teisei, kuri taikoma „prasto luomo“ žmonėms, nes šalies įstatymų sąvadas negalėjo apvoginti kilmingųjų. Todėl ir skyrius pradedamas bausmių už įvairaus masto vagystes įteisinimu žemiausiai prasto luomo kategorijai – bernams: „jeigu kur apylinkėje bernai vagia, ir juos sugaus su įkalčiu, kuris įkaltis kainuos pusrublį grašių, tai turi būti baudžiamas kaip vagis. O jeigu įkaltis pusrublį nekainuos, tai žala turi būti apmokėta iš jo bandos arba – įkaltį gražinti, o už atlygį rimbais nuplakti. Ir jeigu antrąkart pavogs, nors tai dešimties grašių nekainuos, bet su įkalčiu sugaus, tuomet jau turi atiduoti į kartuves.“ Taigi bausmės dydis už vagystę priklausė nuo pagrobto turto vertės ir nuo vagystės kartotinumui. Šio skyriaus 10 straipsnis numatė atsakomybę už klėties išvogimą, kas atitiktų kvalifikuojantį vagystės požymį – įsibraunant į negyvenamąją patalpą, o 20 straipsnis numato brutaliausią vagystės būdą – vagystę su įsilaužimu į namus, kuris nurodo, jog vagis, įsibrovęs į svetimą namą, gali būti nužudytas (pagal: Valikonytė ir kt., 2001). Analogiškai vagystes reglamentavo ir Antrasis (1566) bei Trečiasis (1588) Lietuvos Statutai. Juose buvo numatyta skirtinga atsakomybė už kilmingųjų ir valstiečių turto vagystę. Už kilmingųjų turto vagystę, įvykdytą paprastų žmonių – bernų ar valstiečių, buvo baudžiama daug griežčiau, negu už analogišką paprastųjų žmonių turto vagystę. Be to, iš statutų matome, jog tuo metu vyravo gyvulių

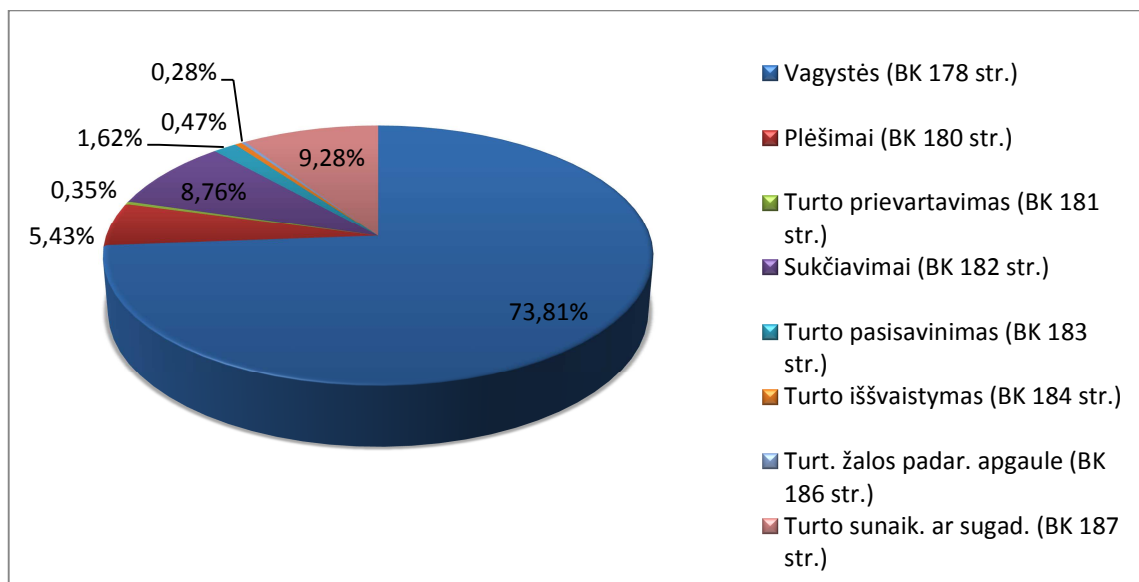
vagystės, vagystės iš gyvenamųjų ir negyvenamųjų patalpų (klėčių) bei nelaisvų žmonių išvedimai (pagrobimai), nes būtent šioms vagysčių rūšims skiriama daugiausiai dėmesio Statutuose. Trečiasis Lietuvos Statutas galiojo iki 1840 metų, kuomet jo galiojimas buvo panaikintas ir Lietuvoje įsigaliojo Carinės Rusijos įstatymai (pagal: Šapoka, 1989).

Žymiausias ir reikšmingiausias iš to laikotarpio galiojančių įstatymų buvo 1903 metų Rusijos imperijos Baudžiamasis statutas, nes jis galiojo Lietuvoje ir atkūrus nepriklausomybę. 1919 m. sausio 16 d. Valstybės Tarybos prezidiumas nutarė Lietuvos Respublikos baudžiamuoju kodeksu pripažinti Rusijos imperijos 1903 metų Baudžiamąjį Statutą, kuris galiojo visoje Lietuvoje (išskyrus Klaipėdos kraštą) iki 1940 metais įvykusios Sovietų okupacijos. Baudžiamosios teisės teoretikų nuomone, šis statutas buvo vienas pažangiausių to meto baudžiamųjų įstatymų, kuris buvo kuriamas apie 20 metų ir kurio projekto rengime dalyvavo geriausi to meto teisininkai (pagal: Drakšienė, Stauskienė, 1998). Nusikaltimai nuosavybei to meto teisės literatūroje buvo vadinami nusikaltimais turtui ir šiame baudžiamajame statute buvo reglamentuojami gana detalai. Vagystes reglamentavo 32 baudžiamojo statuto skyrius – apie vagystę, plėšikavimą ir prievartavimą. Statutas išskyrė paprastą vagystę, už kurią numatyta kalėjimo bausmė ne trumpesniam kaip 3 mėnesių laikui, ir kvalifikuotą vagystę, už kurią galėjo būti paskirta sunkiųjų darbų kalėjimo iki 8 metų bausmė. Statute numatytos net 23 kvalifikuotos vagystės rūšys: su ypatingu įžūlumu, peržengiant pasitikėjimą, sulaužant užraktus, traukinyje, nakties metu, iš kapo, bažnytinių vertybių ir kt. (Baudžiamasis statutas: su papildymais, 1930).

1940 metais Sovietų Sąjungai okupavus Lietuvos Respubliką, TSRS aukščiausioji taryba priėmė įsaką „Dėl laikino taikymo RTFSR baudžiamųjų, civilinių ir darbo įstatymų Lietuvos, Latvijos ir Estijos tarybų socialistinių respublikų teritorijoje“. Nuo 1940 m. gruodžio 1 d. Lietuvoje pradėjo galioti 1926 metų RTFSR baudžiamasis kodeksas, o iki tol taikomi baudžiamieji įstatymai neteko galios. Šiame kodekse vagystė buvo reglamentuota 7 skyriuje „Turtiniai nusikaltimai“. 1958 metais buvo priimti TSRS ir sąjunginių respublikų baudžiamųjų įstatymų pagrindai ir 1961 metais – LTSR baudžiamasis kodeksas, kur nusikaltimai nuosavybei buvo suskirstyti į dvi dalis: „Nusikaltimai socialistinei nuosavybei“ ir „Nusikaltimai asmeninei piliečių nuosavybei“. Vagystė taip pat buvo išskirta į kelis atskirus straipsnius: „slaptas valstybinio ar visuomeninio turto pagrobimas“ (90 str.), „atviras valstybinio ar visuomeninio turto pagrobimas“ (91 str.), „smulkus valstybinio ar visuomeninio turto grobstymas“ (98 str.), „slaptas asmeninio piliečių turto pagrobimas“ (146 str.) bei „atviras asmeninio piliečių turto pagrobimas“ (147 str.) (Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, 1961). Tarybinio laikotarpio baudžiamieji įstatymai valstybinei ir visuomeninei nuosavybei taikė griežtesnę apsaugą – nusikaltimų valstybinei ir visuomeninei nuosavybei bei asmeninei nuosavybei išdėstymas skirtinguose baudžiamojo kodekso skirsniuose rodo, kad prioritetas buvo teikiamas valstybinei ir visuomeninei nuosavybei; kėsinimaisi į valstybinę ir visuomeninę nuosavybę buvo reglamentuojami plačiau ir tiksliau, nei nusikaltimai asmeninei piliečių nuosavybei (Bieliūnas ir kt., 1989).

Lietuvai atgavus nepriklausomybę, 1994 m. liepos 19 d. įstatymu Nr. I-551 „Dėl Lietuvos Respublikos Baudžiamojo, Pataisos darbų ir Baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimo ir papildymo“ (Valstybės žinios, 1994, Nr. 60-1182) buvo žymiai pakeistas Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, bet jo pagrindu liko 1961 metų LTSR baudžiamasis kodeksas. Dabar galiojantis Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas buvo priimtas 2000 m. rugsėjo 26 d. įstatymu Nr. VIII-1968 (Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741), o įsigaliojo 2003 m. gegužės 1 d.

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – LR BK) XXVIII skyrius skirtas nusikaltimams ir baudžiamiesiems nusižengimams nuosavybei, turtinėms teisėms ir turciniams interesams. Anot A. Abramavičiaus ir kt. (2000), nusikaltimai nuosavybei – tai tokios baudžiamojo įstatymo numatytos veikos, kuriomis kėsinama į savininko ar kito asmens, valdančio turtą pagal įstatymus ar sutartį, teisę valdyti, naudotis ar disponuoti turtu. Tarp nusikaltimų nuosavybei dažniausiai pasitaikantis yra vagystė (žr. 1 pav.). Žymus rusų kriminalistas R. Belkinas (Белкин, 2000) vagystę baudžiamojoje teisėje apibūdina kaip slaptą svetimo turto pagrobimą: slaptas turto paėmimo būdas, numatantys nusikaltėlio įsitikinimą, kad jis veikia nepastebėtas nukentėjusiojo ar kitų asmenų, skiria vagystę nuo plėšimo. Lietuvos kriminalistai vagystę apibrėžia kaip slaptą arba atvirą svetimo turto pagrobimą (Burda ir kt., 2004). Vokietijos baudžiamieji įstatymai nurodo, kad vagystė yra kai kas nors pagrobia svetimą kilnojamąjį daiktą, turėdamas tikslą jį neteisėtai pasisavinti (pagal: Drakšienė, Stauskienė, 1998).

Šaltinis: sudaryta autorės pagal LR VRM IRD duomenis

1 pav. 2010 metais Lietuvoje registruotos nusikalstamos veikos nuosavybei, turtinėms teisėms ir turciniams interesams

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741) XXVIII skyriaus 178 straipsnis nustato bausmes, baudžiamojo ir auklėjamojo poveikio priemones už vagystes, reikšmingas yra ir 190 straipsnis, kuriame pateikiamas turto vertės išaiškinimas, t.y. turtas yra didelės vertės, kai jo vertė viršija 250 MGL dydžio sumą, ir nedidelės vertės – kai jo vertė viršija 1 MGL, bet neviršija 3 MGL dydžio sumos. Nors LR BK buvo priimtas 2000 metais, tačiau iki 2011 metų sausio mėnesio Lietuvos Respublikos Seimas jau priėmė 31 įstatymą dėl įvairių baudžiamojo kodekso straipsnių pakeitimų. 178 straipsnis, reglamentuojantis vagystes, buvo pakeistas tris kartus. Pirmąjį kartą – 2003 m. balandžio 10 d. įstatymu Nr. IX-1495 (Valstybės žinios, 2003, Nr. 38-1733), kuriuo buvo papildyta LR BK 178 straipsnio 2 dalis, įtraukiant kaip kvalifikuojantį požymį automobilio pagrobimą. Antrąjį kartą – 2004 m. liepos 5 d. įstatymu Nr. IX-2314 (Valstybės žinios, 2004, Nr. 108-4030), kuriuo kaip kvalifikuotos vagystės požymis įtraukiamas ir pagrobimas viešoje vietoje svetimo turto iš asmens drabužių, rankinės ar kitokio nešulio (kišenvagystė). Trečiąjį kartą – 2007 m. birželio 28 d. įstatymu Nr. X-1233 (Valstybės žinios, 2007, Nr. 81-3309), kuriuo buvo patvirtintas dabartinis 178 straipsnio išdėstymas: bausmė už paprastą vagystę reglamentuota pirmoje straipsnio dalyje, antroje dalyje reglamentuoti kvalifikuotos vagystės požymiai, t.y. svetimo turto pagrobimas atvirai arba įsibrovus į patalpą, saugyklą ar saugomą teritoriją, arba automobilio pagrobimas, arba svetimo turto pagrobimas viešoje vietoje iš asmens drabužių, rankinės ar kitokio nešulio (kišenvagystė), o trečioje dalyje reglamentuota vagystė stambiu mastu arba svetimo turto pagrobimas, dalyvaujant organizuotoje grupėje. Ketvirtojoje LR BK 178 straipsnio dalyje reglamentuota vagystė kaip baudžiamasis nusižengimas, kuris nuo nusikaltimo skiriasi pagrobto turto nedidele verte.

Pažymėtina, kad tam tikros neteisėtos veikos, kurių metu padaryta turtinė žala yra mažesnė nei 1 MGL, pavyzdžiui, 20 Lt vertės turto vagystė, nepripažįstamos nusikalstamomis. Dėl tokių veikų atsiranda administracinė atsakomybė, šiuo atveju pagal LR Administracinių teisės pažeidimų kodekso 50 straipsnį (Valstybės žinios, 1985, Nr. 1-1), išskyrus tuos atvejus, kai vagystė turi kvalifikuojamuosius požymius, pavyzdžiui, įsibrovimą į gyvenamąją patalpą (šiuo atveju veika kvalifikuojama pagal LR BK 178 str. 2 d.).

Vagystės sudėtis yra materialinė. Jos objektyviają pusę sudaro 3 elementai: įstatyme aprašyta, priešinga teisei veika; dispozicijoje numatyti žalingi padariniai, pasireiškiantys materialinės žalos padarymu; priežastinis ryšys tarp priešingo teisei elgesio ir padarinių. Vagystės objektyviosios pusės būtinas požymis dažnai yra nusikaltimo padarymo būdas (slaptas ar atviras). Nusikaltimo baigtumo momentas priklauso nuo nusikaltimo sudėties – atsiradus nusikalstamos veikos sukeltiems padariniams.

Subjektyviajai vagysčių pusei būdinga tik tiesioginė tyčia. Kaltininkas supranta, kad neteisėtai kėsina į svetimą nuosavybę, numato, kad savo veiksmais savininkui ar jo teisėtam valdytojui padarys

turtinės žalos, ir to nori. Dauguma vagysčių padaromos savanaudiškais motyvais. Pagrindinis tokių nusikaltimų tikslas – gauti naudos nusikalstamu būdu užvaldant svetimą turtą.

Vagysčių subjektas – 14 metų amžiaus pakaltinamas asmuo. Pasak A. Abramavičiaus ir kt. (2000), įstatymų leidėjas, nustatydamas vagystės subjekto amžių, rėmėsi šios nusikalstamos veikos akivaizdžiu pavojingumu ir neteisėtumu, todėl darė prielaidą, kad, būdamas 14 metų amžiaus, asmuo jau gali visapusiškai suvokti ir įsisąmoninti baudžiamojo įstatymo draudimus. Toks asmuo jau suvokia, kad daro nusikaltimą nuosavybei – vagystę, ir supranta žalingus to padarinius.

Vagysčių klasifikacijos būdų yra daug. Baudžiamosios teisės teorijoje pagal veiką kvalifikuojančių požymių buvimą gali būti išskiriamos paprastosios (nekvalifikuotos) vagystės (LR BK 178 str. 1 d.), kvalifikuotos vagystės (LR BK 178 str. 2 d. ir 3 d.) ir privilegijuotosios vagystės (LR BK 178 str. 4 d.). Siaurąja prasme kvalifikuotoms vagystėms priklauso vieno LR BK straipsnio dalyje nurodytos vagysčių sudėtys, turinčios kvalifikuojančių požymių, pavyzdžiui: atviroji vagystė; kišenvagystė; vagystė, padaryta įsibraunant į gyvenamąją patalpą; vagystė, padaryta įsibraunant į negyvenamąją patalpą; didelės vertės turto vagystė. Plačiąja prasme, atsižvelgiant į išskirtinę reikšmę turintį ir padidintą pavojų visuomenei keliantį vagystės dalyką, prie kvalifikuotų vagysčių galima priskirti skirtinguose LR BK straipsniuose esančias vagysčių sudėtis, pavyzdžiui: šaunamojo ginklo, šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų pagrobimas (LR BK 254 str.); narkotinių ar psichotropinių medžiagų pagrobimas (LR BK 263 str.); antspaudo, spaudo ar dokumento pagrobimas (LR BK 302 str.).

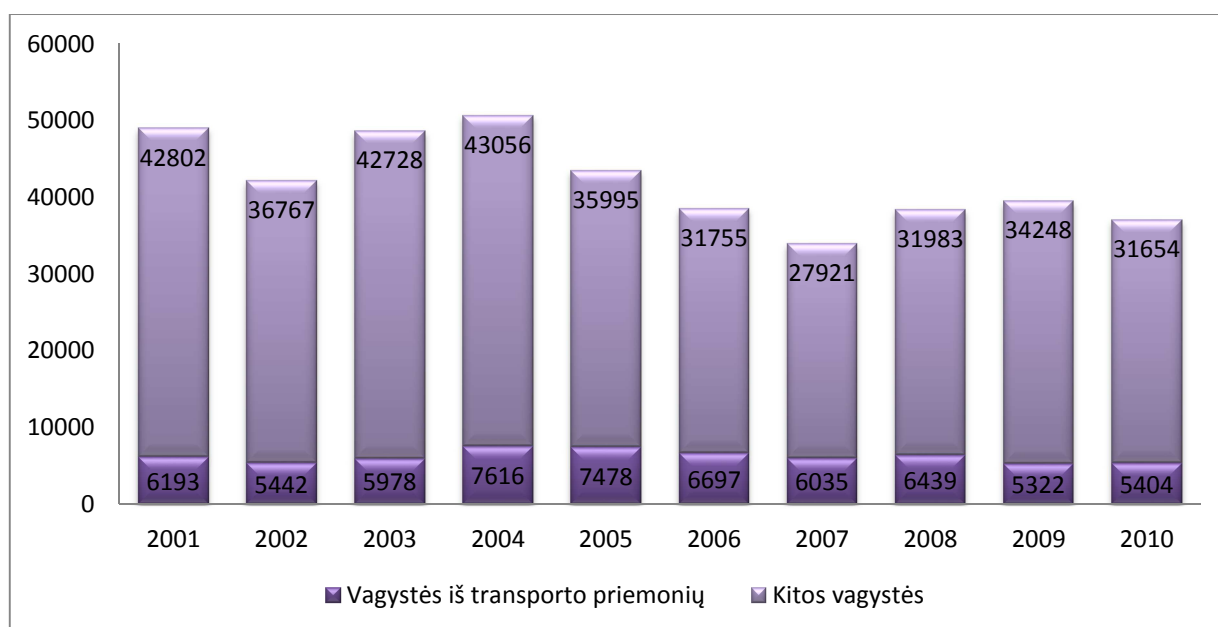
Pavyzdžiui, Vokietijoje vagystės skirstomos į vagystes; vagystes sunkinančiomis aplinkybėmis; vagystes su ginklu; banditų gaujos padarytas vagystes; pasisavinimus; namų-šeimos vagystes; menkaverčių daiktų vagystes ir pasisavinimus; elektros energijos pasisavinimus (pagal: Drakšienė, Stauskienė, 1998). Lietuvos mokslininkai J. Bluvšteinas ir kt. (1994) pateikia tokius dažniausiai pasitaikančių vagysčių būdus:

- vagystės, padarytos įsibrovus į patalpas (nurodo tokių vagysčių padarymo būdus: panaudojant specialias įsibrovimo priemones (visrakčius, „šukas“ ir kt.); išlaužiant duris ar sulaužant durų staktą; parenkant buto durų spynos raktą; per orlaides; apsimetus pareigūnu, patalpų tarnybų techniniu darbuotoju; pasinaudojant aplaidumu (per paliktas neužrakintas duris, atvirus langus ir pan.);
- automobilių vagystės;
- kišenvagystės;
- vagystės iš automobilių.

LR Vidaus reikalų ministerijos Informatikos ir ryšių departamentas pateikia statistinius duomenis apie tokias vagysčių rūšis: vagystės LR BK 178 str. 3 d. (didelės vertės svetimo turto, arba didelės mokslinės, istorinės ar kultūrinės reikšmės turinčių vertybių, arba svetimo turto dalyvaujant

organizuotoje grupėje pagrobimas); privačios nuosavybės vagystės; vagystės įsibraunant į gyvenamą patalpą; vagystės iš parduotuvių ir kitų prekybos vietų; transporto priemonių (tame tarpe automobilių) vagystės; vagystės iš transporto priemonių; gyvulių vagystės.

LR VRM IRD pateikiami statistiniai duomenis atspindi vagystes iš transporto priemonių (žr. 2 pav.). Bet transporto priemonė – tai priemonė žmonėms ir (arba) kroviniams, taip pat ant jos sumontuoti stacionariai įrangai vežti. Ši sąvoka taip pat apima traktorius, savaeigės mašinos ir eismui ne keliais skirtas transporto priemones. Automobilis – bet kokia motorinė transporto priemonė, skirta važiuoti keliu, vežti krovinius ir (ar) keleivius arba vilkti kitas transporto priemones. Prie automobilių taip pat priskiriami troleibusai, nebėginės elektrinės transporto priemonės, kurioms energija tiekama elektros laidais. Prie automobilių nepriskiriami motociklai, lengvieji keturračiai motociklai, keturračiai motociklai, mopedai, traktoriai ir savaeigės mašinos (Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymas, 2000).

Šaltinis: sudaryta autorės pagal LR VRM IRD duomenis

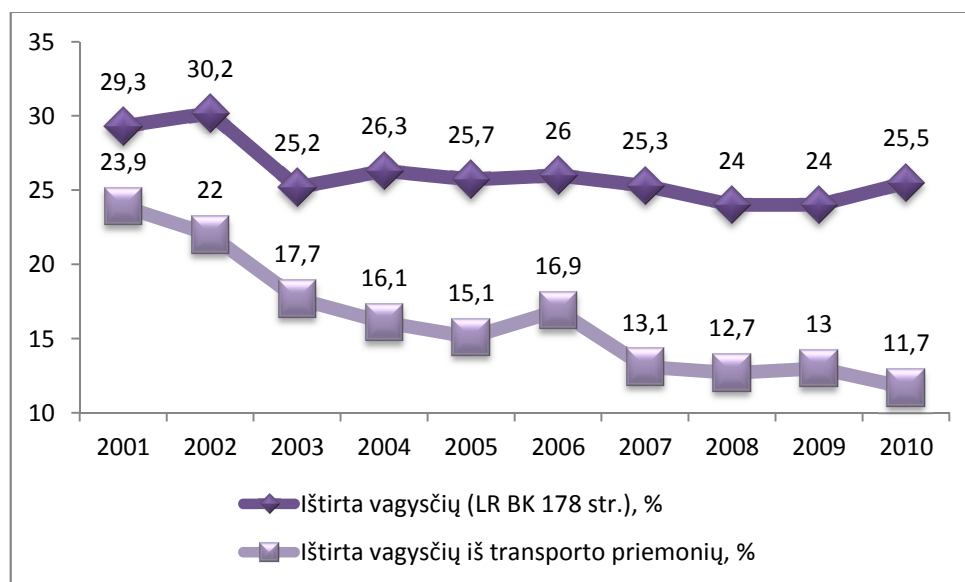
2 pav. 2001-2010 metais Lietuvoje registruotos vagystės (LR BK 178 str.)

Statistiniai registruotų nusikalstamų veikų duomenys, kaip žinia, neatspindi latentinių (paslėptų) nusikaltimų. Europos kriminologijos moksle yra du beveik lygiaverčiai požiūriai į latentinio nusikalstamumo sampratos turinį:

- faktiškai padarytų, tačiau nepatekusių į statistinę apskaitą, t. y. neužregistruotų nusikalstamų veikų visumos raiškos procesai;
- faktiškai padarytų, bet neužregistruotų ir užregistruotų, bet neatskleistų nusikalstamų veikų visumos raiškos procesai.

Latentinio nusikalstamumo santykis su registruotu nusikalstamumu, nustatytas Europos kriminologų tyrimais, įvairiose šalyse maždaug nuo trijų iki devynių kartų viršija teisėsaugos institucijų ištirtą nusikalstamumo dalį. Įvairių nusikaltimų ir nusikalstamumo rūšių latentinio nusikalstamumo intensyvumas yra skirtingas, pavyzdžiui, vagystės priskiriamos prie didelio latentiskumo nusikalstamų veikų. Taip pat yra pastebimas ryšys tarp nusikaltimų latentiskumo ir jų atskleidžiamumo lygio: mažo latentiskumo nusikaltimai paprastai atskleidžiami geriausiai (~80%), didelio latentiskumo nusikalstamos veikos atskleidžiamumas santykinai labai mažas (~25%) (pagal: Babachinaitė ir kt., 2009).

Nagrinėjant atskirų nusikalstamų veikų atskleidžiamumo rodiklius, svarbus yra ne tik jų priskirimas ar nepriskirimas prie kaž kurios latentiskumo grupės. Labai svarbūs yra patys atskleidžiamumo rodikliai. Lietuvoje 2007-2009 metais buvo atskleidžiama tik apie 13% registruotų vagysčių iš transporto priemonių (žr. 3 pav.).

Šaltinis: sudaryta autoriaus pagal VRM IRD duomenis

3 pav. 2001-2010 metų bendras vagysčių ir vagysčių iš transporto priemonių atskleidžiamumo rodikliai

2010 metais registruotų vagysčių iš transporto priemonių atskleidžiamumo rodiklis nukrito žemiausiai per pastarąjį dešimtmetį – 11,7%. Toks vagysčių iš transporto priemonių atskleidžiamumas leidžia priskirti šią vagysčių rūšį prie didelio latentiskumo nusikalstamos veikos. Taip pat maža ištiriamų nusikalstamų veikų dalis rodo, jog vagystės iš transporto priemonių yra sunkiai išaiškinami nusikaltimai ir tai ne tik neigiamai atsiliepia ikiteisminio tyrimo veiklos įvertinimams, visuomenės nuomonei teisėsaugos organų atžvilgiu, bet ir gali paskatinti nusikaltėlius tęsti „sėkmingą“ vagysčių iš transporto priemonių praktiką.

1.2. Vagysčių iš autotransporto priemonių kriminalistinė charakteristika

Kriminalistinė nusikalstamos veikos charakteristika – tai „informacinis modelis, jungiantis esmines, atsispindinčias objektyviojoje realybėje, nusikalstamos veikos savybes ir požymius, kurie reikšmingi tos rūšies nusikalstamos veikoms tirti ir prevencijai“ (Novikovienė, 2009, p. 188).

„Bendriausia prasme charakteristika – tai kokio nors reiškinių ar objekto apibūdinimas, jo skiriamų ypatybių nusakymas.“ (Novikovienė, Kažemikaitienė, 2007, p. 79) R. Belkino (2000) apibrėžimu, kriminalistinė charakteristika – tai abstrakti mokslinė samprata, tam tikros nusikalstamos veikos rūšies mokslinės analizės ir tipinių požymių bei ypatumų apibendrinimo rezultatas. Kriminalistinei nusikalstamos veikos charakteristikai būdinga paieškinė, orientuojanti reikšmė. Statistiniais metodais nustatomi koreliaciniai jos elementų ryšiai padeda nustatyti paieškos dalyką ir kryptį. Kriminalistinė tam tikros rūšies nusikalstamos veikos charakteristika yra konkrečių atskirų metodikų sudėtinė dalis. Kriminalistinės charakteristikos struktūra, R. Belkino nuomone (2000), susideda iš sekančių elementų:

- tipinė pradinė informacija, duomenų apie tipinius tam tikros rūšies nusikalstamos veikos įvykdymo ir slėpimo būdus bei tipines jų panaudojimo pasekmes sistema;
- aplinkybių, kurias būtina aiškintis ir tirti tam tikros kategorijos bylose, ypatumų charakteristika ir tipinės versijos;
- nuorodos į galimo nusikaltėlio asmenybę ir jo charakteristika, galimi nusikalstamos veikos motyvai ir tikslai, galimo nukentėjusiojo asmenybė ir charakteristika;
- tipinių tam tikros rūšies nusikalstamai veikai aplinkybių, sudarančių palankias sąlygas jos įvykdymui, aprašymas.

Svarbiausi kriminalistiniu požiūriu tam tikros rūšies nusikalstamos veikos ypatumai (kriminalistinių charakteristikų elementai ar komponentai), A. Filipovo (Филиппов, 2005) nuomone, yra:

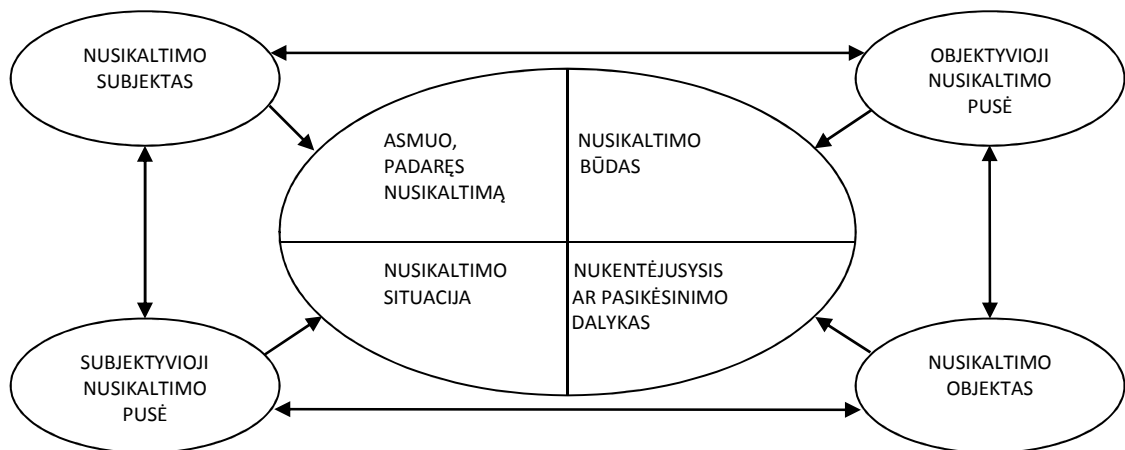
- nusikalstamo pasikėsimo dalykas;
- nusikalstamos veikos įvykdymo ir slėpimo būdas;
- aplinkybės, kuriomis nusikalstama veika buvo ruošama ir įvykdyta (laikas, vieta, objekto apsaugos sąlygos ir t.t.);
- nusikaltėliais paliekamų pėdsakų ypatumai (pėdsakų atsiradimo mechanizmas plačiąja prasme);
- nukentėjusiojo asmenybė;
- nusikaltėlio asmenybė.

E. Bilevičiūtė ir S. Matulienė (2005) kriminalistinės nusikalstamos veikos charakteristikos struktūroje išskiria keturis tarpusavyje koreliaciniais ryšiais susijusius elementus – nusikaltimo būdą, asmenį, padariusį nusikaltimą, pasikėsimo dalyką arba nukentėjusįjį ir nusikaltimo situaciją.

Kriminalistinės nusikalstamos veikos charakteristikos panaudojimas, anot L. Novikovienės (2009), leidžia:

1. nustatyti nusikalstamos veikos požymių buvimą (ar nebuvimą) tiriamame įvykyje;
2. prognozuoti paties įvykio ir jį lydinčių aplinkybių turinį;
3. pagrįstai numatyti galimų pėdsakų formos ir turinio pasireiškimą;
4. kontroliuoti surenkamos įrodomosios informacijos visapusiškumą;
5. planuoti ir įgyvendinti atitinkamo įvykio tyrimo priemones, numatančias galimų pėdsakų paiešką, suradimą, užfiksavimą, paėmimą ir procesinį įforminimą;
6. numatyti galimas prevencines priemones siekiant užkirsti kelią galimoms nusikalstamoms veikoms.

Kriminalistinės charakteristikos pamatu, kaip pažymėjo S. Kuklianskis ir S. Matulienė (2002), turi būti nusikaltimo sudėtis. *Nusikaltimo sudėtis, kaip baudžiamosios atsakomybės pagrindas, tampa nusikaltimo tyrimo objektu ir tikslu. Konkrečiu atveju visuomet sprendžiamas klausimas, ar įvykyje yra nusikaltimo sudėtis. Jeigu nusikaltimo sudėties požymiai išvelgiami, tai visas įrodinėjimo procesas yra nukreiptas įrodyti nusikaltimo sudėtį arba ją paneigti. Taigi ir kriminalistinė nusikaltimų charakteristika, kaip kriminalistinė kategorija, visų pirma turi būti panaudota nusikaltimo sudėčiai nustatyti (įrodyti arba paneigti jos buvimą) (p. 50).*

Šaltinis: Kuklianskis, Matulienė, 2002, p. 50

4 pav. Kriminalistinės nusikaltimų charakteristikos ir nusikaltimo sudėties elementų santykių struktūra

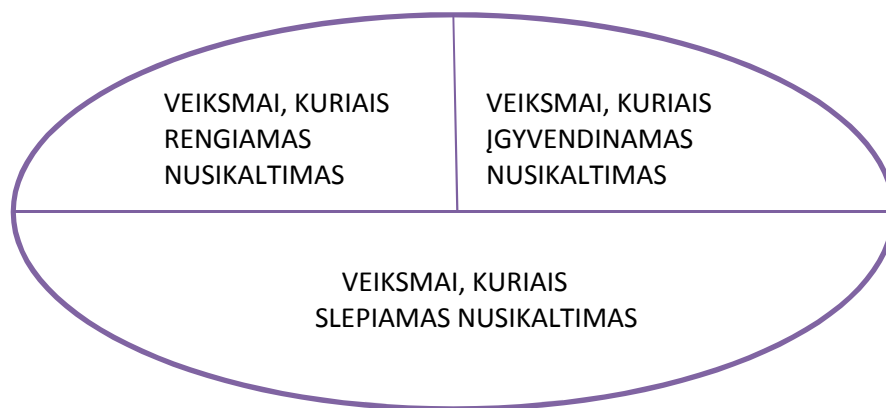
Baudžiamosios teisės doktrinoje išskiriami tokie objektyvieji ir subjektyvieji nusikalstamos veikos sudėties elementai: objektas, objektyvioji pusė, subjektas, subjektyvioji pusė. Kriminalistikos tikslais minėti elementai transformuojami į tokius kriminalistinės nusikalstamos veikos charakteristikos elementus:

- nusikalstamos veikos objektas → į pasikėsavimo dalyką, nukentėjusį nuo nusikaltimo;

- objektyvioji nusikalstamos veikos pusė → į nusikaltimo būdą;
- nusikalstamos veikos subjektas → į asmenį, padariusį nusikalstamą veiką;
- subjektyvioji nusikalstamos veikos pusė → į nusikaltimo situaciją (žr. 4 pav.).

Nukentėjusysis arba pasikėsینimo dalykas plačiąja prasme vadinamas **pasikėsینimo objektu**. Išskiriamos keturios tokių objektų grupės: gyvosios gamtos objektai (žmonės, gyvūnai ir t.t.); negyvosios gamtos objektai (turtas, vertybės, daiktai ir pan.); informacija (duomenys); įvairaus pobūdžio sistemos (informacinės, technologinės, visuomenėje priimta tvarka – elgesio taisyklės, pareigūnų, įmonių, organizacijų, įstaigų veikla ir t.t.). Pasikėsینimo objektas lemia veiksmus, kuriuos reikia atlikti norint įgyvendinti nusikalstamus kėsulus. Nuo pasikėsینimo objekto daug priklauso nusikaltimo mechanizmas, jo pobūdis.

„Tam tikros rūšies nusikalstamų veikų tipiškų būdų visuma yra kriminalistinės nusikaltimų charakteristikos pagrindas.“ (Palskys ir kt., 1985, p. 265) Į **nusikaltimo būdo** sąvoką, be nusikaltimo padarymo būdo, įeina ir pasiruošimo nusikaltimui bei nusikaltimo slėpimo būdai.

Šaltinis: Kuklianskis, Matulienė, 2002, p. 57

5 pav. Nusikalstamos veikos būdo struktūra

Nusikaltimo būdas atspindi nusikalstamos veikos išorines aplinkybes, kurias lemia objektyvūs ir subjektyvūs veiksniai. Nusikaltimo būdo turinys (įrankiai ir priemonės, paruošiamųjų veiksmų, atlikimo bei slėpimo būdai ir t. t.) turi kriminalistikai svarbių nusikalstamos veikos atskleidimo ir tyrimo požymių ir savybių. Nusikaltimo būdo nustatymas padeda užkirsti kelią nusikalstamoms veikoms, kurios gali būti įvykdytos konkrečiu jau žinomu arba numanomu būdu. Taip pat duomenys apie nusikaltimo būdą pasitarnauja ieškant asmenų, įvykdžiusių šią nusikalstamą veiką.

Asmens, padariusio nusikalstamą veiką, charakteristiką sudaro žinios apie kai kurias jo asmenines socialines-psichologines savybes, bruožus, nusikalstamą patirtį, profesiją, specialias žinias, lytį, amžių, tarpusavio santykių su nusikaltimo auka ypatybes. Nusikaltimo subjektas kriminalistikoje gali būti tiriamas dvejomis kryptimis:

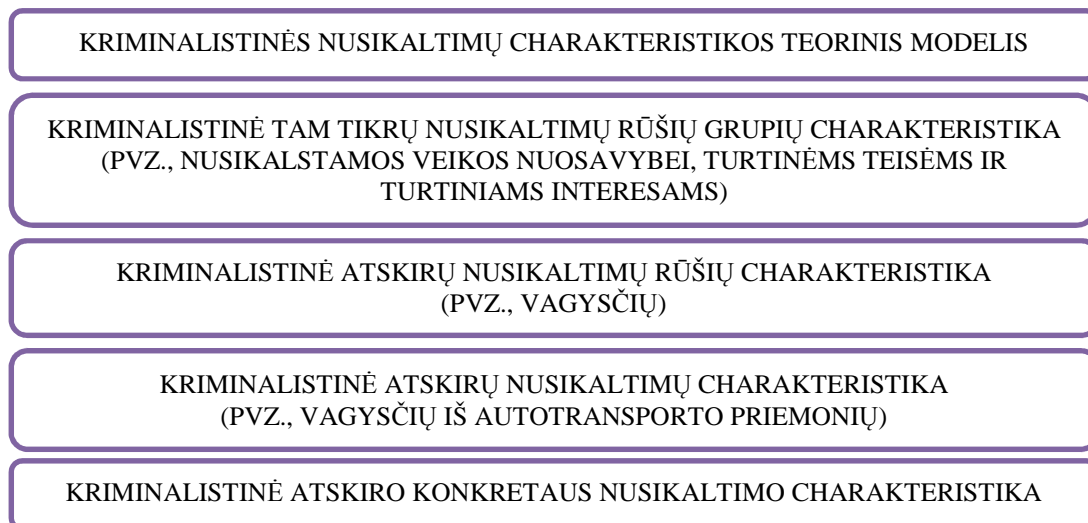
1. Kuomet pagal nusikaltimo vietoje paliktus pėdsakus (rankų, kraujo, seilių ir kitų organizmo išskyrų) ir liudytojų bei kitų šaltinių suteikiamą informaciją renkami duomenys apie nežinomo nusikaltėlio asmenybę siekiant nustatyti subjekto pasitraukimo kelius, organizuojant paiešką bei sulaikant. Dažniausiai tokia informacija suteikia žinias apie kokios nors žmonių grupės, kurios sudėtyje gali būti ir nusikalstamą veiką įvykdęs asmuo, bendras savybes. Todėl yra naudingos kriminalistinės žinios apie tai, kas dažniausiai įvykdo vienokio ar kitokio tipo nusikaltimus.
2. Kuomet aiškinamasi sulaikytojo asmenybę, siekiant ją kriminalistiškai įvertinti.

Pasak E. Bilevičiūtės ir S. Matulienės (2005), visas nusikalstamos veikos subjekto savybes ir požymius geriausiai atspindi šios duomenų grupės:

1. Socialiniai demografiniai duomenys: socialinis asmens statusas, t.y. jo priklausymas tam tikrai socialinei grupei, pasižyminčiai tam tikrais demografiniais ypatumais (vardas, pavardė, lytis, amžius, gyvenamoji vieta, išsilavinimas, darbo vieta, šeimyninė padėtis ir pan.); socialinės asmens funkcijos, t.y. asmens visuomeninių santykių palaikymo veiklos visuma; asmenybės santykis su socialinėmis vertybėmis ir atliekamomis socialinėmis funkcijomis (ideologinis požiūris, požiūris į darbą, šeimą, įstatymus, jo teisinė sąmonė, savikritiškumas ir t. t.).
2. Asmenybės ypatumai (bendrieji fiziniai, anatominiai, funkciniai, ypatingos žymės, apranga ir kiti nuolat nešiojamų objektų požymiai).
3. Psichologinės asmens savybės (emocinės, valios, intelektiniai gebėjimai, temperamentas, psichologinė būseną).
4. Skatinanti asmenybės sfera (poreikiai, interesai, motyvai, požiūris).
5. Kriminaliniai požymiai (antivisuomeninio elgesio lygis, teistumų skaičius ir pan.).

Nusikaltimo situacija – tai į nusikalstamą veiką įtrauktų asmenų santykių įvairovės visuma prieš padarant nusikalstamą veiką, realizuojant ją ir po nusikaltimo padarymo. Kriminalistinė tiriamos nusikalstamos veikos esmė paprastai pradedama aiškinti būtent nuo situacijos, kurioje ji buvo padaryta, suvokimo ir tyrimo. Kriminalistinės charakteristikos elementai neegzistuoja už konkrečios aplinkos ribų ir pasireiškia būtent joje. Nagrinėjant nusikalstamos veikos situaciją yra nustatomi pasirengimo padaryti nusikaltimą laipsnis, aplinkos įtaka nusikaltimo būdai ir mechanizmui, situacijos elementai, turėję didžiausią įtaką nusikaltimo eigai ir rezultatui, situacijos elementų ir subjekto asmenybės sąsajos, taip pat galimi nusikaltėlio bendrininkai, liudytojai, jų buvimo vieta, nusikaltimo laikas ir kiti supančios aplinkos elementai nusikaltimo metu. Taigi nusikaltimo situacijos savitumas, pasak S. Kuklianskio ir S. Matulienės (2002), turi esminės įtakos nusikaltimo tyrimui vienu ar kitu būdu nustatant nusikaltimo būdą, jo mechanizmą, nusikaltėlio elgesio įvairaus pobūdžio nukrypimus nusikaltimo metu.

Šis trumpai apibūdintas kriminalistinės nusikalstamos veikos charakteristikos teorinis modelis praktikoje pasireiškia per atskiras nusikalstamų veikų rūšių grupes, per atskirą nusikaltimų rūšį ir atskirus nusikaltimus (žr. 6 pav.).

Šaltinis: adaptuota pagal Kuklianskis, Matulienė, 2002, p. 61

6 pav. Kriminalistinės nusikalstamos veikos charakteristikos klasifikacija pagal lygius

Remiantis kriminalistinės nusikaltimų charakteristikos teoriniu modeliu, vagysčių iš autotransporto priemonių kriminalistinė charakteristika yra kriminalistikai svarbių savybių, išryškinančių patį nusikaltimą, jo padarymo mechanizmą ir dėsningumus, visuma. Pagrindiniai kriminalistinės charakteristikos elementai yra asmuo, padaręs nusikaltimą, nusikaltimo būdas, nusikaltimo objektas ir situacija.

Praktinė kriminalistinės charakteristikos reikšmė yra ta, kad tyrėjas įvykdytos vagystės iš autotransporto priemonės atveju nustatęs vieną ar keletą šio nusikaltimo elementų ir sulyginęs juos su turimomis tipinėmis nusikaltimų charakteristikomis gali susidaryti vaizdą apie tiriamą nusikaltimą. Pavyzdžiui, klaidinga manyti, kad vagystės padaromos tik užkampiuose, nakties metu ir pan. Vagystės iš automobilių gali būti padaromos tiek miesto centre, tiek rajone, tiek dienos, tiek nakties metu. Pažymėtina ir tai, kad šie nusikaltimai dažnai padaromi nepilnamečių, neblaivių asmenų, taip pat asmenų, kurie negalvoja apie sulaikymo riziką, veikia spontaniškai, brutaliai ir greitai. Pvz., Didžiojoje Britanijoje beveik du trečdalius vagysčių iš automobilių įvykdo grupė nusikaltėlių, dažnai draugai iš tos pačios amžiaus ar etninės grupės, kurių amžiau vidurkis – 14-19 metų. Du trečdaliai nusikaltėlių prisipažįsta, kad įvykdė šiuos nusikaltimus iš nuobodulio ar siekiant pasipuikuoti prieš draugus. Vagystes neįsilaužiant į automobilį (išorinių apdailos detalių) dažniausiai įvykdo 12-15 metų jaunuoliai, vagystes įsibraunant į autotransporto priemonę – 14-19 metų jaunuoliai. Didžiosios Britanijos Nacionalinio audito biuro (angl. *National Audit Office*) pranešime pažymima, kad dėmesys

kriminalistinei vagysčių iš autotransporto priemonių charakteristikai yra skiriamas tikrai keliuose tiriamuosiuose darbuose, nežiūrint to, kad, pvz., 2005-2006 metais Anglijoje ir Velse įvykdytos vagystės iš automobilių „kainavo“ 943 milijonus svarų sterlingų (Theft from Motor Vehicles – Identifying Potential Offenders, b.d.). Lietuvoje kriminalistinė vagysčių iš autotransporto priemonių charakteristika, autorės nuomone, taip pat nesulaukia tinkamo dėmesio.

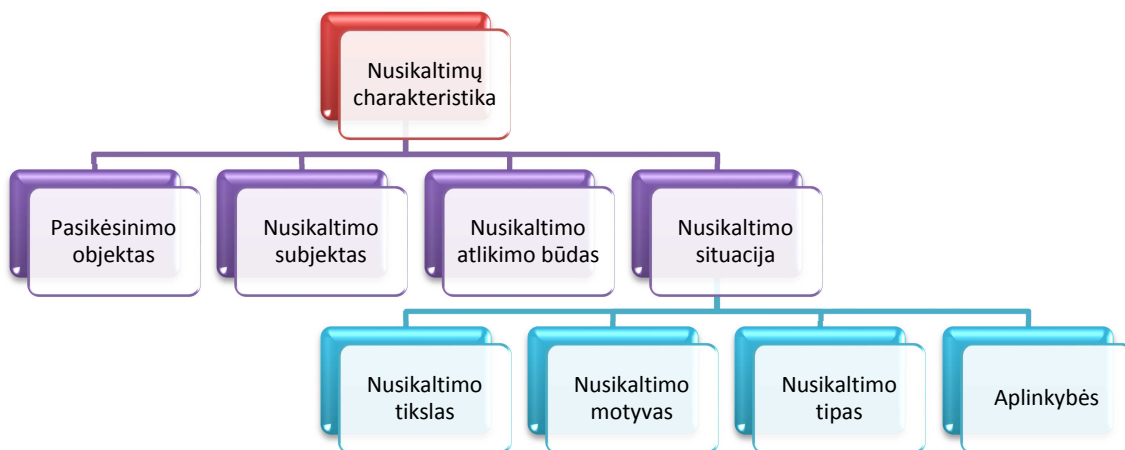
Kriminalistinė nusikalstamų veikų charakteristika gali būti vertinama kaip tikėtinas modelis ir naudojama praktikoje kaip efektyvi orientuojanti informacija, nurodanti nusikaltimo pėdsakų susidarymo mechanizmą, jų paieškos erdvę ir kitus svarbius nusikaltimo tyrimo orientyrus.

Tiriant vagystes iš autotransporto priemonių, kaip, beje, ir kitas nusikalstamas veikas, labai svarbu turėti tinkamą duomenų bazę, kriminalistinę informacinę sistemą, kurioje būtų sukaupta informacija apie ankstesnius tokio pobūdžio nusikaltimus. *Kriminalistinė informacinė sistema turi aprūpinti tyrėją kokybiškai apdorota informacija ir drauge padėti priimti pagrįstus sprendimus svarbiais nusikaltimo tyrimo klausimais: iškelti versijas, parinkti vienokią ar kitokią tyrimo taktiką, nusikaltimo tyrimo strategiją, keisti savo elgesį atliekant tyrimą ir pan. Todėl kriminalistinė informacinė sistema tampa nusikaltimų tyrimo praktinės veiklos instrumentu* (Kažemikaitienė, Dzemydienė, 2004, p. 543).

2005 m. A. Barkauskas pažymėjo, kad Lietuvoje kompleksiškos ir automatizuotos nusikaltimų ir nusikaltėlio „profilavimo“ analitinės sistemos nėra: „informacinės sistemos dažniausiai yra autonomiškos, ne visos kriminalistinės registracijos įskaitos automatizuotos ir susistemintos“ (p. 39). Viena iš esminių problemų kuriant kriminalistinę informacinę sistemą, A. Barkausko manymu (2005), yra ta, kad kriminalistikoje nėra nusistovėjusios aiškios nusikaltimų požymių klasifikacijos.

Mokslinėje literatūroje plačiai nagrinėjamas klausimas, pagal kokius kriterijus klasifikuoti ir formalizuoti nusikalstamų veikų požymius, kad pagal turimus tiriamo įvykio požymius būtų galima operatyviai patikrinti versijas ir nors preliminariai įvertinti nusikaltimo pobūdį (Kažemikaitienė, Dzemydienė, 2004; Barkauskas, 2005; Kažemikaitienė, Matulienė, 2005). Dauguma mokslininkų sutinka, kad „universalios informacinės sistemos pagrindą turėtų sudaryti automatizuotos duomenų formos, sukurtos pagal kriminalistinės nusikaltimų charakteristikos elementus ir tyrimo eigą“ (Kažemikaitienė, Matulienė, 2005, p. 45).

Pasak A. Barkausko (2005), pavyzdinė vagysčių duomenų bazė turėtų apimti šiuos pagrindinius požymius: laiką; vietą; kėsintis objekto pavadinimą ir ypatybes; nuosavybės rūšį; nukentėjusiojo duomenis; patekimo į vagystės vietą būdą; kliūtis įveikimo būdą; nusikaltimo padarymo priemonės; negatyvias aplinkybes; pagrobtus daiktus; psichologines įtariamąjį ypatybes; kokie pėdsakai palikti įvykio vietoje; koku būdu įtariamasis pasitraukė iš įvykio vietos; tikėtinus duomenis apie įtariamąjį išorės požymius ir asmenybės ypatumus; įtariamąjį gudrybes ir įpročius; duomenis apie aplinkybes, kurios galėjo nulemti nusikaltimo padarymą; galimas įtariamąjį pasislėpimo kryptis.

Šaltinis: adaptuota pagal Kažemikaitienė, Dzemydienė, 2004, p. 545

7 pav. Nusikalstamų veikų charakteristikos aprašymo pavyzdys

Darbo ikiteisminio tyrimo institucijoje patirtis leidžia teigti, kad vagystėms iš autotransporto priemonių tirti yra naudojamos šios duomenų bazės: ieškomų numeruotų daiktų registras, pavogtos meno vertybės, tarptautinė vogtų menų dirbinių duomenų bazė, rasti daiktai, Policijos registruojamų įvykių registras ir duomenų paieškos programinė priemonė POLIS-CDB, sujungianti centrinių duomenų bazių naršyklės ir policijos duomenų bazių naršyklės galimybes. Duomenų paieškos programinė priemonė POLIS-CDB, atsižvelgiant į vartotojams suteiktas teises, leidžia atlikti informacijos paiešką bet kurioje Vidaus reikalų informacinės sistemos integruotoje duomenų bazėje. Duomenų bazių naudojimas užtikrina efektyvesnę vagysčių iš transporto priemonių tyrimą, nes padeda pagal nusikaltimo aplinkybes identifikuoti galimus įtariamuosius, panašų nusikaltimo braižą, tokiu būdu palengvina įrodymų rinkimą.

Būtina pažymėti, kad efektyviam nusikalstamų veikų tyrimui būtini integruoti, kompleksiniai duomenys. „Tai, kad nėra ryšio tarp įvairiose institucijose esančių bazių duomenų, atitinkančių konkrečią nusikalstamą veiką, nukentėjusįjį, asmenį, padariusį nusikaltimą, bei teisėsaugos veiklą apibūdinančių įvykių, lemia neišsamų nusikalstamų veikų tyrimą ir jo neužbaigtumą, žemą žmogaus teisių ir laisvių apsaugos lygį.“ (Kažemikaitienė, Matulienė, 2005, p. 45)

Pagrindinis duomenų bazių tikslas – nusikalstamų veikų tyrimo informacinis aprūpinimas. Apskaičiuota kolektyviniam naudojimui universali informacinė sistema, kurios pagrindą turėtų sudaryti automatizuotos duomenų formos, sukurtos pagal kriminalistinės nusikaltimų charakteristikos elementus ir tyrimo eigą, gali turėti ir individualių posistemų, skirtų tyrėjų poreikiams. Aktualiausias šiandien, autoriaus nuomone, yra tyrėjo lygmens informacinės sistemos, kuriomis tiesiogiai galėtų naudotis nusikalstamų veikų tyrimą atliekantis asmuo. Vagysčių iš autotransporto priemonių duomenų bazė, kaip universalios informacinės sistemos posistemė ar kaip atskira duomenų bazė, padėtų pagal

nusikaltimo aplinkybes identifikuoti galimus įtariamuosius, panašų nusikaltimo braižą, tokiu būdu palengvintų įrodymų rinkimą.

Pasak A. Barkausko (2005), „reiktų pripažinti, kad iš esmės nusikaltimų kriminalistinės ypatybės ir dėsningumai, jų koncepcija šiuo metu neatlieka deramo vaidmens tiriant nusikaltimus, nors mokslinis, teorinis atskirų nusikaltimų rūšių pagrindimas yra“ (p. 39). Mokslininkai taip pat pažymi, kad kriminalistinė nusikalstamos veikos charakteristika gali pasitarnauti kuriant kriminalistinės registracijos įskaitas, paieškos sistemas, kurių svarbą sunku pervertinti (Latauskienė, Matulienė, 2003; Barkauskas, 2005). „Funkcionuojanti integruota universali informacinė sistema padėtų spręsti informacinius, informacinius loginius ir organizacinius techninius uždavinius.“ (Kažemikaitienė, Matulienė, 2005, p. 44)

Apibendrinant, galima teigti, kad kriminalistinė nusikalstamos veikos charakteristika yra labai svarbi kriminalistinės metodikos dalis ir vienas iš labiausiai nagrinėjamų, keliančių daug diskusijų kriminalistikos institutų. Kriminalistinės charakteristikos naudojimas praktikoje gali pasitarnauti sprendžiant tokius aktualius kriminogeninės situacijos valdymo požiūriu uždavinius, kaip nusikalstamos veikos tyrimas ir prevencija.

2. VAGYSČIŲ IŠ AUTOTRANSPORTO PRIEMONIŲ TYRIMAS

2.1. Vagysčių iš autotransporto priemonių pirmieji tyrimo veiksmai

Nusikalstamos veikos tyrimas, kaip ir bet kokia kita veikla, yra organizacinio pobūdžio. Tai įtvirtina ir baudžiamojo proceso įstatymas, griežtai reglamentuojantis teisinio įrodinėjimo pagrindus, tyrimo terminus, bendrąsias nuostatas ir veiksmus. Veiklos organizavimu siekiama racionaliai sutelkti turimas pajėgas, kad būtų įgyvendinti nusikalstamos veikos tyrimo uždaviniai. Nusikaltimų tyrimo organizavimas – tai moksliskai pagrįstas metodas, kurio esmę sudaro nuoseklus ir kryptingas pastangų sutelkimas ikiteisminio tyrimo tikslams pasiekti (Kuklianskis, 1995).

Anot R. Burdos ir kt. (2004), nusikalstamos veikos tyrimo planavimas – tai toks moksliskai pagrįstas nusikalstamų veikų tyrimo metodas, kurio esmę sudaro tikslingiausių, racionaliausių tyrimo organizacijos ir konkrečių veikų tyrimo būdų nustatymas, ikiteisminio tyrimo gautais duomenimis pagrįstų versijų kėlimas ir tikrinimas, planingas ir kryptingas nusikalstamą veiką įrodančių duomenų rinkimas.

Ikiteisminio tyrimo organizavimo ir planavimo rekomendacijas rengia mokslo teiginių sistema – kriminalistikos taktika. „Taktinė (mokslinė) rekomendacija yra moksliskai pagrįstas ir praktikoje patikrintas taktinio būdo pasirinkimo ir panaudojimo patarimas.“ (Burda, 2001, p. 17) Pasak E. Palskio ir kt. Lietuvos mokslininkų (1985), taktinis būdas – tai racionaliausias, efektyviausias tyrėjo veikimo būdas, kurį jis pasirenka atsižvelgdamas į konkrečią tyrimo situaciją ir kuriuo pasiekiamas optimaliausias rezultatas. Anot R. Burdos (2001), kriminalistikos požiūriu taktinis būdas – tai racionaliausias, efektyviausias tyrėjo elgesys, kuriuo paveikiami tyrimo objektai. Tyrimo objektais laikomi asmenys, daiktai ir tyrimo situacija. Tyrimo formas ir metodus tyrėjas pasirenka atsižvelgdamas į konkrečią tyrimo situaciją, kuria siekiama tyrimo veiksmo tikslo ir numatyto rezultato.

Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 166 straipsnis numato, kad ikiteisminis tyrimas pradedamas gavus skundą, pareiškimą ar pranešimą apie nusikalstamą veiką arba prokurorui ar ikiteisminio tyrimo pareigūnui patiems nustačius nusikalstamos veikos požymius. Vagysčių iš autotransporto priemonių atvejais pareiškimas apie nusikalstamą veiką paprastai nėra gaunamas. Informaciją, dažniausiai telefoniniu pranešimu, gauna Operatyvaus valdymo padalinio pareigūnas (budėtojas), kuris pirmasis tikslina gautą informaciją. Policijos įstaigų budėtojų padalinių darbo organizavimo instrukcijoje (2001) nurodyta, kad budėtojų padalinys „užtikrina policijos pajėgų operatyvų reagavimą į gaunamą informaciją apie įvykius ir nusikaltimus, prireikus organizuoja ir koordinuoja operatyvinės grupės išvykimą į įvykio vietą, palaiko su ja nuolatinį ryšį“. Į įvykio vietą

vyksta operatyvinė grupė, kurios sudėtyje yra tyrėjas, įgaliotas pradėti ikiteisminį tyrimą. Tik pradėjus ikiteisminį tyrimą įvykio vietoje galima atlikti ikiteisminio tyrimo veiksmus.

Nusikalstamos veikos tyrimą, kuris prasideda baudžiamosios bylos iškėlimu ir baigiasi jos perdavimu į teismą, sudaro pirminis ir tolesnis nusikaltimo tyrimo etapai. Pirminio nusikalstamos veikos tyrimo etape, stengiantis surinkti pradinius duomenis ir nustatyti nusikaltėlį, atliekami pirminiai ir neatidėliotini tyrimo veiksmai ir operatyvinės paieškos priemonės (operatyviniai veiksmai). Pradiniame vagysčių tyrimo etape dažniausiai sutinkamos šios tipinės tyrimo situacijos:

- Įtariamasis sulaikomas įvykio vietoje arba po įvykio. Šiuo atveju tikslinga surinkti informaciją (duomenis), kad tas asmuo tikrai padarė nusikalstamą veiką, atlikti tokius tyrimo veiksmus kaip įtariamojo sulaikymas, įtariamojo asmens krata, įvykio vietos (kitų objektų) apžiūra ar tyrimas, nukentėjusiojo apklausa, įtariamojo apklausa, jei bus tikslinga – teismo ekspertizės paskyrimo, parodymų patikrinimo veiksmus. Gali būti taikomos procesinės prievartos priemonės: asmens laikinas sulaikymas, asmens ir įtariamojo gyvenamosios arba kitokios paskirties patalpos krata, poėmiai.
- Yra faktinių duomenų apie įtariamąjį ar įtariamuosius, tačiau jie nesulaikyti. Šios situacijos metu bus atliekami tokie tyrimo veiksmai: įvykio vietos (kitų objektų) apžiūra ar tyrimas, liudytojų ir nukentėjusiųjų apklausos. Bus taikomos kitos procesinės prievartos priemonės – krata ir poėmis.
- Nėra faktinių duomenų apie asmenį (ar asmenis), padariusį nusikalstamą veiką. Šiuo atveju, be jau anksčiau minėtų tyrimo veiksmų, tikslinga atlikti operatyvinius paieškos veiksmus, siekiant rasti įtariamus asmenis ir pagrobtą turtą (Burda ir kt., 2004).

Tolesniame nusikalstamos veikos tyrimo etape, siekiant patikrinti ir įvertinti duomenis, turinčius reikšmės bylai teisingai išspręsti, nustatyti pagrindines įrodinėtinas bylos aplinkybes ir nusikaltėlį, jei jis neišaiškintas tyrimo pradžioje, atliekami tolesni tyrimo veiksmai.

Lietuvos mokslininkai išskiria šiuos nusikalstamų veikų tyrimo veiksmus:

- įvykio vietos apžiūra;
- nukentėjusiųjų ir liudytojų apklausa;
- pagrindinių versijų kėlimas;
- objektų kriminalistiniai tyrimai;
- įtariamųjų paieška ir sulaikymas, krata ir kiti veiksmai (Palskys, Kazlauskas, Danisevičius, 1985).

Apibendrinant galima teigti, jog, tiriant vagystes iš autotransporto priemonių, reikia suplanuoti tyrimo veiklą, ji turi apimti nusikaltimo vietos tyrimą, ekspertizių taikymą, versijų kėlimą.

Pirminiai tyrimo veiksmai – tyrėjo veiksmų kompleksas, kurie atliekami patys pirmieji pradiniame tyrimo etape, nusikaltimo faktų, pagrindinių bruožų, atskirų aplinkybių nustatymui ir įkalčių rinkimui, kurie yra būtini keliant versijas, planuojant nusikaltimo tyrimą. Dažniausiai rekomenduojami šie pirminiai ikiteisminio tyrimo veiksmai: įvykio vietos apžiūra; nukentėjusiojo apklausa; liudytojų apklausa; įtariamojo apklausa. Taip pat rekomenduojamos šios prievartos priemonės: asmenų sulaikymas; asmenų apžiūra; krata; poėmis (Novikovienė, Kažemikaitienė, 2007).

Įvykio vietos apžiūra – tai ikiteisminio tyrimo veiksmas, kurio metu betarpiškai akivaizdžiai ištiriama ir užfiksuojama įvykio vieta, jos aplinka, surandami, įtvirtinami ir paimami nusikaltimui iširti reikalingi objektai. Literatūroje pateikiami ir kiti įvykio vietos apžiūros apibrėžimai. Pavyzdžiui, įvykio vietos apžiūra – tai toks neatidėliotinas procesinis veiksmas, kurio metu tiesiogiai ištiriama, suvokiama organoleptiniais techniniais būdais ir užfiksuojama įvykio, turinčio nusikalstamos veikos požymių, vieta, jos aplinka, randami, įtvirtinami, preliminariai ištiriami ir paimami nusikaltimui iširti reikalingi objektai bei jų lokalinės struktūros (Burda ir kt., 2004). Taigi, apžiūra yra toks procesinis veiksmas, kurio metu betarpiškai surandami ir ištiriami baudžiamajai bylai reikšmingi objektai, jų požymiai, savybės, būseną bei tarpusavio išsidėstymas.

Pabrėžiant tiriamąjį įvykio vietos apžiūros aspektą, H. Malevski įvykio vietos apžiūrą siūlo skirti į tris lygius:

1. Paprasta apžiūra, atliekama tiriant nesunkius arba akivaizdžius nusikaltimus. Kriminalistas joje dažniausiai nedalyvauja;
2. Kvalifikuota apžiūra, atliekama tiriant sudėtingus (sunkius arba neakivaizdžius) nusikaltimus. Joje dalyvauja visa įvykio vietos apžiūros grupė, taikomi šiuolaikiniai metodai ir priemonės pėdsakams rasti, įtvirtinti ir paimti;
3. Įvykio vietos tyrimas, atliekamas tiriant sunkiausius nusikaltimus. Jame dalyvauja visa tyrimo grupė, atitinkamų sričių specialistų brigada, kuri gali atlikti atskiro objekto tyrimą, objektų visumos tyrimą arba įvykio vietos tyrimą kaip specifinio, sudėtingo objekto tyrimą. Tiriant įvykio vietą, atliekami tokie pat veiksmai kaip ir darant kvalifikuotą apžiūrą bei atitinkamų objektų (atskirų pėdsakų, jų visumų) ekspertizės (pagal: Ancelis, Šapalaitė, 2003).

Vagystė – tai slaptas arba atviras svetimo turto pagrobimas. Bet kriminalistiniu požiūriu svarbesnė yra ne nuosavybės forma, o tai, kaip padaryta vagystė. Tiriant vagystes, įvykio vieta dažniausiai apžiūrinama gavus nukentėjusiųjų arba pareigūnų pareiškimus ir pranešimus. Rečiau pasitaiko situacijos, kai yra žinomas įtariamasis, ir tik paskui apžiūrinama įvykio vieta. Gali būti ir tokia situacija, kuomet atliekama įvykio vietos apžiūra, kai potencialus nusikaltėlis dar nesulaikytas, bet turima tikra informacija apie jį. Pasak E. Palskio ir kt. (1985), vagysčių bylose apžiūrinama ne tik vagystės vieta, bet ir nusikaltimo metu pavogtų daiktų radimo vieta, įtariamojo sulaikymo vieta, nes joje galima rasti nusikaltėlio išmestus pavogtus daiktus ir nusikaltimo įrankius.

Tiriant vagystes, įvykio vietos apžiūros tikslai yra sekantys:

- išaiškinti, ištirti ir užfiksuoti situaciją ir tam tikras aplinkybes vagystės vietoje;
- rasti, fiksuoti ir paimti pėdsakus bei daiktinius įrodymus;
- gauti orientacinės informacijos apie nusikaltėlį (šios informacijos reikia jo paieškai; čia, be tradicinės informacijos, kurios šaltinis yra rankų, batų, įrankių pėdsakai, turima omenyje informacija, apibūdinanti nusikaltėlio veiksmus, tam tikrus įgūdžius ir kai kuriuos charakterio bruožus);
- gauti realios informacijos apie pavogtus daiktus (aprašyti pavogtų daiktų požymius, paimti įvairių pavogtų daiktų dokumentus, techninius pasus).

Viena iš efektyvios įvykio vietos apžiūros sąlygų yra preliminari turto savininkų (nukentėjusiųjų) ir kitų asmenų apklausa. Ji suteikia galimybę nuosekliau atlikti apžiūrą ir sutelkti dėmesį į tam tikrus įvykio vietos momentus. Taip pat svarbu išaiškinti, ar vagystė įvykdyta iš anksto pasiruošus.

Pradedant įvykio vietos apžiūrą, ypač didelę reikšmę turi apžiūros būdo pasirinkimas. Tinkamai pasirinkus įvykio vietos apžiūros būdą, įvykio vietoje galima sėkmingai surasti, užfiksuoti ir paimti nusikaltimo pėdsakus ir kitus daiktus. Įvykio vietos apžiūros taktinis būdas pasirenkamas atsižvelgiant į įvykio vietos dydį, geografinę padėtį, pėdsakų išsidėstymą ir jų gausą, turimas pajėgas ir t.t. Lietuvos ir užsienio šalių kriminalistikos literatūroje yra išskiriami tokie pagrindiniai įvykio vietos apžiūros būdai: juostinis, spiralinis ekscentrinis arba spiralinis koncentrinis, ratinis, tinklinis, zoninis bei mišrusis. Be to, literatūroje rašoma apie objektyvius ir subjektyvius apžiūros metodus (Malevski, 1999; Novikovienė, Kažemikaitienė, 2007).

Yra skiriami trys pagrindiniai įvykio vietos apžiūros etapai: apžvalginė, statinė ir dinaminė apžiūros stadijos. Pradžioje būtina susipažinti su įvykio vietos lokalizacija, jos orientyrais, aplinka ir jos charakteristikomis. Apžvalginėje stadijoje atliekama pirminė akivaizdžių pėdsakų analizė ir, remiantis jos rezultatais, bandoma nustatyti įvykio mechanizmą, jo aplinkybes bei jų ryšį su situacija. Remiantis tipinėmis versijomis ir akivaizdžia faktine informacija, yra iškeliamos įvykio pobūdžio, jo mechanizmo, įvykio vietos dalyvių veiksmų versijos. Statinė stadija – tai pirmiausia įvykio vietos situacijos ir ten esančių objektų observacija, jų tarpusavio ryšių analizė ir dažniausiai nekontaktiniai fiksavimo būdai. Užfiksuoti pėdsakų lokalizaciją dažnai yra ne mažiau svarbu, nei rasti patį pėdsaką. Ypač didelę reikšmę turi tam tikrų pėdsakų sistemų išsidėstymas ir lokalizacija, nes pagal juos galima atkurti įvykių mechanizmą bei įvykio dalyvių veiksmus. Dinaminė įvykio vietos apžiūros stadija – tai nuoseklus, sistemingas ir planingas kiekvieno objekto (pėdsako, daikto), jų lokalinių struktūrų iki tam tikros vietos, kur remiantis keliamomis versijomis gali būti dominantys tyrėjus objektai, tyrimas. Šitoje stadijoje naudojant įvairias technikos priemones yra nuodugniai, visapusiškai ir išsamiai apžiūrimi bei stebimi įvykio vietoje esantys objektai, nustatomas tarp jų ryšys. Remiantis atskirų pėdsakų analizės

rezultatais bandoma daryti tam tikras išvadas ir iš jau turimos objektyvios informacijos nustatyti galimus įvykio dalyvių veiksmus ir tų veiksmų padarinius (Malevski, 1999).

Tiriant vagystės iš autotransporto priemonės įvykio vietą, nesunku numatyti apžiūros būdą ir apžiūros pradinį tašką. Būtina atkreipti dėmesį į tai:

- koku būdu ir pro kur nusikaltėlis pateko į transporto priemonę;
- ar buvo panaudotos techninės priemonės; jei taip, tai kokios rūšies, ar jos turi individualių požymių;
- ar įsilaužimo vietoje yra kitų pėdsakų (rankų, kojų, mikroobjektų, nuorūkų, biologinių pėdsakų ir kt.);
- ar neliko įsilaužimo vietoje įrankių, jų dalių, nusikaltėlio paliktų daiktų;
- ar ant nusikaltėlio, jo drabužių, įsilaužimo įrankių galėjo likti mikroobjektų iš įsilaužimo vietos (jei taip, būtina paimti tų mikroobjektų pavyzdžius);
- iš įsilaužimo būdo, pagrobtų daiktų skaičiaus ir aptiktų pėdsakų reikia stengtis nustatyti, kiek nusikaltėlių buvo;
- koku būdu galėjo būti išgabenti pavogti daiktai iš įvykio vietos;
- ar nusikaltėliai veikė kryptingai, nuosekliai, žinodami, ką ir iš kur imti, ar chaotiškai;
- kas pavogta (pavogti daiktai taip pat gali tam tikru aspektu apibūdinti nusikaltėlį, jo profesionalumą, o tam tikrais atvejais netgi amžių);
- ar ant objektų yra pėdsakų, kokie jie;
- kiek maždaug laiko užtruko nusikaltėliai įvykio vietoje;
- ar yra signalizacija (ar kitokia apsaugos priemonė), kokia jos būklė;
- koku būdu ir per kur nusikaltėliai pabėgo iš įvykio vietos;
- ar yra vagystės inscenizacijos požymių.

Apibendrinant galima teigti, jog tiriant vagystės iš transporto priemonės nusikaltimo vietą, ji turi būti apžiūrima vadovaujantis bendrais principais, turi būti vykdoma apžvalginė, statinė, dinaminė apžiūra, reikia tirti specifinius vagystės požymius, analizuoti ar nėra vagystės inscenizacijos požymių. Įvykio vietos apžiūros metu turi būti kryptingai ieškoma objektų naudojantis tam tikromis techninėmis priemonėmis, specialiosiomis žiniomis, teisiniu mąstymu. Įvykio vietos apžiūros reikšmė tiriant nusikalstamas veikas ypač didelė todėl, kad dauguma nusikalstamos veikos pėdsakų ir daiktinių įrodymų randama būtent įvykio vietos apžiūros metu. Apžiūrint įvykio vietą, gaunama informacija, kuri leidžia tyrėjui susidaryti nusikalstamos veikos įvykio vaizdą, gauti informacijos apie nusikalstamos veikos padarymo mechanizmą, tiesiogiai susipažinti su nusikalstamos veikos rezultatais. Įvykio vietos apžiūra turi didelę reikšmę tiriant nusikalstamas veikas, nes daugiausia pėdsakų randama atsekant šį procesinį veiksma, tiriant įvykio vietą galima tiesiogiai susipažinti su nusikalstamos veikos

dariniais, apžiūrint įvykio vietą randami ne tik pėdsakai ir kiti objektai, bet ir nustatomas jų tarpusavio ryšys ir kt.

Nukentėjusiojo parodymai, anot R. Ažubalytės (2002), „tai asmens, pripažinto nukentėjusiuoju, pranešimas įstatymo nustatyta tvarka teisėsaugos organui duomenų apie baudžiamąją bylą liečiančias aplinkybes“ (p. 21). Nukentėjusių asmenų apklausos metu vagysčių tyrimo atvejais siekiama išsiaiškinti: koku būdu blokuojamas pašalinių asmenų patekimas į objektą (durų skaičius, rakinimo būdas, apsauginės signalizacijos buvimas ir t.t.); kada ir kokiomis aplinkybėmis buvo įvykdyta ir aptikta vagystė (kur tuo metu buvo nukentėjęs, kuriam laikui ir dėl kokios priežasties jis paliko objektą ir t.t.); kaip pasikeitė įvykio vietos aplinka (kokius pasikeitimus sąlygojo nusikaltėlis ir kokius – pats nukentėjęs aptikęs vagystę); kas buvo pavogta, kokiais individualiais požymiais charakterizuojamas pavogtas turtas, kokia šio turto vertė; kas iš pašalinių ir nukentėjusiojo pažįstamų asmenų lankėsi objekte; ką gali įtarti nukentėjęs (kas galėjo turėti vagystės padarymo motyvus); jei į objektą patekta be įsilaužimo, apgaulės būdu, aiškinamasi prisidengęs kokia „legenda“ nusikaltėlis (nusikaltėliai) pateko į objektą, koku būdu buvo nukreipiamas nukentėjusiojo dėmesys vagystės metu, duomenys apie nusikaltėlio išvaizdą ir t.t. (Савельева, Смушкин, 2009).

„Tiriant bei nagrinėjant baudžiamąsias bylas didžioji dalis duomenų, turinčių reikšmės nusikalstamai veikai tirti bei nagrinėti, gaunama iš liudytojų lūpų.“ (Jurka, 2003, p. 52) *Liudytojų apklausa* (tokiems esant) tiriant vagystes vykdoma priklausomai nuo informacijos, kurią liudininkas gali suteikti. Vagystę matę asmenys apklausiami siekiant išsiaiškinti nusikalstamos veikos įvykdymo laiką, būdą, nusikaltėlio išvaizdą, patekimo į objektą ir pasišalinimo kelius, ar nebandė liudytojas užkirsti kelią nusikaltėliui, kokie pėdsakai galėjo likti ant nusikaltėlio (nusikaltėlių). Taip pat liudytojai gali būti apklausiami apie nukentėjusiojo ar įtariamojo (jei jis nustatytas) asmenybę, įpročius, gyvenimo būdą ir t.t.

Vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo atvejais apklausiant ir nukentėjusiuosius, ir liudytojus, reikia išsiaiškinti tokius klausimus: kada, kas ir kokiomis aplinkybėmis matė vagiant arba tai, kad būta vagystės, kas pavogta, kokios pavogtų daiktų savybės, ar nėra ant jų numerių ar kitokių skiriamųjų ženklų, kur buvo-laikomi pavogti daiktai (matomoje vietoje ar paslėpti, jeigu paslėpti, tai kas, be nukentėjusiojo, apie laikymo vietą dar žinojo), ar transporto priemonė buvo užrakinta, ar apklausiamasis nepastebėjo prieš įvykį kokių nors asmenų įtartinio elgesio, ką apklausiamasis įtaria vogus ir t.t.

2.2. Tolesni tyrimo veiksmai

Kriminalistinių versijų kėlimą tiriant nusikaltimą galima apibūdinti kaip pažintinio proceso etapą, konkretų ir aiškiai apibrėžtą nusikaltimo tyrėjo mąstymo rezultata, kaip nusikalstamo įvykio

arba jo aplinkybių atkūrimą tyrėjo proto pastangomis. Versijų kėlimas, pasak A. Barkausko (2000) – sudėtingas mąstymo procesas, nuolat kintantis reiškinys, kurį lemia įvairūs loginio mąstymo būdai, intuicija, emocijos ir kiti veiksniai.

R. Burda ir kt. mokslininkai (2004) pažymi, kad tiriant vagystę, svarbu nustatyti:

- vagystės faktą, ar buvo vagystė;
- vagystės dalyką, kokios vertybės pagrobtos, jų dydį;
- kam priklausė pagrobtos vertybės;
- vagystės būdus, jie yra įvairūs, priklausomai nuo aplinkybių, kaltininkų specializacijos ir pan.;
- kaltininko asmenybės bruožus;
- vietą, laiką, nusikalstamų veikų padarymo aplinkybes;
- ar buvo ruošiamasi padaryti nusikalstamą veiką, koks buvo pasiruošimas, jei buvo ruošiamasi, tai kada, kas padėjo;
- ar bandė nusikaltėlis nuslėpti nusikalstamą veiką, koku būdu, ar bandė keisti išvaizdą, drabužius, ar bandė inscenizuoti kitą nusikalstamą veiką;
- kokio asmens atžvilgiu buvo padaryta vagystė arba plėšimas, kokie padaryti įvairaus pobūdžio sveikatos sutrikdymai nukentėjusiajam, ar prarastas darbingumas;
- kas konkrečiai pagrobta;
- kas įvykdė vagystę, aiškinami nusikaltėlio požymiai, išorės pakeitimo būdai, užpuolikų kiekis, jų veiksmų darnumas;
- kiek žmonių dalyvavo vagystės ar plėšimo metu, ar buvo iš anksto susitarta, grupės sudėtį, kiekvieno grupės nario vaidmenį darant nusikalstamą veiką, ar prieš tai buvo panašūs nusikaltimai, kokie, kada, kur;
- ar yra nusikalstamą veiką ir vertybes slepiantys asmenys, informacija apie juos;
- aplinkybes, nulėmusias nusikalstamą veiką, ir t. t.

Tiriant vagystes keliamos trys tipinės versijos:

1. vagystė tikrai buvo;
2. vagystės nebuvo, nukentėjusysis klysta (pavyzdžiui, automobilio priemonės stiklas išdaužtas chuliganų, daiktus iš automobilio paėmė artimieji);
3. nusikalstama veika inscenizuota.

Siekiant nustatyti, ar vagystė buvo inscenizuota, reikia kruopščiai ištirti kaltininko veikimo būdą ir jo paliktus pėdsakus. Inscenizuodamas vagystę, jis paprastai imituoja išorinius nusikaltimo požymius bei pėdsakus. Atkurti realų nusikaltimo būdą, turintį savo vidinę logiką, kaltininkui retai pasiseka. Todėl, atidžiai apžiūrėjus įvykio vietą, galima nustatyti daug požymių, rodančių vagystės

būdo ir imituotų pėdsakų neatitikimą. Pavyzdžiui, durų laužimo pėdsakai palikti ne iš išorės, o iš vidaus ir t. t. Kitais atvejais pėdsakų nebuvimas rodo, kad pavogti tuo būdu negalima.

Bandoma išsiaiškinti nusikalstamos veikos padarymo vietą, laiką, sąlygas, būdą, ar buvo liudytojų; nusikalstamos veikos dalyką (kokios vertybės pagrobtos); nusikaltėlio, nukentėjusiojo duomenis ir kt. Taigi vagystės iš transporto priemonės atveju keliamos versijos priklauso nuo turimos faktinės informacijos, įvykio aplinkybių; visada tikrinama, ar nėra vagystės inscenizacijos siekiant gauti draudimo išmokas arba kitų tikslų.

Vagysčių tyrimo eigoje gali būti atliekami įvairūs *kriminalistiniai tyrimai*: įvairių pėdsakų (rankų, kojų, įsilaužimo pėdsakų, transporto priemonių), medžiagų ir gaminių tyrimai (pavyzdžiui, drabužių plaušelių, dažų, mikroobjektų), odorologiniai ir t.t.

Vagysčių bylų tyrimui gana daug padeda trasologiniai tyrimai ir ekspertizės. Pagal daktiloskopinių tyrimų duomenis galima identifikuoti nusikaltėlį, palikusį įvykio vietoje savo pirštų pėdsakus. Tirdamas įsilaužimo įrankių pėdsakus ir pačius įrankius, ekspertas gali nustatyti, kad kaip tik šiais įrankiais buvo įsilaužta, kad spyna buvo atrakinta tam tikru visrakčiu arba raktu ir panašiai. Nusikaltėlis susižeisdamas gali palikti įvykio vietoje kraujo pėdsakus, taip pat ant numestų nuorūkų – seilių pėdsakus, savo plaukų. Šiuos objektus tiria teismo medicininė daiktinių įrodymų ekspertizė. Kai nustatyta šių objektų grupė, ekspertas gali duoti išvadą, kad įvykio vietoje rastas kraujas, seilės ar plaukai yra panašūs į atitinkamus įtariamojo objektus.

Trasologinio transporto tyrimo objektai yra transporto priemonės ir jų dalys, padangų protektorių ir kiti pėdsakai, transporto priemonių dalių nuolaužos, atplaišos, stiklo, lako, dažų ir metalo dalelių, tepalo, skysto kuro dėmės ir kt. Trasologiniam transporto tyrimui pateikiamos:

- Transporto priemonės arba jų dalys. Jei dėl gabaritų, svorio ar būklės transporto priemonių ar jų dalių pateikti negalima (pavyzdžiui, transporto priemonės negalima buksyruoti ar pervežti), ekspertinis tyrimas atliekamas tiriamųjų objektų buvimo vietoje;
- Transporto priemonės detalės (veržlės, varžtai, sulaužytos gembės, žibintų pusžiedžiai, apsauginių ir žibintų stiklų šukės, dažų dalelės), rastos apžiūrint įvykio vietą;
- Panoraminės, apžvalginės, mazginės ir detalios fotonuotraukos, kuriose užfiksuoti transporto priemonių pėdsakai.

Siunčiama tyrimui medžiaga įpakuojama taip, kad siunčiant nebūtų prarasta, sugadinta ar pažeista. Be anksčiau nurodytų objektų, tyrimui pateikiami transporto priemonių ir įvykio vietos apžiūros protokolai, schemos, planai, duomenys apie tiriamųjų objektų saugojimo sąlygas ir padarytus jų pakeitimus. Apžiūros protokole būtina nurodyti: pėdsakų rūšį; grunto paviršių; pėdsakų kiekį; atstumą tarp vėžių; pėdsako plotį; protektoriaus raštą; pėdsakų dydį ir formą ir kitus svarbius duomenis.

Vagystės iš transporto priemonių beveik visada įvykdomos įsilaužus ar kitaip įsibrovus (pavyzdžiui, išdaužus lango stiklą) į transporto priemonę. Faktiniai duomenys apie įsilaužimo įrankių ir priemonių paliktus pėdsakus ir jų susidarymo mechanizmo nustatymas yra įsilaužimo įrankių ir priemonių ekspertinio tyrimo dalykas. Įsilaužimo įrankių ir priemonių pėdsakų tyrimai leidžia nustatyti įsilaužimo būdą, iš kurios pusės įsilaužta, identifikuoti įrankius ir priemones, naudotas įsilaužiant. Kartais net nustatomi nusikaltėlio fiziniai duomenys ir profesiniai įgūdžiai bei kvalifikacija. Terminio metalų pjovimo aparatų pėdsakų tyrimas leidžia nustatyti metalo pjovimo aparato tipą, konstrukcines jo savybes, techninę būklę, tinkamumą pjauti metalą, laiką, reikalingą metalo pjūviams daryti, asmenų profesionalius įgūdžius ir kvalifikaciją. Įsilaužimo pėdsakai skirstomi pagal pėdsakų susidarymo būdą į mechaninio, terminio, cheminio ir biologinio poveikio bei mišraus poveikio pėdsakus. Trasologinių tyrimų objektas yra mechaninio poveikio pėdsakai ir terminio metalų pjovimo dujiniais ar elektriniais aparatais pėdsakai. Mechaninio poveikio pėdsakai skirstomi į statinius ir dinامينius (slydimo, trinties) pėdsakus. Be to, mechaninio poveikio pėdsakai skirstomi į spaudimo (įspaudimas, kalimas, kiauryminis pramušimas), atidalijimo (nutraukimas, nulaužimas, perskėlimas) ir pjovimo (pjovimas pjūklui, kirtimas, grėžimas, tašymas, kirpimas), taip pat esti sulenkimai (atlenkimai), kliūčių išardymas, pasikasimas ir kt. (Lietuvos teismo ekspertizės centras, 2004).

Įsilaužimo įrankių ir priemonių pėdsakų tyrimui pateikiami tirti objektai, turintys įsilaužimo pėdsakų. Kai nėra galimybės pateikti pačių tyrimo objektų su pėdsakais, tyrimas gali būti atliekamas pagal įspaustinių pėdsakų išliejas, o paviršinių pėdsakų – pagal mastelines nuotraukas, padarytas vadovaujantis teismo fotografijos reikalavimais.

Įsilaužimo įrankių pėdsakams užfiksuoti gali būti naudojami šie būdai:

- Fotografavimas mastelinės fotografijos metodu. Iš pradžių fotografuojami visi pėdsakai ir jų išsidėstymas, paskui – atskiri pėdsakai, o juose esantys individualieji požymiai (pavyzdžiui, įrankio ašmenų defektai) fotografuojami makrofotografijos metodu;
- Daromos schemos, kuriose nurodoma pėdsako lokalizacija, jame užsifiksavusio įrankio kontaktinio paviršiaus ypatumai;
- Aprašymas apžiūros protokole.

Įvykio vietoje reikia surinkti visus įsilaužimo įrankių pėdsakus, net ir pačius smulkius (tinko gabalėlius, skiedras, drožles, pjuvenas), nes dažnai ant jų lieka identifikavimui vertingos informacijos.

Įsilaužimo įrankius galima suskirstyti į šias pagrindines grupes: įvairūs gamyboje, ūkyje ar buityje naudojami įrankiai (kirviai, kaltai, atsuktuvai, grąžtai, žnyplės, replės ir kt.); specialiai pagaminti nusikalstamiems veiksams atlikti įrankiai (visrakčiai, specialūs laužtuvėliai, nešiojamieji metalo pjovimo aparatai ir kt.); atsitiktiniai daiktai, nusikaltėlių naudojami įsilaužti (metalinis strypas, dalba ir kt.). Įsilaužimo įrankiai arba priemonės tyrimui pateikiami natūra. Pagal įrankių ar priemonių piešinius arba kaltinamojo bei liudytojų nupasakojimą tyrimas neatliekamas. Pateikiant tirti pjovimo,

gręžimo ir kitus įrankius, paimtus vėliau, nutarime nurodomas įvykio laikas, kada paimti įrankiai ir ar per tą laiką jie buvo naudojami darbui, galandami ir pan. Su pateikiamais tirti įrankiais ar priemonėmis atlikti kokių nors eksperimentų iki atliekant jų ekspertinį tyrimą negalima. Sprendžiant identifikacinį klausimą, t. y. nustatant konkretų įrankį (įrankius), palikusį įsilaužimo pėdsakus, be trasologinių tyrimų, atliekami ir medžiagų pėdsakų (dažų, medienos, metalo, betono ir kitų dalelių) paieška bei tyrimas ant įsilaužimo įrankių ir kliūties. Medžiagų dalelės kontakto metu lengvai pernešamos nuo vieno objekto ant kito, kai kurių medžiagų dalelės būna silpnai sukibusios su tiriamaisiais objektais ir greitai pasimeta, todėl objektus, galinčius turėti medžiagų pėdsakų, reikia pakuoti iš karto, paimant kiekvieną objektą atskirai.

Dažnai transporto priemonė apvagiama į ją patenkant išlaužus transporto priemonės spyną. Trasologinio spynų tyrimo dalykas – faktiniai duomenys apie spynų rakinimo (atrakinimo) įrankių pėdsakus ir rakinamojo mechanizmo būklės nustatymas. Spynų tyrimo uždavinys – nustatyti spynos ir jos užrakinamojo mechanizmo būklę, jos rakinimo (atrakinimo) faktą, spynos, kaip kliūties, įveikimo faktą ir įveikimo būdą (Lietuvos teismo ekspertizės centras, 2004).

Atliekant trasologinius spynų tyrimus, kai spynoms įveikti naudojami gręžimo ir pjovimo įrankiai, galima nustatyti laiką, reikalingą spynoms atrakinti, ar nusikaltėlis žinojo spynos konstrukcines ypatybes. Spynų tyrimo uždaviniai skirstomi į identifikacinius ir neidentifikacinius. Identifikaciniai uždaviniai – nustatyti, ar spyna buvo atrakinta konkrečiu raktu ar kitais rakinamaisiais įrankiais. Neidentifikaciniai uždaviniai – nustatyti spynos ir jos užrakinamojo mechanizmo techninį tvarkingumą ir tinkamumą užrakinti, spynų užrakinamojo mechanizmo būklę (užrakinta, atrakinta), spynos kaip kliūties įveikimo faktą ir atrakinimo mechanizmą.

Tyrimui kartu su spynomis pateikiami ir jų raktai, o jeigu yra galimybė, ir parinkti bei pritaikyti raktai ar kiti daiktai, spėjant, kad jais spyna buvo atrakinta. Spynų tyrimui didelę reikšmę turi tai, kaip kruopščiai apžiūrėta įvykio vieta, ar išsamiai ir tiksliai užfiksuoti visi rasti pėdsakai, pažeidimai ir kiti požymiai. Todėl tikslinga, kad specialistas dalyvautų apžiūrint spynas, tam pačiam asmeniui pavedant atlikti ir tyrimą, skiriama iš karto po įvykio vietos apžiūros. Atliekant įvykio vietos apžiūrą, būtina užfiksuoti ir paimti visus pėdsakus, nes daug svarbių pėdsakų lieka ne tik ant spynų paviršių, bet ir ant durų; neleistinas eksperimentinis spynų rakinėjimas. Ekspertams pateikiant konkretaus įrankio identifikavimo klausimus, būtina, jeigu yra, pateikti ir duomenis apie šio įrankio laikymo sąlygas po įvykio, ar jis buvo naudojamas, ar nebuvo padaryti kokie nors įrankio pakeitimai. Taip pat tyrimui pateikiamas įvykio vietos apžiūros protokolas bei ant spynų paviršiaus ir durų likusių pėdsakų fotonuotraukos.

Taigi tiriant įsilaužimą vagystės iš transporto priemonės atveju, svarbu atlikti trasologinį tyrimą, surinkti net menkiausius įrodymus, kaip įvykdytas įsilaužimas į transporto priemonę. Šiam tikslui naudojami fotografavimo, schemų paišymo, protokolų surašymo, pėdsakų modelių ir kiti metodai.

Tolesni tyrimo veiksmai nusikalstamos veikos tyrimo etape – tai parodymai atpažinti, parodymų patikrinimas vietoje, eksperimentai. Taikomos ir kitos procesinės prievartos priemonės – kratomos įtariamojo ar kaltinamojo gyvenamosios patalpos, taip pat kratos atliekamos jo pažįstamųjų, artimųjų tarpe (Burda ir kt., 2004).

Įtariamąjį sulaikius, daroma asmens krata ieškant vartotų įrankių (laužtuvėlių, įvairių instrumentų, visrakčių, raktų ir kt.), pavogtų pinigų ir kitokių vertybių. Atliekamas įtariamojo patikrinimas siekiant nustatyti ant įtariamojo kūno nusikaltimo pėdsakus ar ypatingas žymes. Patikrinimo metu ant įtariamojo rankų galima rasti įbrėžimų ir kitokių sužalojimų, padarytų vagystės metu, dažančių medžiagų pėdsakų ir kt.

Darant kratą įtariamojo gyvenamojoje vietoje arba pas kitus jam artimus asmenis, reikia ieškoti pavogtų daiktų, įvairių pavogtų vertybių įpakavimo medžiagų (dėžučių, įpakavimo popieriaus su štampais ir kitokiais ženklais, etikečių ir t. t.), techninių pasų, įsilaužimo įrankių, rūbų ir avalynės, kuriuos vogdamas galėjo dėvėti įtariamasis, nes ant jų galima rasti jo buvimo vagystės vietoje pėdsakų.

Gana dažnai taikomas vagystės byloje tyrimo veiksmas – parodymas atpažinti. Parodymo atpažinti objektu tokiais atvejais būna įtariamasis arba įvairūs daiktai. Įtariamasis paprastai parodomas atpažinti tiems liudytojams, kurie jį matė vagystės vietoje arba netoli jos. Turto valdytojams arba nukentėjusiems asmenims parodomi atpažinti pas nusikaltėlį arba kitoje vietoje rasti pavogti daiktai.

Įtariamojo (kaltinamojo) apklausos taktiką sąlygoja susiklosčiusi tyrimo situacija. Kuomet įtariamasis pripažįsta vagystės padarymo faktą, jo apklausos metu aiškinamos vagystės aplinkybės, nusikalstamos veikos objekto pasirinkimo priežastis, informacijos apie objektą šaltinis, kas būtent buvo pavogta ir kaip realizuota ar kur saugoma, kas (asmenys ar aplinkybės) prisidėjo prie vagystės įvykdymo ir t.t. Kai įtariamasis, remdamasis alibi, vagystės padarymo fakto nepripažįsta, turi būti išsamiai išsiaiškinta įtariamojo buvimo vieta vagystės padarymo metu, taip pat iškart prieš ją ir po jos, kas gali patvirtinti įtariamojo alibi ir t.t. Visos šios aplinkybės būtinai turi būti patikrintos. Apklausiant įtariamąjį, kuris kaltę pripažįsta dalinai, būtina išsiaiškinti, kuriuos būtent iš inkriminuojamų veiksmų įtariamasis pripažįsta įvykdęs.

Eksperimento metu gali būti patikrinta informacija apie patekimą į objektą tam tikru būdu, galimybės pernešti tam tikrą daiktą per nustatytą laiko tarpą ar be kitų asmenų pagalbos, apie liudytojų galimybes matyti ar girdėti nusikaltėlio veiksmus vagystės metu ir t.t. Įtariamojo (kaltinamojo) parodymų patikrinimas vietoje gali būti vykdomas siekiant patikslinti jo parodymus, nustatyti ar gerai jis orientuojasi įvykio vietoje (pavyzdžiui, tikrinant galimo savęs apkalbėjimo atvejį), siekiant rasti pėdsakus, kurie buvo nepastebėti įvykio vietos apžiūros metu.

Apibendrinant, galima teigti, kad tiriant vagystes, tame tarpe ir vagystes iš autotransporto priemonių, labai svarbu yra tinkamai organizuoti šių nusikaltimų tyrimą – įvykio vietos apžiūrą, duomenų, turinčių reikšmę bylai išspręsti, rinkimą, taikyti priimtinas kriminalistines technikas.

3. VAGYSČIŲ IŠ AUTOTRANSPORTO PRIEMONIŲ TYRIMO PRAKTIKA IR TOBULINIMO KRYPTYS

Nusikalstamų veikų, taip pat ir vagysčių iš autotransporto priemonių, tyrimo praktikos analizė yra vienas iš būdų, naudojamų siekiant tobulinti šių nusikalstamų veikų tyrimą. Mokslinės literatūros, teisinės bazės ir statistikos duomenų apžvalga leido geriau suvokti vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo praktikos problemas. Tai paskatino atlikti išsamų tyrimą. Remiantis išnagrinėta mokslinė literatūra bei teisine baze ir atsižvelgiant į tyrimo tikslus, sudarytos baudžiamųjų bylų analizės bei ikiteisminio tyrimo tyrėjų, specialistų kriminalistų ir Lietuvos gyventojų apklausos anketos (1, 3, 4 ir 5 priedai). Anonimine ikiteisminio tyrimo tyrėjų ir specialistų kriminalistų anketine apklausa siekiama nustatyti tiriamųjų požiūrį į vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo problemas. Anonimine Lietuvos gyventojų anketine apklausa siekiama išsiaiškinti respondentų viktimizacijos laipsnį ir požiūrį į vagysčių iš autotransporto priemonių problemą.

3.1. Baudžiamųjų bylų analizė

Siekiant baigiamojo darbo tikslo – išnagrinėti vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo ypatumus ir aktualijas bei nustatyti vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo problemas, nagrinėjamos teorinės vagysčių tyrimo įžvalgos ir atliekama vagysčių iš autotransporto priemonių baudžiamųjų bylų analizė. Analizuojamos baudžiamosios bylos pradėtos 2010 metų gegužės-rugpjūčio mėnesiais VA VPK Vilniaus miesto 3 policijos komisariate pagal nusikalstamos veikos požymius, numatytus LR BK 178 straipsnio 2 dalyje. Visos analizuojamos baudžiamosios bylos yra susijusios su vagystėmis iš autotransporto priemonių. Baudžiamųjų bylų analizei atlikti sudaryta baudžiamųjų bylų anketa (žr. 1 priedą). Anketos buvo pildomos 2010 metų gruodžio mėnesį. Trumpa baudžiamųjų bylų charakteristika pateikiama 2 priede.

Analizuojant baudžiamąsias bylas, paaiškėjo, kad keturiais atvejais iš aštuonių nuo nusikalstamos veikos aptikimo iki pranešimo ikiteisminio tyrimo įstaigai praėjo nuo 1 iki 6 valandų, o dviem atvejais – netgi para ar daugiau. Taip pat nusikalstamos veikos tyrimą apsunkina dažniausiai nemažas laiko tarpas, praėjęs nuo vagystės iš autotransporto priemonės įvykdymo iki jos aptikimo: keturiais atvejais iš aštuonių vagystė buvo aptikta praėjus nuo 1 iki 3 parų laikotarpiui.

Visais analizuojamų baudžiamųjų bylų atvejais buvo atliktos įvykio vietos apžiūros, kurias atliko ikiteisminio tyrimo pareigūnai. Keturiuose įvykio vietos apžiūrose taip pat dalyvavo specialistai kriminalistai. Bet didžioji dalis ikiteisminio tyrimo tyrėjų (61%) anketinės apklausos metu teigė, kad specialistai dažnai dalyvauja įvykio vietos apžiūrose vagysčių iš autotransporto priemonių atvejais.

Taip pat pažymėtina, kad 45% apklaustų ikiteisminio tyrimo tyrėjų mano, jog specialisto dalyvavimas įvykio vietos apžiūrose vagysčių iš autotransporto priemonių atvejais nėra būtinas.

Baudžiamųjų bylų analizė leidžia teigti, kad įvykio vietos apžiūros yra atliekamos operatyviai: septyniais atvejais (iš 8) apžiūra buvo atlikta 1 valandos bėgyje nuo pranešimo apie nusikalstamą veiką gavimo. Atkreiptinas dėmesys į organizacinio pobūdžio trūkumus – įvykių vietos iki apžiūros grupės atvykimo nebuvo apsaugotos. Įvykių vietos apžiūros metu buvo apžiūrėtos betarpiškai tik įvykio vietos (50%) bei įvykio vieta ir artima teritorija (50%), visos apžiūros truko iki 30 minučių.

Apžiūrint įvykio vietas, dažniausiai naudojama techninė priemonė – fotografavimo aparatūra (6 atvejais iš 8). Keturiais atvejais taip pat buvo panaudotos priemonės darbui su mikroobjektais ir vienu atveju – mobilioji kriminalistinė laboratorija. Atitinkamai keturiais atvejais įvykio vietos apžiūros metu rasti ir paimti mikroobjektai, taip pat vienu atveju rasti ir paimti biologinės kilmės pėdsakai.

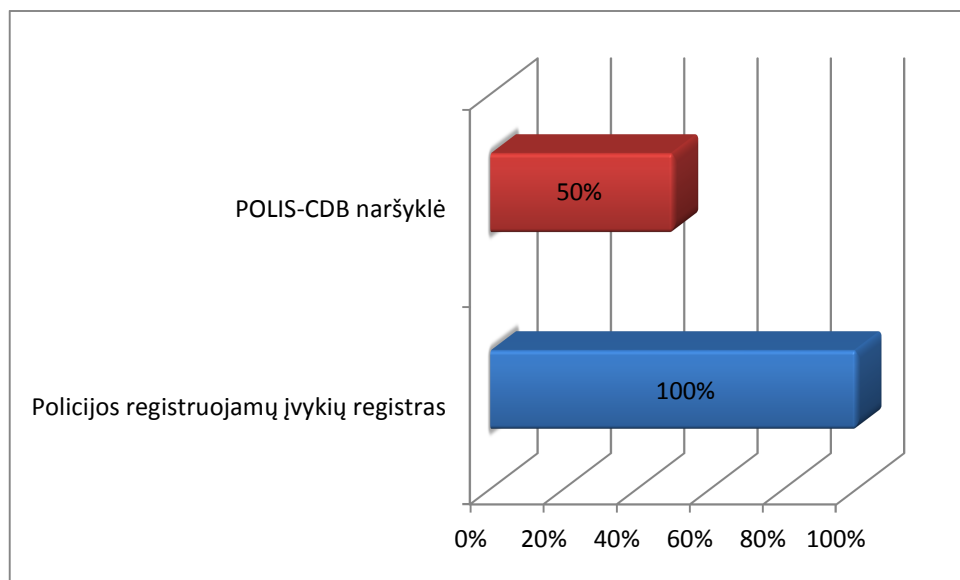
Sprendžiant iš baudžiamųjų bylų medžiagos, autorės nuomone, geresni įvykio vietų apžiūros rezultatai galėtų būti pasiekti, jeigu apžiūroje dalyvautų specialistas kriminalistas (3 atvejais), būtų panaudotos tam tikros mokslo ir technikos priemonės (5 atvejais – daktiloskopiniai milteliai, 2 atvejais – priemonės darbui su mikroobjektais ir 1 atveju – odorologinis stiklainis) bei įvykio vietoje būtų atlikti aptiktų pėdsakų ir kitų objektų tyrimai. Sprendžiant iš baudžiamųjų bylų medžiagos, kriminalistinių galimybių panaudojimas įvykio vietų apžiūros metu galėjo padėti rasti rankų, avalynės, kvapų, transporto priemonių ir biologinės kilmės pėdsakus bei mikroobjektus. Kriminalistinių galimybių panaudojimas apžiūros metu galėjo padėti nustatyti įtariamųjų asmenų patekimo ir pasišalinimo iš įvykio vietos būdą ir kelią bei įtariamųjų asmenų skaičių (8 atvejais), įtariamųjų asmenų psichologines ir fizines charakteristikas (6 atvejais), įtariamųjų asmenų amžių ir socialinę padėtį bei nusikalstamos veikos mechanizmą (4 atvejais), taip pat ar yra vagystės inscenizacijos požymiai (3 atvejais). Tokiu būdu visose analizuojamuose baudžiamosiose bylose įvykio vietų apžiūros metu surinkta tik dalis galimos informacijos.

Visus aptiktus pėdsakus ir daiktus būtina tiksliai užfiksuoti (juos aprašyti protokole, nufotografuoti, padaryti kopijas) ir paimti (atitinkamai supakuoti, objektus su pėdsakais apsaugoti nuo pažeidimų). Analizuojant tyrimui pasirinktas baudžiamąsias bylas, autorė išskyrė fiksavimo trūkumus atliekant įvykio vietos apžiūras: nesudarytos schemas, brėžiniai, planai (6 atvejais), nebuvo atlikta nukentėjusiųjų ar kitų susijusių asmenų daktiloskopija (5 atvejais), protokole ar papildomais įvykio vietos fiksavimo būdais nepažymėta konkreti pėdsakų (objektų) radimo vieta (3 atvejais), nepanaudota fotografavimo ar filmavimo aparatūra (2 atvejais).

Dažnai vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo praktikoje ikiteisminio tyrimo pareigūnas, atliekantis įvykio vietos apžiūrą, tolesnį baudžiamosios bylos tyrimą perduoda kitam ikiteisminio tyrimo tyrėjui. Analizuojant tyrimui atrinktas baudžiamąsias bylas, tik dviem atvejais atlikęs įvykio vietos apžiūrą pareigūnas tęsė nusikalstamos veikos tyrimą. Tokiomis aplinkybėmis ypatingą reikšmę

nusikalstamos veikos išaiškinimui įgauna įvykio vietos apžiūros rezultatai ir protokolai. Įvykio vietos apžiūros protokolo svarbą pabrėžia ir didžioji dalis (78%) apklaustų ikiteisminio tyrimo tyrėjų. Bet, autorės nuomone, 5 atvejais (iš 8) įvykio vietos apžiūros protokolai buvo surašyti paviršutiniškai: protokole labai paviršutiniškai aprašyti (tik įvardinti) iš įvykio vietos paimti objektai, nėra tiksliai nurodomos daiktų ar kitų objektų aptikimo vietos, nėra aprašomas paimtų objektų įpakavimas (tik pažymėta, kad pėdsakai ir kiti objektai yra įpakuoti).

Analizuojant tyrimui pasirinktas baudžiamąsias bylas, nustatyta, kad įvykio vietos apžiūros metu gautos informacijos, aptiktų pėdsakų ir kitų objektų naudojimas nusikalstamos veikos išaiškinimui pradėtas 1 paros bėgyje, tačiau jų tyrimas pradėtas tik po 30 parų. Skirtingiems objektams (pėdsakams) būdingas skirtingas identifikacinis periodas, kuris, autorės nuomone, šiuo atveju (atidėto tyrimo) lieka neįvertintas.

8 pav. Baudžiamųjų bylų tyrimo metu naudotos duomenų bazės

Darbo ikiteisminio tyrimo institucijoje patirtis leido autorei teigti, kad vagystėms iš autotransporto priemonių tirti (įtariamųjų įvykdžius nusikalstamas veikas ir vogtų daiktų paieškai) yra dažnai naudojamos įvairios duomenų bazės. Ši teiginį patvirtino ir atlikta baudžiamųjų bylų analizė: visais nusikalstamos veikos tyrimo atvejais buvo panaudoti Policijos registruojamų įvykių registro teikiami duomenis, 4 atvejais pasitelkta POLIS-CDB naršyklė (žr. 8 pav.). Sprendžiant iš baudžiamųjų bylų medžiagos, vieningos vagysčių iš autotransporto priemonių duomenų bazės naudojimas (jeigu tokia būtų) šių bylų ikiteisminio tyrimo metu, autorės nuomone, galėtų būti naudingas nustatant nusikalstamos veikos mechanizmą bei įtariamųjų asmenų amžių, socialinę padėtį, psichologines ir fizines charakteristikas (8 baudžiamosiose bylose), nusikalstamos veikos motyvą (6 bylose), įtariamųjų asmenų skaičių bei jų patekimo ir pasišalinimo iš įvykio vietos būdą ir kelią (4 bylose).

Svarbiausio praktikos rodiklio – vagysčių iš autotransporto priemonių baudžiamųjų bylų – analizė leido nustatyti taktinius ir fiksavimo trūkumus atliekant įvykio vietos apžiūras vagysčių iš autotransporto priemonių atvejais: įvykio vieta dažnai apžiūrima tik dalinai; ne visada apžiūroje dalyvauja specialistas kriminalistas; ne visada naudojamos galimos techninės ir mokslinės priemonės pėdsakams rasti; retai atliekama nukentėjusiųjų ar kitų susijusių asmenų daktiloskopija; ne visada sudaromos įvykio vietos schemos, brėžiniai ar planai; įvykio vietos apžiūros protokolai dažnai surašomi paviršutiniškai ir netiksliai.

3.2. Ikiteisminio tyrimo tyrėjų ir specialistų kriminalistų apklausos rezultatai

Tyrimo organizavimas. Tyrimui atlikti naudojamas anketinės elektroninės apklausos metodas. Šio apklausos būdo pasirinkimą lėmė tokie veiksniai kaip bendravimo nebuvimas (t.y. autorė negalėjo įtakoti respondentų apsisprendimo) ir tai, kad anketavimas trunka trumpiau, nei kiti apklausos būdai (ne tik autorės, bet ir respondentų atžvilgiu).

Ekspertų apklausa – specifinės rūšies apklausa, kurios metu apklausiama specialiai parinkta žmonių grupė, turinti kurios nors srities žinių. Šiuo atveju tai Vilniaus apskrities Vyriausiojo policijos komisariato ikiteisminio tyrimo tyrėjai ir VA VPK Kriminalistinių tyrimų skyriaus specialistai. Atliekant tyrimą, pasirinkta netikimybinė paranki atranka, grindžiama patogiausių, arčiausiai esančių ir lengviausiai prieinamų tiriamosios visumos elementų atrinkimu. Prašymai užpildyti anketas buvo išsiųsti visiems VA VPK 3 policijos komisariato ikiteisminio tyrimo tyrėjams ir KTS specialistams. Ikiteisminio tyrimo tyrėjo anketa buvo siekiama išsiaiškinti vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo ypatumus, sužinoti darbo organizavimo aktualijas ir sunkumus. Specialisto anketos tikslas buvo susipažinti ir išanalizuoti specialių žinių taikymo ypatumus, atskleidžiant ir tiriant šios rūšies nusikaltimus.

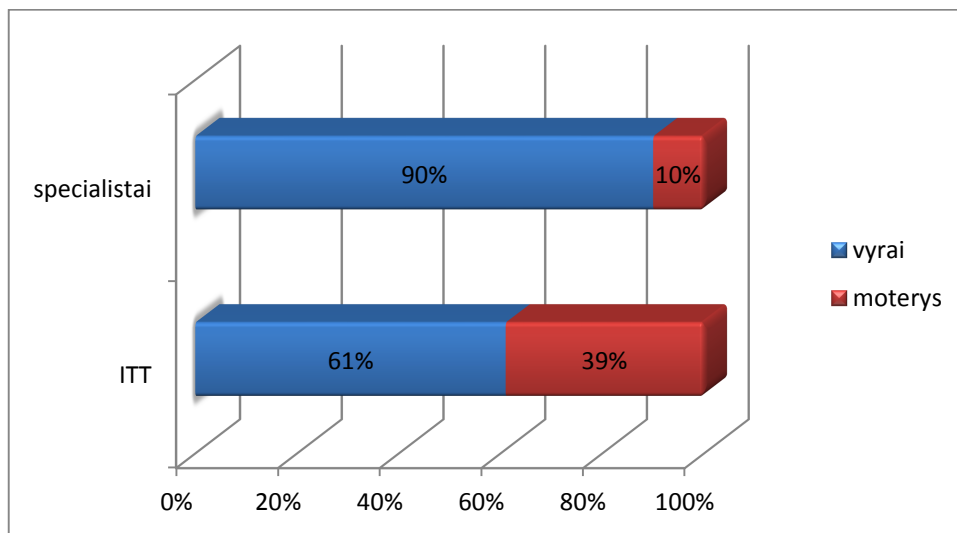
Renkant duomenis kiekybiniam tyrimui, respondentams buvo pateiktos skirtingos (atsižvelgiant į darbo pobūdį) anketos (žr. 3 ir 4 priedus). Anketas sudaro keletas dalių:

- Tyrimo tikslas. Anonimiškumo ir informacijos konfidencialumo užtikrinimas;
- Demografiniai klausimai;
- Pagrindiniai klausimai;
- Tyrimo hipotezės patvirtinimas (paneigimas);
- Padėka.

Tyrimas buvo vykdytas 2010 metų gruodžio mėnesį. Ikiteisminio tyrimo tyrėjams pateikta anketa, kurią sudarė 27 klausimai, specialistams – 21 klausimas. Anketas sudarė dichotominiai, uždaros ir kombinuotos formos klausimai, duomenų grupavimui naudotos intervalinė, nominalinė ir

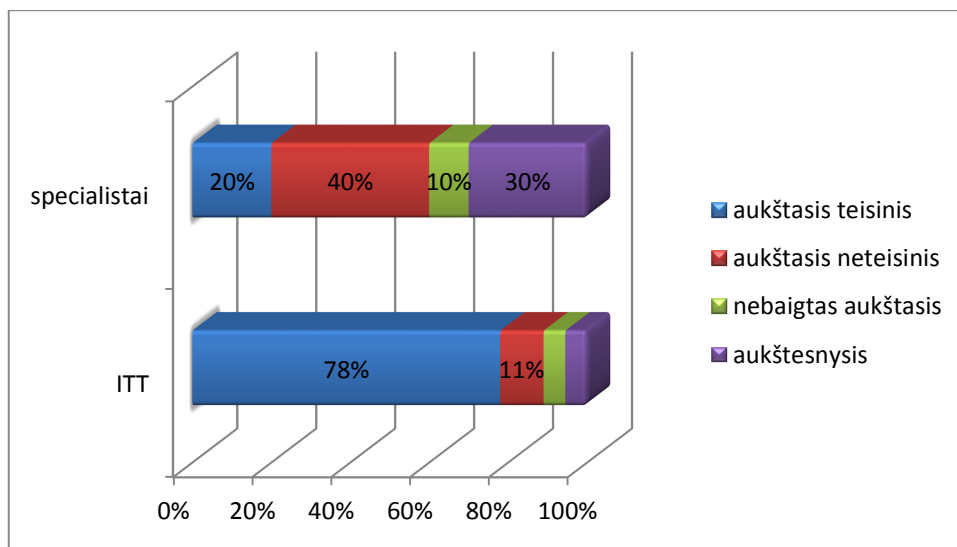
ranginė įvertinimo skalės. Duomenų analizei ir demonstravimui pasitelkiamas aprašomosios statistikos metodas. Duomenų interpretacijai naudojamos procentais išreikštos atsakymų tendencijos.

Respondentų socialinės demografinės charakteristikos. Tyrime sutiko dalyvauti (užpildė anketas) 28 respondentai: 18 ikiteisminio tyrimo tyrėjų (64% visų apklaustųjų) ir 10 KTS specialistų (36% visų apklaustųjų). Didžiąją dalį tyrime dalyvavusių respondentų sudarė vyrai (71%).

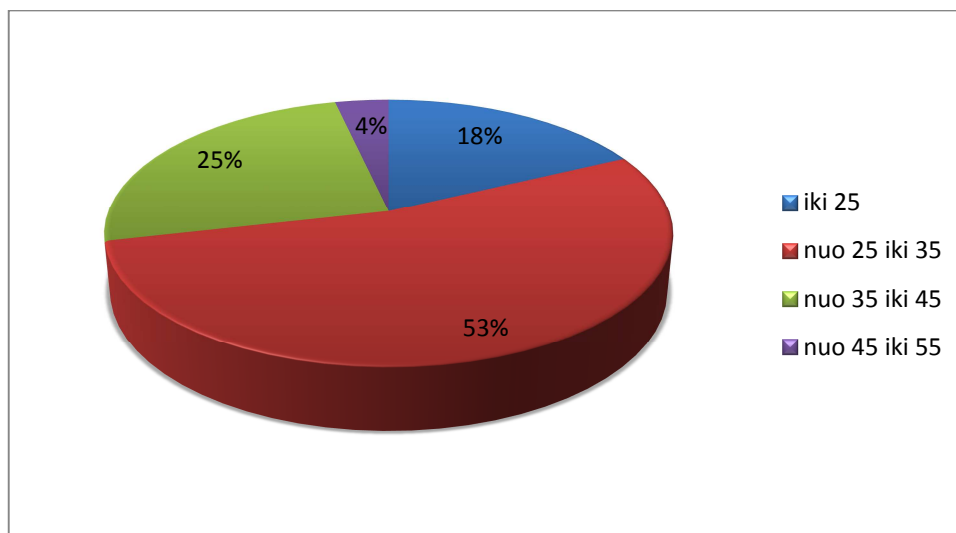
9 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį

Dauguma tyrime dalyvavusių ikiteisminio tyrimo tyrėjų ir specialistų (78,6%) turi aukštąjį išsilavinimą.

10 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą

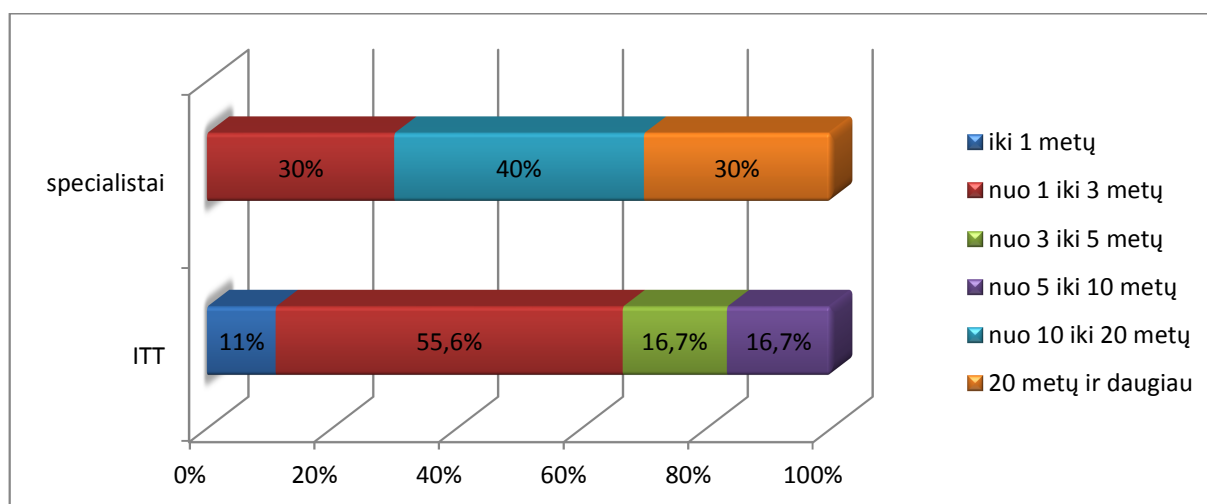
Didžioji dalis (53%) tyrime dalyvavusių ikiteisminio tyrimo tyrėjų ir specialistų yra nuo 25 iki 35 metų amžiaus (žr. 11 pav.).

11 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes

Tyrimo dalyvavusiųjų socialinės demografinės charakteristikos (lytis, išsilavinimas, amžius) atitinka bendras Lietuvos policijos pareigūnų socialines-demografines tendencijas. Statistikos departamento duomenimis 2010 metų pradžioje daugumą policijos pareigūnų sudarė jauni asmenys, penktadalis buvo jaunesni nei 30 metų, pusė – 30-40 metų amžiaus. Ketvirtadalis policijos pareigūnų buvo moterys. Aukštąjį išsilavinimą turėjo 53% policijos pareigūnų, aukštesnįjį – 16% (Nusikalstamumas ir teisėsaugos institucijų veikla 2009, 2010). Aukštąjį išsilavinimą turinčių pareigūnų dalies skirtumą lemia tyrimui pasirinktos grupės darbo specifika.

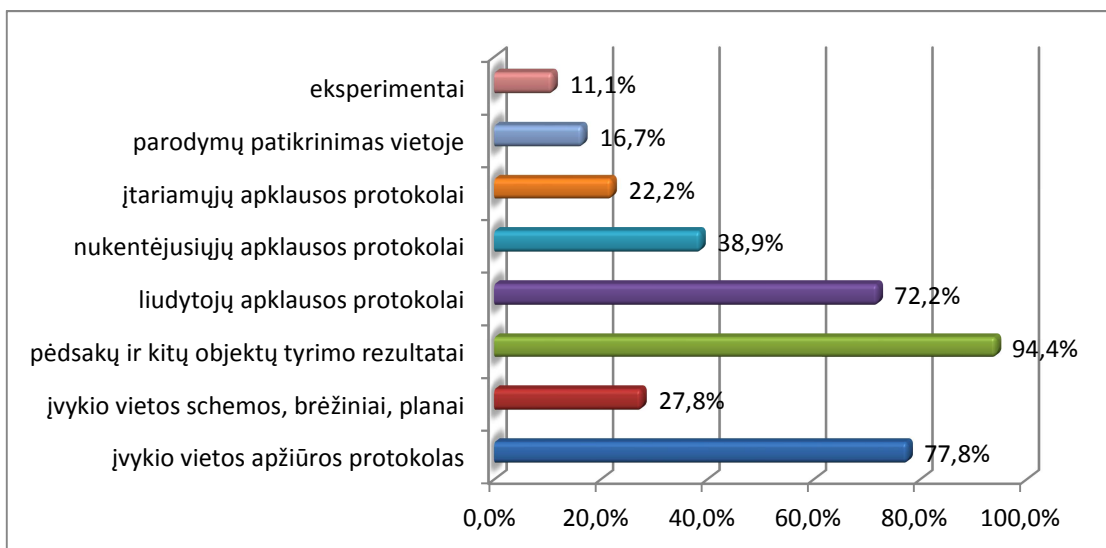
Daugumos tyrimo dalyvavusiųjų ikiteisminio tyrimo tyrėjų darbo stažas yra nuo 1 iki 3 metų. Tuo tarpu daugumos apklaustų specialistų darbo stažas viršija 10 metų.

12 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal darbo stažą

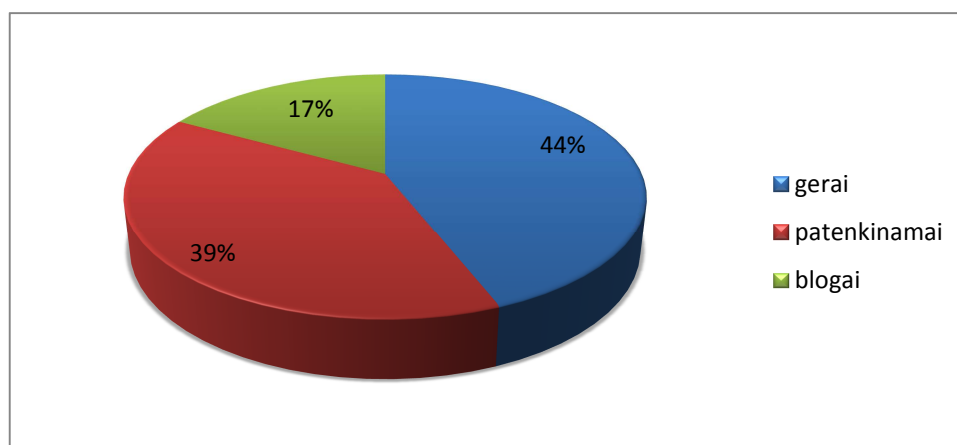
Vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo praktikos analizė. Ikiteisminio tyrimo tyrėjai praktikoje tiesiogiai susiduria su vagysčių iš autotransporto priemonių išaiškinimu. Jų nuomone,

svarbiausi šaltiniai tiriant tokias vagystes – pėdsakų ir kitų objektų tyrimo rezultatai. Labai svarbūs yra ir įvykio vietos apžiūros bei liudytojų apklausos protokolai.

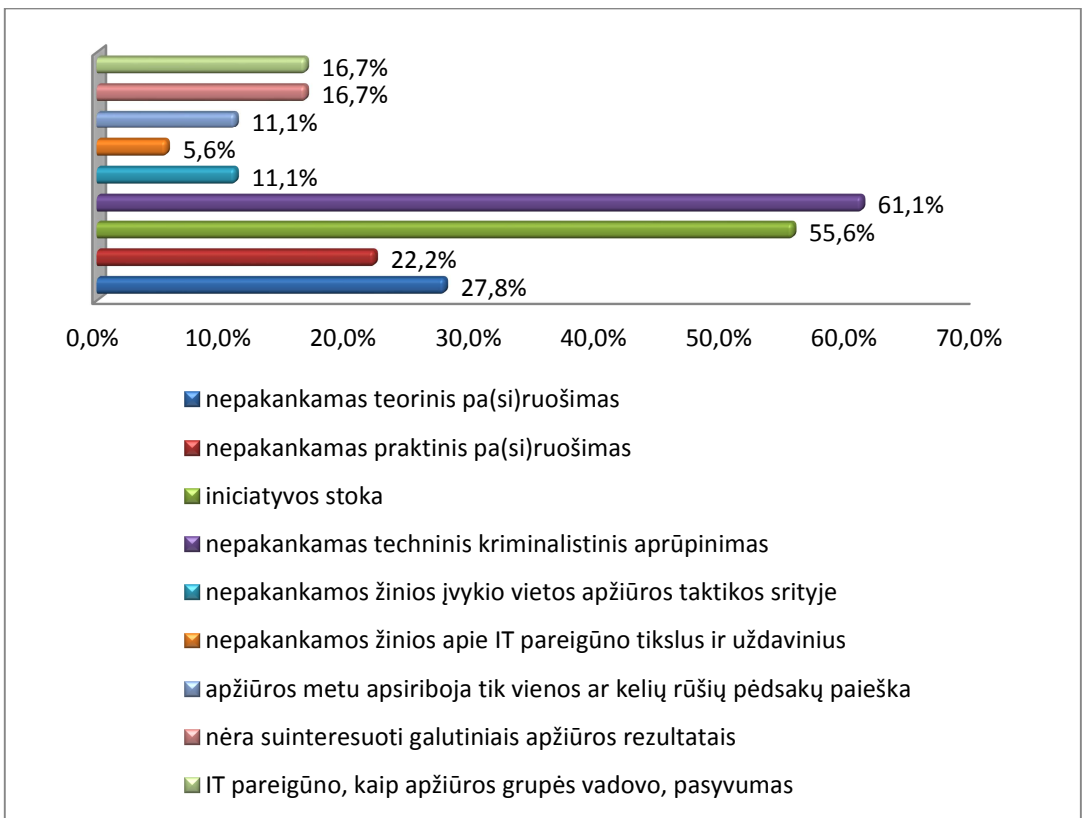
13 pav. Šaltinių svarba tiriant vagystes iš autotransporto priemonių (ikiteisminio tyrimo tyrėjų nuomonė)

Ikiteisminio tyrimo tyrėjų nuomonė apie pėdsakų ir kitų objektų tyrimus atliekančių specialistų kriminalistų pasiruošimą didžiąją dalimi yra neigiama: gerai jį įvertino 44% apklaustų ikiteisminio tyrimo tyrėjų, patenkinamai ir blogai – 56%.

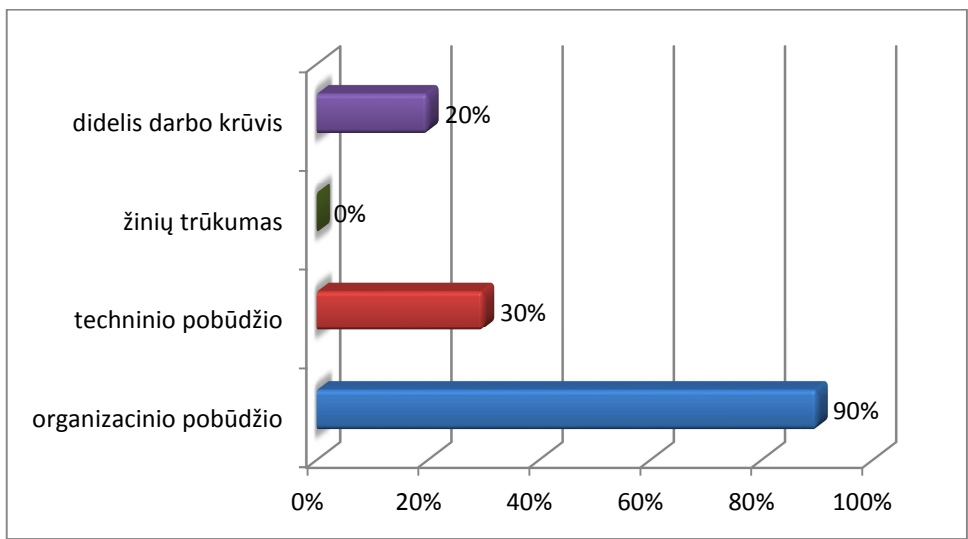
14 pav. Specialistų kriminalistų pasiruošimo įvertinimas (ikiteisminio tyrimo tyrėjų nuomonė)

Svarbiausios priežastys, lemiančios nekokybišką ir neefektyvą specialistų kriminalistų darbą, ikiteisminio tyrimo tyrėjų nuomone, yra nepakankamas techninis kriminalistinis aprūpinimas ir iniciatyvos stoka (žr. 15 pav.).

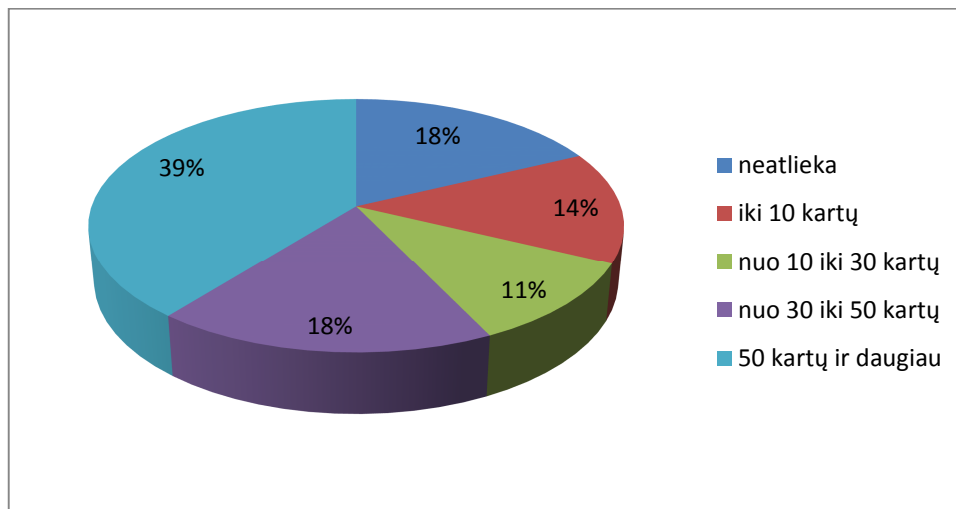
15 pav. Priežastys, lemiančios galimai nekokybišką ar neefektyvų specialistų kriminalistų darbą (ikiteisminio tyrimo tyrėjų nuomonė)

Tuo tarpu specialistų kriminalistų nuomone materialinio techninio aprūpinimo stoka nėra pagrindinė problema, su kuria tenka susidurti vagysčių iš autotransporto priemonių atvejais. Didžiausią susirūpinimą specialistams kelia organizacinio pobūdžio problemos (pavyzdžiui, įvykio vietos apžiūra atliekama pavėluotai, iki apžiūros grupės atvykimo įvykio vieta nebuvo apsaugota ir t.t.).

16 pav. Problemos, su kuriomis susiduria specialistai vagysčių iš autotransporto priemonių atvejais

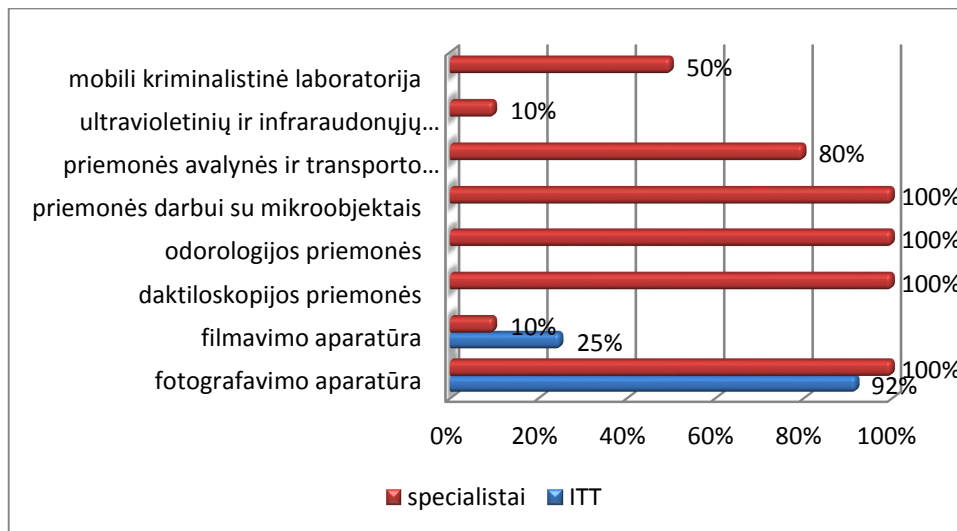
Mokslininkai ir praktikai įvykio vietos apžiūrą pripažįsta vienu iš svarbiausių procesinių veiksmy tiriant nusikalstamas veikas (Malevski, 2006). Dažnai įvykio vietos apžiūras tiriant vagystes iš autotransporto priemonių atlieka ir tyrime dalyvaujantys respondentai (tokių apžiūrų neatlieka tik 5 ikiteisminio tyrimo tyrėjų).

17 pav. Respondentų dalyvavimas įvykio vietos apžiūrose tiriant vagystes iš autotransporto priemonių

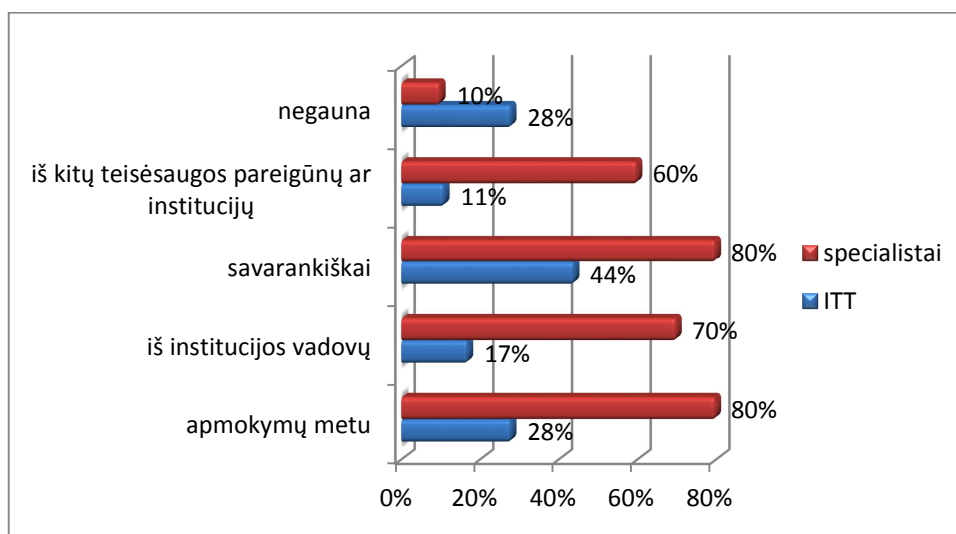
Didžioji dalis apklausoje dalyvavusių respondentų (67% ikiteisminio tyrimo tyrėjų ir 60% specialistų) teigia, kad atlikti įvykio vietos apžiūrą vagysčių iš autotransporto priemonių atvejais yra gana sudėtinga. Daugumos specialistų kriminalistų (70%) teigimu tokios apžiūros trunka nuo 1 iki 3 valandų, bet didžioji dalis ikiteisminio tyrimo tyrėjų (67%) tam prieštarauja – nurodo, kad įvykio vietos apžiūra vagysčių iš autotransporto priemonių atvejais trunka vidutiniškai iki 1 valandos. Įvykio vietos apžiūros lygį (vagysčių iš autotransporto priemonių atvejais) ikiteisminio tyrimo tyrėjai (67%) vertina vidutiniškai ir kaip pagrindines priežastis, lemiančias tokį vertinimą, nurodo nesavalaikį įvykio vietos apžiūros atlikimą ir nepakankamą techninį kriminalistinį aprūpinimą.

Analizuojant tyrimo duomenis, galima teigti, kad techninės, mokslinės ir kriminalistinės priemonės, atliekant įvykio vietos apžiūras vagysčių iš autotransporto priemonių atvejais, naudojamos labai dažnai (žr. 18 pav.). Bet ikiteisminio tyrimo tyrėjai naudoja tik fotografavimo ir, kartais, filmavimo aparatūrą. Kaip pagrindinę tokios praktikos priežastį 75% tyrime dalyvavusių ir apžiūras atliekančių ikiteisminio tyrimo tyrėjų nurodo kriminalistinės technikos nebuvimą. Siekiant pagerinti aprūpinimą techninėmis kriminalistinėmis priemonėmis, būtinos, ikiteisminio tyrimo tyrėjų nuomone, yra: daktiloskopijos priemonės (56%), priemonės darbui su mikroobjektais (44%), priemonės avalynės ir transporto priemonių pėdsakams rasti ir užfiksuoti (44%), odorologijos priemonės (33%), fotografavimo aparatūra (28%), ultravioletinių ir infraraudonųjų spindulių priemonės (28%) ir mobili kriminalistinė laboratorija (28%).

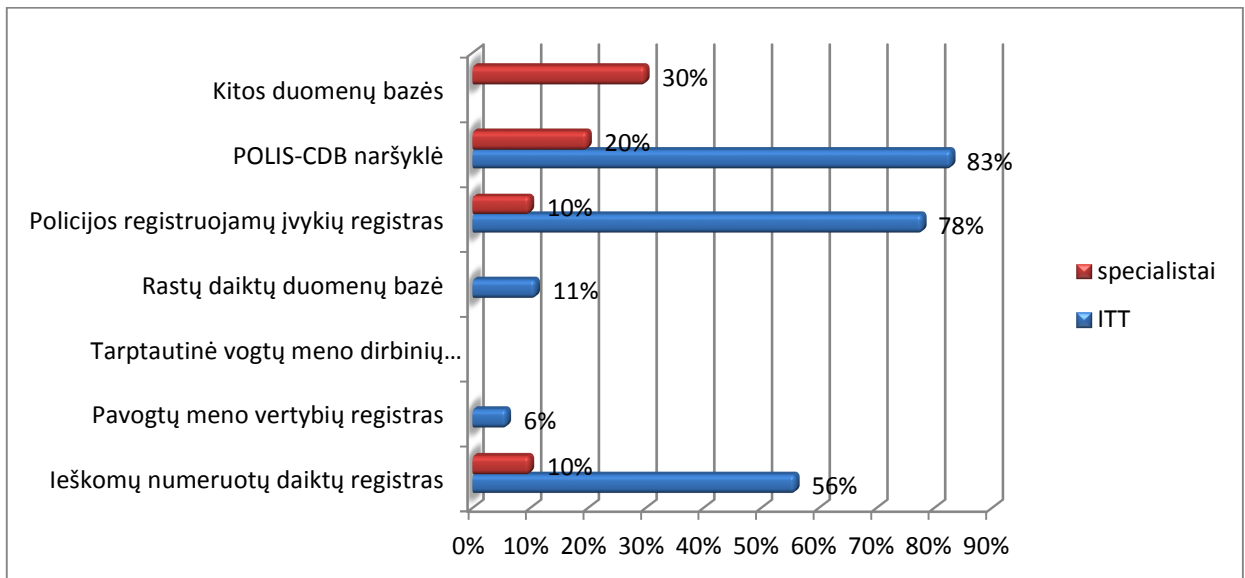
18 pav. Techninių, mokslinių ir kriminalistinių priemonių naudojimas atliekant įvykio vietos apžiūras vagysčių iš autotransporto priemonių atvejais

Daugumos tyrime dalyvavusių respondentų (86%) manymu vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimui reikalingas specialus pasiruošimas ir specialios žinios. 60% apklaustų specialistų kriminalistų teigia, kad kvalifikacijos kėlimo kursuose dalyvauja bent vieną kartą per metus, 90% iš jų turi pakankamai metodinės medžiagos vagystėms iš autotransporto priemonių tirti. Tuo tarpu didžioji dalis apklaustų ikiteisminio tyrimo tyrėjų nekelia savo kvalifikacijos ir nedalyvauja jokiuose mokymuose (56%) bei jaučia metodinės medžiagos stygių (61%). Tyrimo duomenų analizė leidžia teigti, kad specialistai kriminalistai metodinę medžiagą dažniausiai gauna apmokymų metu, savarankiškai, iš institucijos vadovų ir iš kitų teisėsaugos pareigūnų ar institucijų. Ikiteisminio tyrimo tyrėjams metodine medžiaga dažniausiai tenka pasirūpinti savarankiškai.

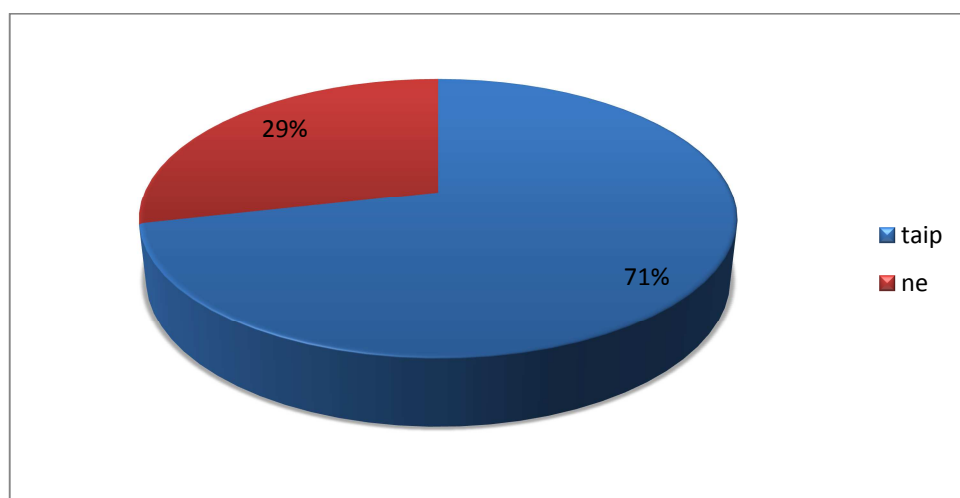
19 pav. Respondentų aprūpinimo metodine medžiaga būdai

Vieno iš apklausos anketų klausimų tikslas buvo išsiaiškinti ikiteisminio tyrimo tyrėjų ir specialistų esamų duomenų bazių naudojimo tendencijas. Analizuojant tyrimo duomenis, galima teigti kad ikiteisminio tyrimo tyrėjai, aiškinantis vagystes iš autotransporto priemonių, dažniausiai naudoja POLIS-CDB naršyklės ir Policijos registruojamų įvykių registro teikiamus duomenis. Specialistų naudojimosi (ar nesinaudojimo) duomenų bazėmis tendencijos gali būti paaiškinamos darbo specifika.

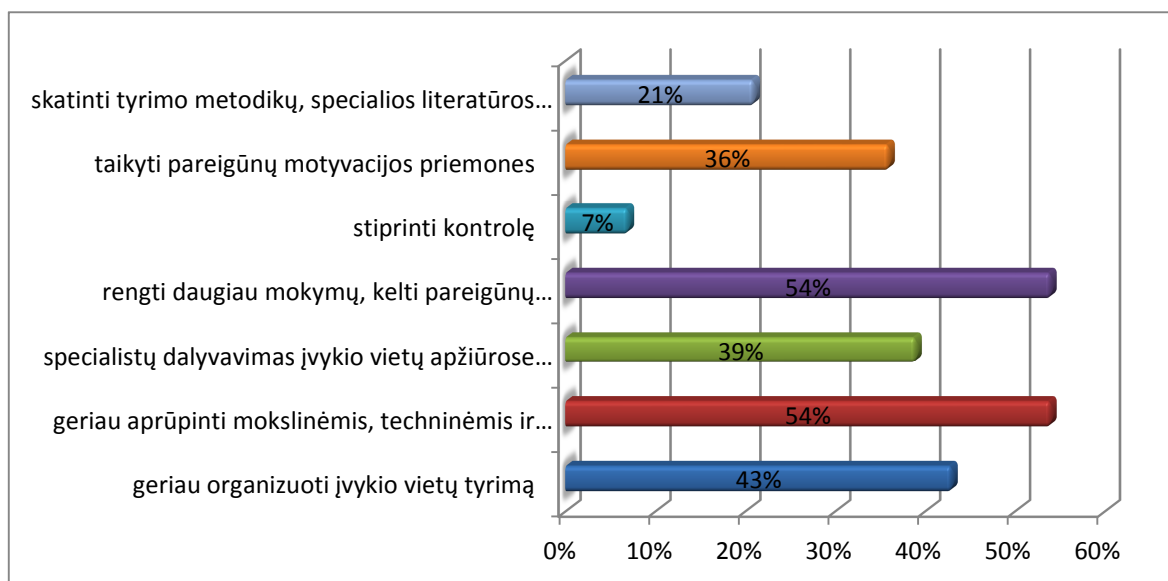
20 pav. Respondentų naudojimosi duomenų bazėmis tendencijos

Ikiteisminio tyrimo tyrėjų ir specialistų anketinės apklausos analizė patvirtina magistrinio darbo tyrimo hipotezę: vieningos vagysčių iš autotransporto priemonių duomenų bazės sudarymas ir naudojimas galėtų padėti užtikrinti efektyvesnį šių nusikaltimų išaiškinimą daugumos apklausos respondentų nuomone.

21 pav. Respondentų nuomonė dėl vieningos vagysčių iš autotransporto priemonių duomenų bazės sudarymo naudingumo

Siekiant pagerinti vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimą, autorė sudarė galimų tobulinimo priemonių sąrašą, kurį ir pateikė tyrime dalyvavusių ikiteisminio tyrimo tyrėjų bei specialistų vertinimui.

22 pav. Respondentų nuomonė dėl vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo gerinimo priemonių

Daugumos ikiteisminio tyrimo tyrėjų (67%) nuomone svarbiausia vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo gerinimo priemonė – rengti daugiau mokymų, kelti pareigūnų kvalifikaciją. Dauguma tyrime dalyvavusių specialistų (60%), kaip svarbiausią tyrimo tobulinimo priemonę, įvardino aprūpinimo mokslinėmis, techninėmis ir kriminalistinėmis priemonėmis gerinimą.

3.3. Lietuvos gyventojų apklausos analizė

Tyrimo organizavimas. Tyrimui atlikti naudojamas anketinės elektroninės apklausos metodas. Šio apklausos būdo pasirinkimą lėmė tokie veiksniai kaip bendravimo nebuvimas (t.y. autorė negalėjo įtakoti respondentų apsisprendimo) ir tai, kad anketavimas trunka trumpiau, nei kiti apklausos būdai (ne tik autorės, bet ir respondentų atžvilgiu).

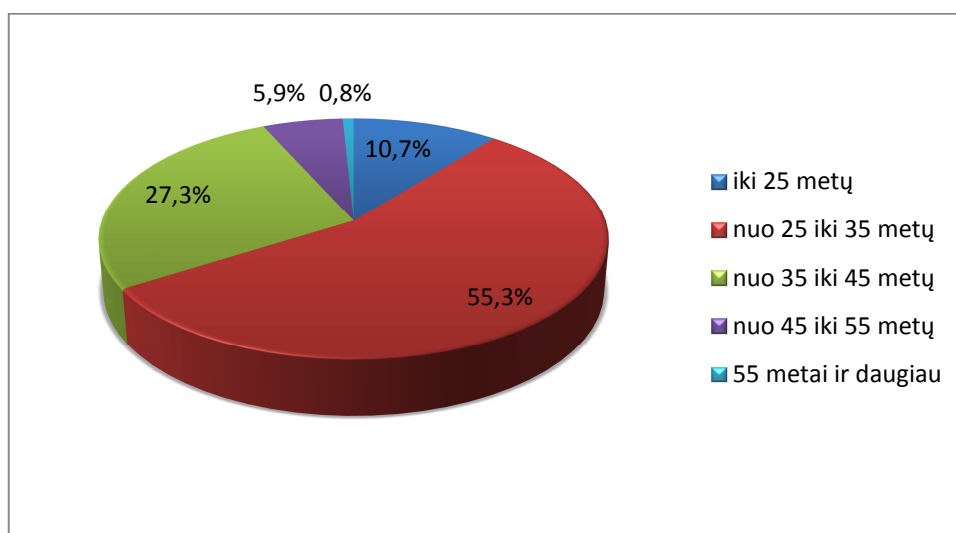
Atliekant tyrimą, pasirinkta patogioji „sniego gniūžtės“ arba tinklinė atranka. Remiantis šiuo požiūriu, pirmųjų tyrimo respondentų buvo prašoma identifikuoti kitus asmenis bei pakviesti juos į tyrimą. Vienintelis atrankos kriterijus – respondentų amžius, t.y. apklausoje galėjo dalyvauti tik pilnamečiai Lietuvos gyventojai. Kiekybinio tyrimo metu buvo pasirinktas dažniausiai tyrimuose naudojamas 95% patikimumas ir apklausti 253 respondentai (iš 3244929 pilnamečių Lietuvos gyventojų, Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenimis), statistinė paklaida yra 6,16.

Renkant duomenis kiekybiniam tyrimui, respondentams buvo pateiktos anketos (žr. 5 priedą), kurias sudaro keletas dalių:

- Tyrimo tikslas. Anonimiškumo ir informacijos konfidencialumo užtikrinimas;
- Demografiniai klausimai;
- Pagrindiniai klausimai;
- Padėka.

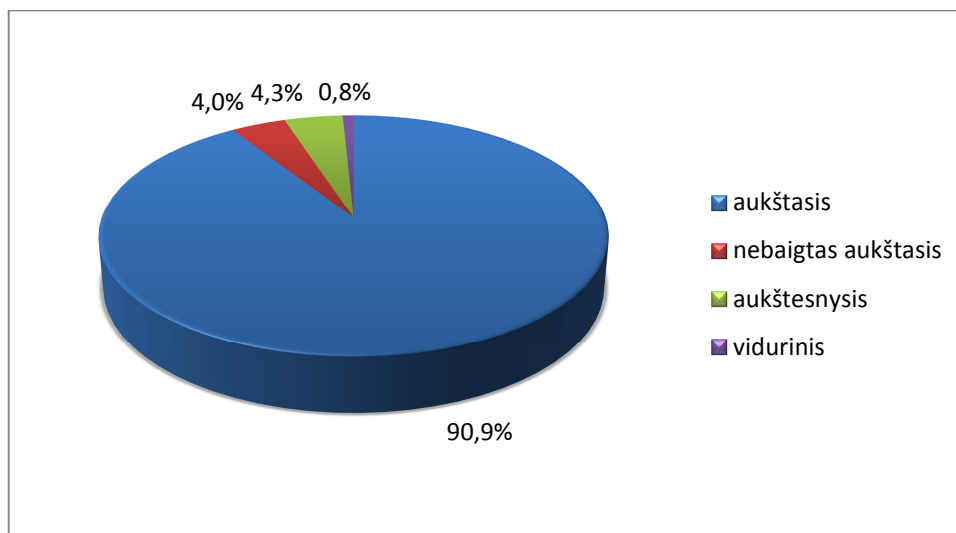
Tyrimas buvo vykdytas 2010 metų gruodžio mėnesį, Lietuvos gyventojams pateikiant anketas, kurias sudarė 24 dichotominiai, uždaros ir kombinuotos formos klausimai. Duomenų grupavimui naudotos intervalinė, nominalinė ir ranginė įvertinimo skalės. Duomenų analizei ir demonstravimui pasitelkiamas aprašomosios statistikos metodas. Duomenų interpretacijai naudojamos procentais išreikštos atsakymų tendencijos.

Respondentų socialinės demografinės charakteristikos. Anketinėje apklausoje dalyvavo 253 pilnamečiai Lietuvos gyventojai. Didžioji dalis respondentų yra nuo 25 iki 35 metų amžiaus.

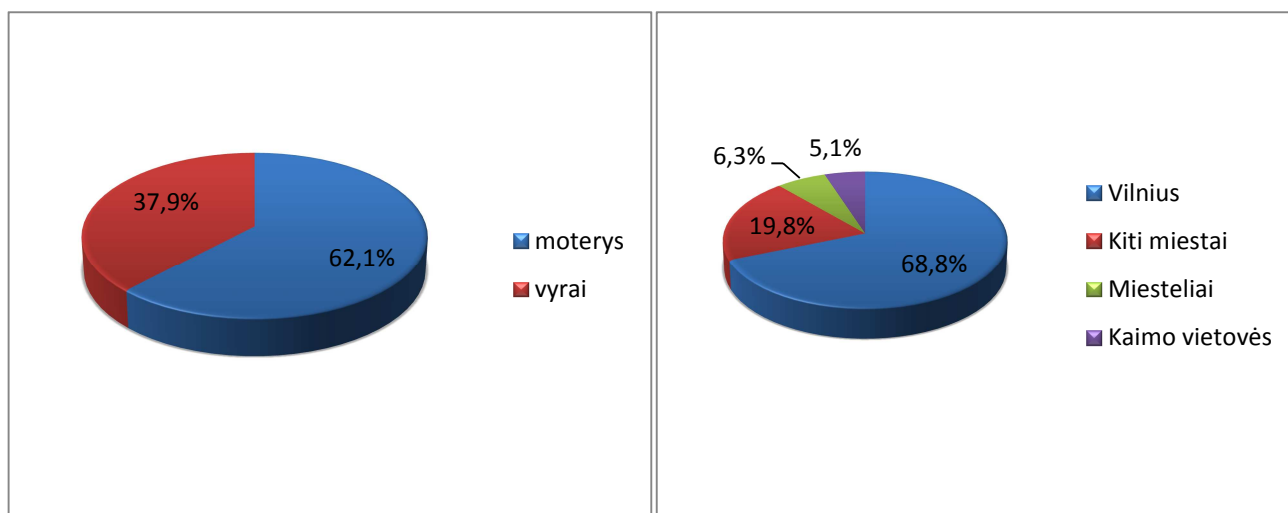
23 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių

Didžioji dalis apklausoje dalyvavusių respondentų turi aukštąjį išsilavinimą (žr. 24 pav.). Tokį respondentų pasiskirstymą pagal amžių ir išsilavinimą lėmė tai, kad dauguma arčiausiai autorės esančių ir lengviausiai prieinamų tiriamosios visumos elementų (žmonių), nuo kurių ir prasidėjo tinklinė atranka, yra jauni aukštąjį išsilavinimą turintys žmonės.

24 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą

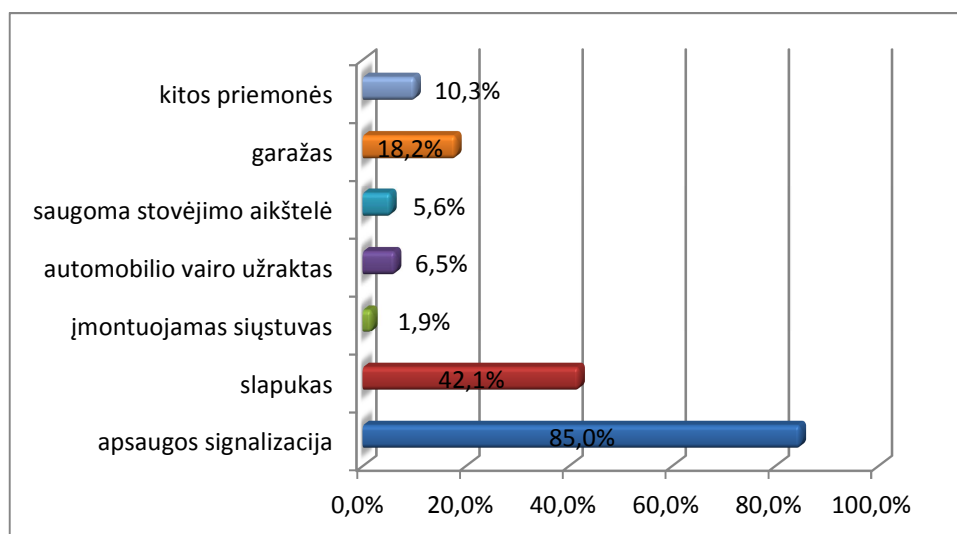
Didžiąją dalį apklausoje dalyvavusių respondentų sudarė moterys. Dauguma apklaustųjų – Vilniaus miesto gyventojai (žr. 25 pav.). Tokį pasiskirstymą taip pat galėjo lemti tas faktas, kad tyrimui atlikti buvo taikoma patogioji atranka.

25 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį ir gyvenamąją vietą

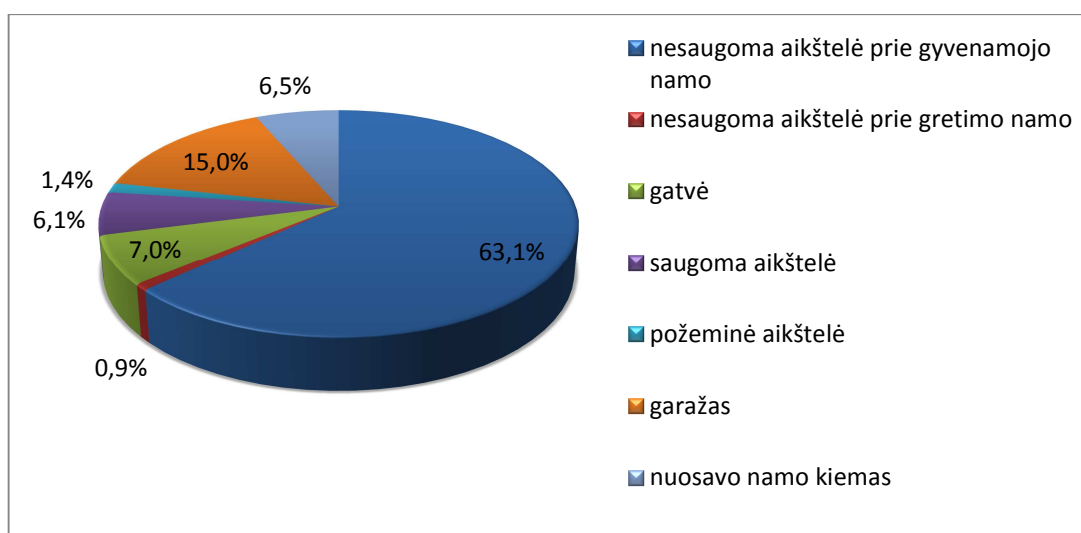
Apklaustos analizė. Didžioji dalis apklaustų Lietuvos gyventojų (84,6%) vairuoja įvairių modelių autotransporto priemones. Pavyzdžiui, VOLKSWAGEN automobilius vairuoja 14,6% visų dalyvavusių apklausoje respondentų arba 17,3% vairuojančių autotransporto priemones respondentų, AUDI – atitinkamai 13,8% arba 16,4%. Respondentų vairuojamų autotransporto priemonių pagaminimo metai didžiąja dalimi varijuoja nuo 1990 iki 2005 metų. Labai skirtingi yra ir vairavimo įgūdžiai, pavyzdžiui, 51,4% respondentų-vairuotojų turi nuo 10 iki 20 metų vairavimo stažą. Bet,

nepriklausomai nuo automobilio modelio, pagaminimo metų ar vairavimo įgūdžių, dažniausiai naudojama automobilio apsaugos priemonė – apsaugos signalizacija.

26 pav. Respondentų naudojamos automobilių apsaugos priemonės

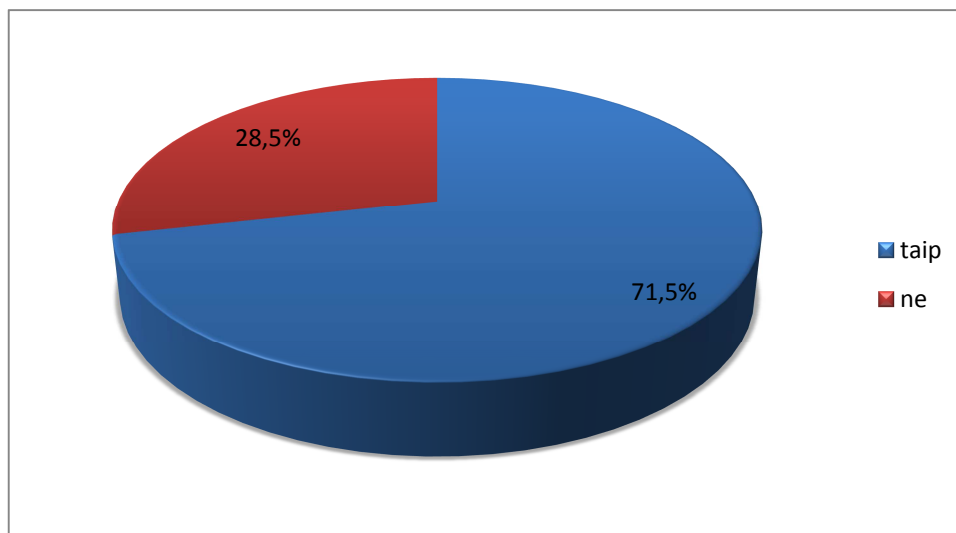
Analizuojant tyrimo duomenis, galima teigti, kad ekonominis sunkmetis neturėjo įtakos automobilių apsaugos priemonių pasirinkimui (pavyzdžiui, kai dėl lėšų stokos atsisakoma saugomos automobilių stovėjimo aikštelės paslaugų). 76,2% respondentų-vairuotojų teigia nepakeitę automobilių apsaugos priemonių, dažniausiai (63,1%) autotransporto priemonės yra paliekamos nesaugomose automobilių stovėjimo aikštelėse prie gyvenamųjų namų.

27 pav. Vietos, kur paliekamos stovėti autotransporto priemonės

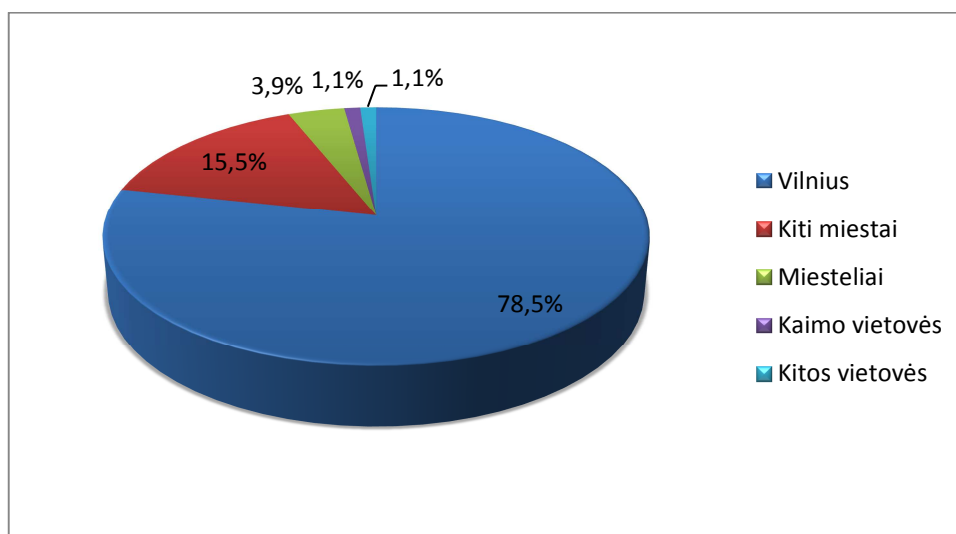
Vagystės iš autotransporto priemonių yra tyrimo atžvilgiu sudėtingos ir latentiškos nusikalstamos veikos. Tyrime autorė siekia įvertinti ne tik oficialiai registruotas vagystes, bet ir tas,

apie kurias dėl įvairių priežasčių nebuvo pranešta teisėsaugos institucijoms. Šiam tikslui skirtas 13 respondentų apklausos anketos klausimas: „Ar teko Jums susidurti su vagyste iš autotransporto priemonės?“ Oficialios statistikos duomenimis per pastarąjį dešimtmetį 100 tūkstančių Lietuvos gyventojų vidutiniškai teko 183,4 vagystės iš transporto priemonių (LR VRM IRD statistika). Tyrimo duomenų analizė rodo, kad iš 253 apklausos respondentų su vagystėmis iš autotransporto priemonių teko susidurti 181 respondentui, t.y. 71,5%. Toliau tyrime analizuojamos būtent šių, susidūrusių su vagystėmis iš autotransporto priemonių, respondentų anketos.

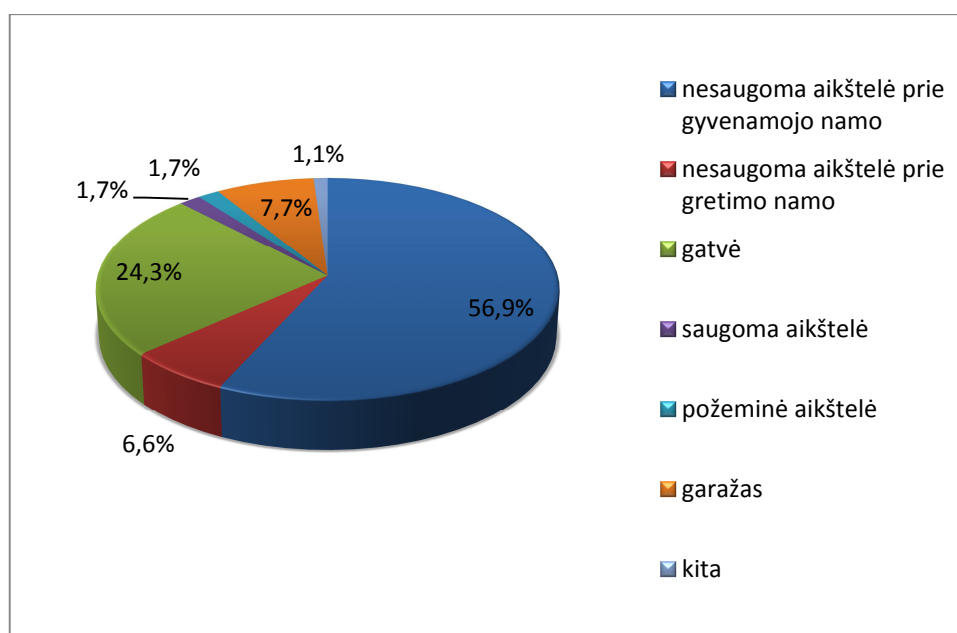
28 pav. Respondentai, susidūrę su vagystėmis iš autotransporto priemonių

Analizuojant apklausos rezultatus, paaiškėjo, kad dažniausiai vagystės iš autotransporto priemonių įvyksta Vilniuje ir kituose didžiuosiuose Lietuvos miestuose.

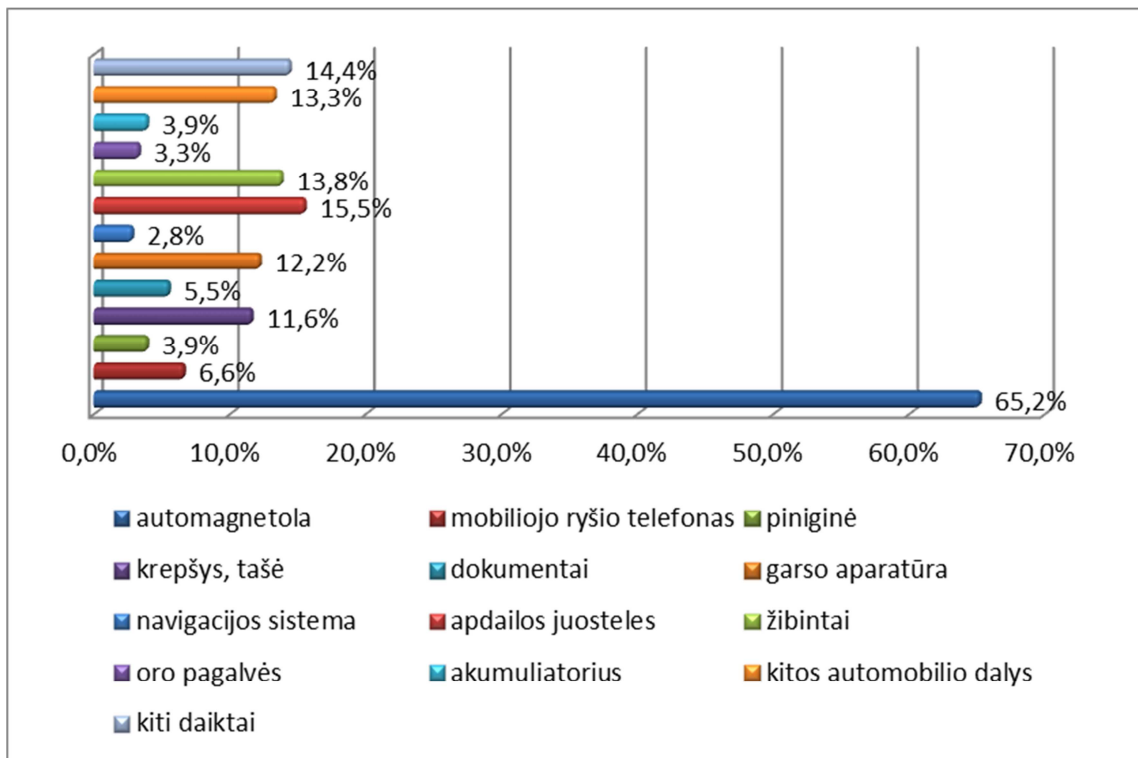
29 pav. Vagysčių iš autotransporto priemonių įvykdymo geografinė vietovė

68,5% autotransporto priemonių vagysčių vykdymo metu buvo apsaugotos populiariausia priemone – apsaugos signalizacija, 20,4% automobilių apsaugoti nebuvo. Nusikalstamos veikos vykdymas nepriklausė nuo autotransporto priemonės modelio ar pagaminimo metų, tačiau priklausė nuo vietos, kurioje buvo palikta stovėti autotransporto priemonė. Analizuojant tyrimo duomenis, aiškėja, kad palikti autotransporto priemonę gatvėje yra saugiau, nei nesaugomoje aikštelėje gyvenamojo namo kieme. Didžiųjų miestų gatvės yra geriau apšviestos nakties metu, visą parą gatvėse didesnis autotransporto ir pėsčiųjų judėjimas, nei kiemuose. Taigi šie veiksniai tampa papildomomis autotransporto apsaugos priemonėmis.

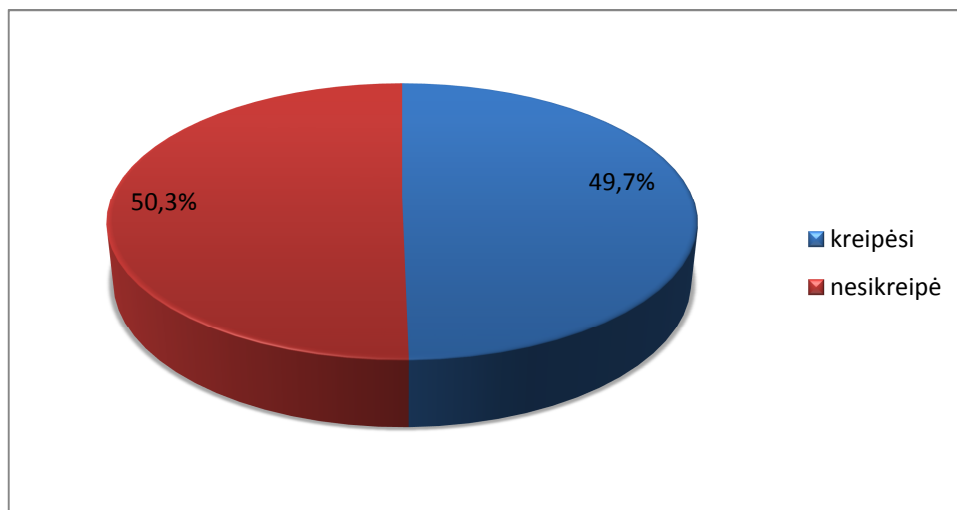
30 pav. Vagysčių iš autotransporto priemonių įvykdymo vieta

Analizuojant tyrimo duomenis, galima teigti, jog dažniausiai vagiamas iš autotransporto priemonių daiktas – automagnetola (žr. 31 pav.). Didžioji dauguma vairuotojų (64,5%) teigia, kad vertingų daiktų autotransporto priemonėse nepalieka. Bet ir tais atvejais, kai pavagiamas mažos vertės daiktas ar nepaimama nieko, vagystė – tai autotransporto savininko materialiniai nuostoliai (pavyzdžiui, išdaužtas langas ar sugadinta spynelė).

31 pav. Iš autotransporto priemonių pavogti daiktai

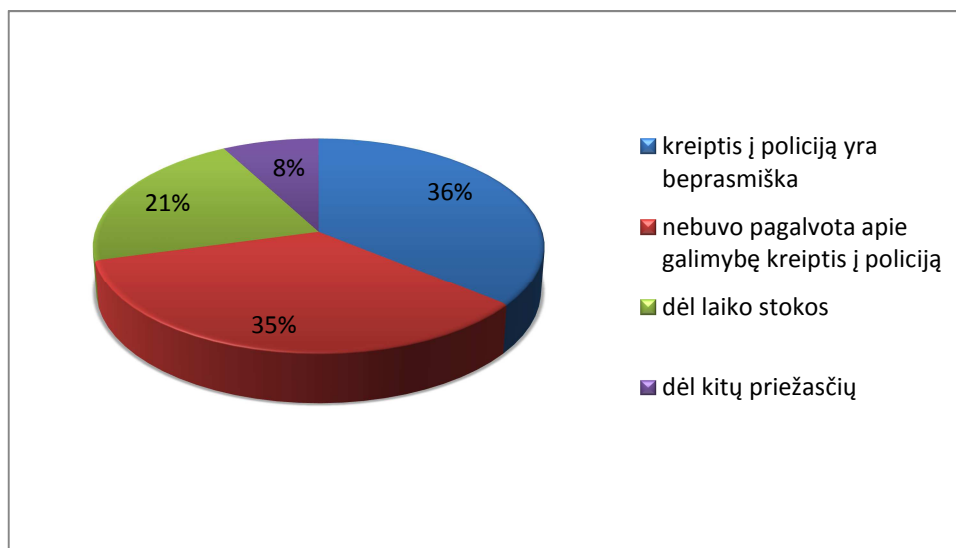
Lietuvos gyventojų apklausos analizė leidžia teigti, kad vagysčių iš autotransporto priemonių atvejais į policiją kreipiasi tik kas antras nukentėjęs autotransporto priemonės savininkas.

32 pav. Pranešimai apie vagystes iš autotransporto priemonių

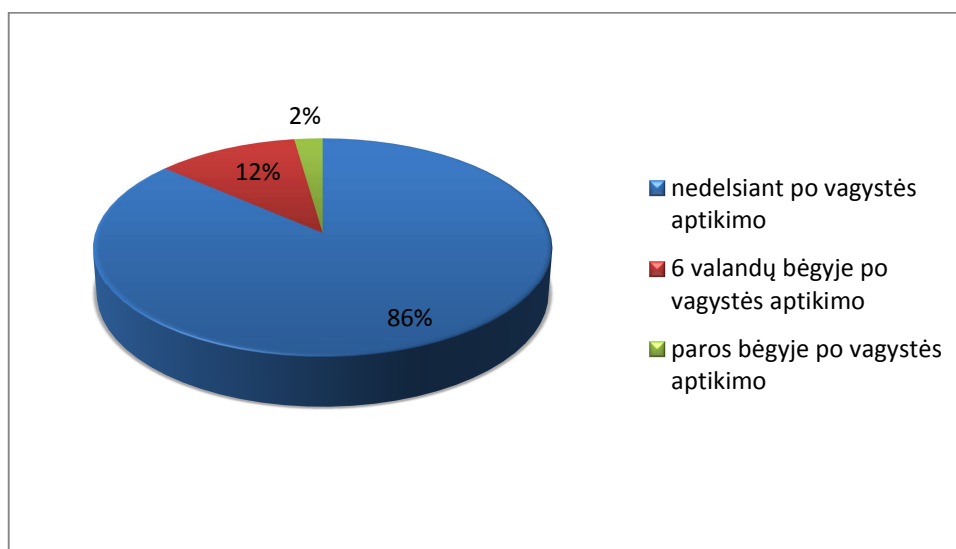
Tokie apklausos rezultatai patvirtina atskleidžiamumo rodikliais remiantis padarytą išvadą, kad vagystės iš autotransporto priemonių priskirtinos prie didelio latentiškumo nusikalstamų veikų (žr. 1.1 poskyrį). Didelė dalis apklausos respondentų kaip priežastį, dėl kurios vagystės iš autotransporto priemonės atveju nebuvo kreiptasi į policiją, nurodė, kad kreipimasis į policiją, jų manymu, yra

beprasmiškas. Taip pat nemaža nukentėjusiųjų dalis paprasčiausiai nepagalvojo apie galimybę kreiptis į policiją (pavyzdžiui, dėl menkos pagrobto turto vertės) arba nesikreipė dėl laiko stokos.

33 pav. Priežastys, dėl kurių nebuvo kreiptasi į policiją vagysčių iš autotransporto priemonių atvejais

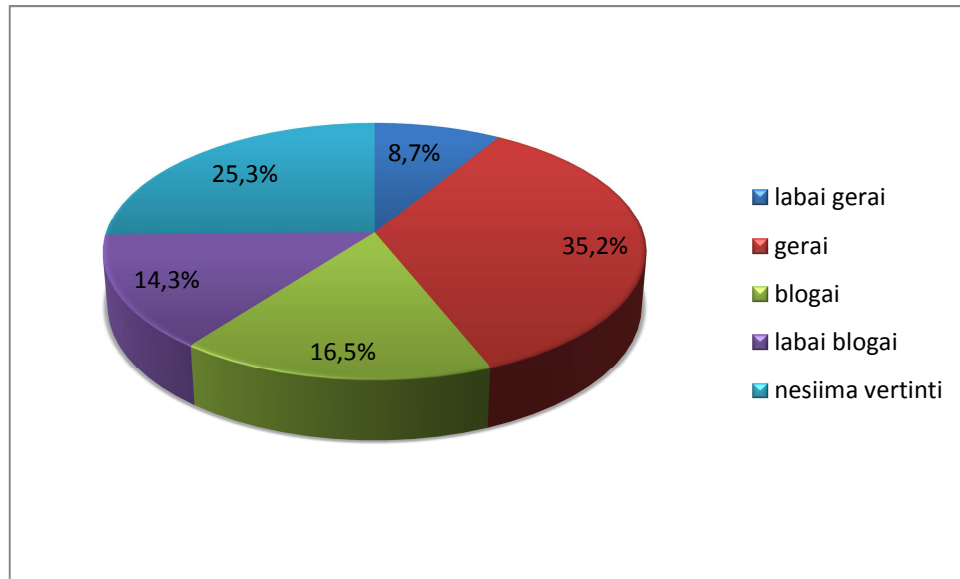
Nukentėjusieji nuo vagysčių iš autotransporto priemonių, nusprendę kreiptis į policiją, dažniausiai teigia, jog tai padaro nedelsiant po vagystės aptikimo.

34 pav. Laikas, praėjęs nuo nusikalstamos veikos aptikimo iki pranešimo ikiteisminio tyrimo įstaigai

Išanalizavus tuos atvejus, kai apklausos respondentai kreipėsi į policiją, nustatyta, kad tik 13,2% atvejų buvo rasti pagrobti iš autotransporto priemonės daiktai. Atitinkamai apklausos respondentai, kurių pagrobti daiktai buvo surasti, teisėsaugos pareigūnų atliktą vagystės iš autotransporto priemonės tyrimą vertina tik labai gerai arba gerai. Pažymėtina, kad 25,3% respondentų, besikreipusių į policiją

dėl vagystės iš autotransporto priemonių, nesiėmė (ar nepanoro) vertinti teisėsaugos pareigūnų atlikto nusikalstamos veikos tyrimo.

35 pav. Teisėsaugos pareigūnų atliktų vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimų vertinimas

Kaip svarbiausias priemones, galinčias padėti kovoti su vagystėmis iš autotransporto priemonių, dauguma apklaustų Lietuvos gyventojų įvardino autotransporto priemonių savininkų atsakingumą (pavyzdžiui, nepalikti automobilyje vertingų daiktų, pasirūpinti visomis įmanomomis apsaugos priemonėmis), „saugios kaimynystės“ programą, įstatymų tobulinimą, geresnį gatvių apšvietimą tamsiu paros metu, didesnį patruliuojančių policininkų skaičių ir atsakingesnę teisėsaugos veiklą, ypatingą dėmesį skiriant prevencinėms priemonėms.

3.4. Vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo tobulinimo kryptys

Siekiant išnagrinėti vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo ypatumus ir aktualijas, nustatyti vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo problemas ir pasiūlyti galimus šių problemų sprendimo būdus, atliktas tyrimas, apimantis vagysčių iš autotransporto priemonių baudžiamųjų bylų analizę, ikiteisminio tyrimo tyrėjų ir specialistų kriminalistų bei Lietuvos gyventojų anketines apklausas.

Įvykio vietos apžiūra pripažįstama vienu iš svarbiausių procesinių veiksmų tiriant nusikalstamas veikas. Bet, vagysčių iš autotransporto priemonių baudžiamųjų bylų analizės metu nustatyti taktiniai ir fiksavimo trūkumai, atliekant įvykio vietos apžiūras vagysčių iš autotransporto priemonių atvejais:

- įvykio vieta dažnai apžiūrima tik iš dalies;
- ne visada apžiūroje dalyvauja specialistas kriminalistas;
- ne visada taikomos techninės ir mokslinės priemonės pėdsakams rasti;

- retai atliekama nukentėjusiųjų ar kitų susijusių asmenų daktiloskopija;
- ne visada sudaromos įvykio vietos schemos, brėžiniai ar planai;
- įvykio vietos apžiūros protokolai dažnai surašomi paviršutiniškai ir netiksliai.

Išanalizavus ikiteisminio tyrimo tyrėjų ir specialistų kriminalistų nuomonę vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo praktikos požiūriu, nustatytos sekančios problemos:

- nepakankamas patruliuojančių policininkų skaičius;
- aprūpinimo techninėmis, mokslinėmis ir kriminalistinėmis priemonėmis trūkumas;
- nepakankamas ikiteisminio tyrimo tyrėjų mokymų ir kvalifikacijos kėlimo kursų organizavimas;
- nepatenkinamas įvykio vietų tyrimo proceso organizavimas (pavyzdžiui, specialistas kriminalistas nedalyvauja apžiūroje, įvykio vieta neapsaugota iki apžiūros grupės atvykimo);
- vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo metodikų, specialios literatūros trūkumas.

Lietuvos gyventojų apklausa atskleidė, kad dėl vagysčių iš autotransporto priemonių į teisėsaugos institucijas kreipiasi tik kas antras nukentėjęs nuo šios nusikalstamos veikos. Didelė dalis apklausos respondentų kaip priežastį, dėl kurios vagystės iš autotransporto priemonės atveju nebuvo kreiptasi į policiją, nurodė, kad kreipimasis į policiją, jų manymu, yra beprasmiškas. Išanalizavus tuos atvejus, kai apklausos respondentai kreipėsi į policiją, nustatyta, kad tik 13,2% atvejų buvo rasti pagrobti iš autotransporto priemonės daiktai. Teisėsaugos pareigūnų atliktus vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimus labai gerai ir gerai įvertino tik 43,9% apklausos respondentų.

Nepatenkinamas, Lietuvos gyventojų nuomone, teisėsaugos darbas daro ypač didelį poveikį žmonių saugumo jausmui visuomenėje. Nacionalinėje nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. kovo 20 d. nutarimu Nr. IX-1383 (Valstybės žinios, 2003, Nr. 32-1318), buvo teigiama, kad pastarąjį dešimtmetį nusikalstamumo lygis Lietuvoje nekelia realios grėsmės valstybės stabilumui ir nesukelia socialinės krizės, tačiau išlieka socialiai nepriimtinas, neigiamai veikia visuomeninio gyvenimo sritis ir mažina gyventojų saugumą. Nacionalinėje mokslo programoje „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“ (Valstybės žinios, 2010, Nr. 152-7764) pažymima, kad šiuo metu situacija iš esmės keičiasi – nusikalstamumo būklė vėl kelia didžiulį susirūpinimą. Autorės atliktas tyrimas leidžia teigti, kad vagystės iš autotransporto priemonių nėra išimtis ir būtina atkreipti dėmesį į šių nusikalstamų veikų išaiškinimą, prevenciją ir kontrolę.

Apibendrinant atliktos ikiteisminio tyrimo tyrėjų ir specialistų anketinės apklausos bei baudžiamųjų bylų analizės rezultatus, galima teigti, kad pasitvirtino magistrinio darbo hipotezė. Tiriant vagystes iš autotransporto priemonių, ikiteisminio tyrimo pareigūnai dažnai naudoja įvairias jiems prieinamas duomenų bazines. Informacija apie priežastis ir sąlygas, nulėmusias nusikalstamos veikos įvykdymą, „daro įtaką nusikaltimų tyrimo informacinio aprūpinimo kokybei, užtikrina greitą ir išsamų

nusikalstamos veiklos atskleidimą, įkalčių įtvirtinimą bei kaltųjų nubaudimą“. Vieningos vagysčių iš autotransporto priemonių duomenų bazės naudojimas (jeigu tokia būtų) ikiteisminio tyrimo metu galėtų būti naudingas nustatant nusikalstamos veikos mechanizmą bei įtariamųjų asmenų amžių, socialinę padėtį, psichologines ir fizines charakteristikas, nusikalstamos veikos motyvą, įtariamųjų asmenų skaičių jų patekimo ir pasišalinimo iš įvykio vietos būdą ir kelią bei daugelį kitų tyrimui svarbių duomenų. Vieningos vagysčių iš autotransporto priemonių duomenų bazės sudarymas ir naudojimas galėtų padėti užtikrinti efektyvesnę šių nusikaltimų išaiškinimą. Bet būtina pažymėti, kad tokia duomenų bazė neišspręs visų tyrimo metu atskleistų problemų.

Kalbant apie vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo problemų sprendimą ir šios nusikalstamos veikos profilaktines priemones, autorė norėtų atkreipti dėmesį į 2005-2007 metais Lietuvoje vykdytą Kompleksinę autotransporto priemonių vagysčių prevencijos ir kontrolės programą, kurioje daugiausia dėmesio buvo skiriama „vienam iš labiausiai paplitusių nusikaltimų – autotransporto vagystėms ir jų prevencijai“ (Valstybės žinios, 2005, Nr. 47-1573). Įgyvendinant šią programą, buvo stiprinami specializuoti autotransporto priemonių vagystes tiriantys policijos padaliniai, aprūpinti įvairiomis techninėmis ir organizacinėmis priemonėmis, pradėta dirbti su modernizuota programine įranga. Lietuvos kriminalinės policijos biuras ne tik nagrinėjo Lietuvos ir kitų valstybių patirtį tiriant autotransporto priemonių vagystes, bet ir rinko bei vertino informaciją apie naujausias technologijas, padedančias spręsti autotransporto priemonių apsaugos nuo vagysčių klausimus, buvo svarstomos naujų metodų diegimo galimybės. Nuolat buvo organizuojami įvairūs seminarai, mokymai, stažuotės ir pasitarimai tiriantiems autotransporto priemonių vagystes ir vykdančioms jų prevenciją policijos pareigūnams aktualiais transporto priemonių vagysčių tyrimo ir prevencijos klausimais; vykdomos įvairios prevencinės-informacinės priemonės, skirtos informuoti visuomenę apie autotransporto priemonių vagysčių tendencijas ir priežastis, prevenciją, veiksmingiausias apsaugos sistemas. Teigiami policijos veiklos rodikliai patvirtino šios kompleksinės programos efektyvumą.

Įvertinus vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo problemas ir aktualijas, autorės nuomone, būtina atkreipti mokslininkų bei praktikų dėmesį į šią problemą ir svarstyti kompleksinės vagysčių, tame tarpe ir vagysčių iš autotransporto priemonių, prevencijos ir kontrolės programos rengimą ir vykdymą.

IŠVADOS IR SIŪLYMAI

1. Kriminalistinės nusikaltimų charakteristikos pagrindu sudarytų duomenų bazių naudojimas užtikrina efektyvesnę nusikalstamų veikų tyrimą, nes padeda pagal nusikaltimo aplinkybes identifikuoti galimus įtariamuosius, panašų nusikaltimo braižą ir t.t. Atliktas tyrimas patvirtino darbo hipotezę, kad vieningos vagysčių iš autotransporto priemonių duomenų bazės sudarymas ir naudojimas galėtų padėti užtikrinti efektyvesnę šių nusikaltimų išaiškinimą. Vagysčių iš autotransporto priemonių duomenų bazė galėtų būti kuriama kaip universalios informacinės sistemos posistemė ar kaip atskira tyrėjų lygmens informacinė sistema.
2. Tiriant vagystes, tame tarpe ir vagystes iš autotransporto priemonių, labai svarbu yra tinkamai organizuoti šių nusikaltimų tyrimą – įvykio vietos apžiūrą, duomenų, turinčių reikšmę bylai išspręsti, rinkimą, taikyti priimtinas kriminalistines technikas. Vagysčių iš autotransporto priemonių baudžiamųjų bylų analizė leido nustatyti taktinius ir fiksavimo trūkumus atliekant įvykio vietos apžiūras vagysčių iš autotransporto priemonių atvejais: įvykio vieta dažnai apžiūrima tik iš dalies; ne visada apžiūroje dalyvauja specialistas kriminalistas; ne visada taikomos techninės ir mokslinės priemonės pėdsakams rasti; retai atliekama nukentėjusiųjų ar kitų susijusių asmenų daktiloskopija; ne visada sudaromos įvykio vietos schemos, brėžiniai ar planai; įvykio vietos apžiūros protokolai dažnai surašomi paviršutiniškai ir netiksliai.
3. Ikteisminio tyrimo tyrėjų ir specialistų kriminalistų anketinės apklausos analizė leido nustatyti šias problemas: aprūpinimo techninėmis, mokslinėmis ir kriminalistinėmis priemonėmis trūkumas; nepakankamas ikiteisminio tyrimo tyrėjų mokymų ir kvalifikacijos kėlimo kursų organizavimas; nepatenkinamas įvykio vietų tyrimo proceso organizavimas (pavyzdžiui, specialistas kriminalistas nedalyvauja apžiūroje, įvykio vieta neapsaugota iki apžiūros grupės atvykimo); vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo metodikų, specialios literatūros trūkumas.
4. Lietuvos gyventojų apklausos analizė leidžia teigti, kad dėl vagysčių iš autotransporto priemonių į teisėsaugos institucijas kreipiasi tik kas antras nukentėjęs nuo šios nusikalstamos veikos. Gyventojų nuomone, būtina tobulinti įstatyminę bazę, diegti „saugios kaimynystės“ programą, gerinti gatvių apšvietimą tamsiu paros metu, didinti patruliuojančių policininkų skaičių ir skatinti atsakingesnę teisėsaugos veiklą.
5. Įvertinus vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo problemas ir aktualijas, būtina atkreipti mokslininkų bei praktikų dėmesį į šią problemą ir svarstyti kompleksinės vagysčių, tame tarpe

ir vagysčių iš autotransporto priemonių, prevencijos ir kontrolės programos rengimą ir vykdymą:

- nagrinėti Lietuvos ir kitų valstybių patirtį tiriant vagystes iš autotransporto priemonių, rinkti bei vertinti informaciją apie naujausias technologijas, padedančias spręsti autotransporto priemonių apsaugos nuo vagysčių klausimus, svarstyti naujų metodų diegimo galimybes;
- nuolat organizuoti įvairius seminarus, mokymus, stažuotes ir pasitarimus tiriantiems vagystes iš autotransporto priemonių ir vykdančioms jų prevenciją policijos pareigūnams aktualiais šių vagysčių tyrimo ir prevencijos klausimais;
- vykdyti įvairias prevencines-informacines priemones, skirtas informuoti visuomenę apie vagysčių iš autotransporto priemonių tendencijas ir priežastis, prevenciją, veiksmingiausias apsaugos sistemas.

LITERATŪRA

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014. <http://www3.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm> [žiūrėta 2010 08 20]
2. Lietuvos Respublikos 1994 m. liepos 19 d. įstatymas Nr. I-551 „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, Pataisos darbų ir Baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimo ir papildymo“ // Valstybės žinios, 1994, Nr. 60-1182.
3. Lietuvos Respublikos 2000 m. rugsėjo 26 d. baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas Nr. VIII-1968 // Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741.
4. Lietuvos Respublikos 2003 m. balandžio 10 d. įstatymas Nr. IX-1495 // Valstybės žinios, 2003, Nr. 38-1733.
5. Lietuvos Respublikos 2004 m. liepos 5 d. įstatymas Nr. IX-2314 // Valstybės žinios, 2004, Nr. 108-4030.
6. Lietuvos Respublikos 2007 m. birželio 28 d. įstatymas Nr. X-1233 // Valstybės žinios, 2007, Nr. 81-3309.
7. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas // Valstybės žinios, 1985, Nr. 1-1. – Aktuali 2011 01 01: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=390485 [žiūrėta 2011 01 07]
8. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas // Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741. – Aktuali 2010 12 11: http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_1?p_id=388527 [žiūrėta 2011 01 07]
9. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas // Valstybės žinios, 2002, Nr. 37-1341. – Aktuali 2011 01 06: http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_1?p_id=390600 [žiūrėta 2011 01 07]
10. Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas // Valstybės žinios, 1997, Nr. 2-16. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=359287 [žiūrėta 2010 07 20]
11. Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymas // Valstybės žinios, 2000, Nr. 92-2883. – Aktuali 2010 12 28: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=390088&p_query=transporto%20priemone&p_tr2=2 [žiūrėta 2011 01 07]
12. Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. lapkričio 12 d. nutarimas Nr. IX-1187 „Dėl Valstybės ilgalaikės raidos strategijos“ // Valstybės žinios, 2002, Nr.113-5029.

13. Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. kovo 20 d. nutarimas Nr. IX-1383 „Dėl nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos patvirtinimo“ // Valstybės žinios, 2003, Nr. 32-1318.
14. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. balandžio 7 d. nutarimas Nr. 387 „Dėl kompleksinės autotransporto priemonių vagysčių prevencijos ir kontrolės 2005-2007 metų programos patvirtinimo“ // Valstybės žinios, 2005, Nr. 47-1573.
15. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2005 m. lapkričio 30 d. įsakymas Nr. 5-V-766 „Dėl Policijos registruojamų įvykių registro steigimo“ // Valstybės žinios, 2005, Nr. 144-5267.
16. Policijos įstaigų budėtojų padalinių darbo organizavimo instrukcija, patvirtinta Policijos generalinio komisaro 2001 m. birželio 25 d. įsakymu Nr. 278. – http://www.policija.lt/index.php?id=2796&extension=.doc&type=dok_blob&did=1734592&page=8 [žiūrėta 2011 03 22]
17. Visuotinė žmogaus teisių deklaracija, Generalinės Asamblėjos priimta ir paskelbta 1948 m. gruodžio 10 d. rezoliucija 217 A (III) // Valstybės žinios, 2006, Nr. 68-2497. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=278385&p_query=&p_tr2= [žiūrėta 2011 01 07]
18. Abramavičius A. ir kt. Baudžiamoji teisė: specialioji dalis. 2 knyga. – Vilnius: Eugrimas, 2000. – 325 p. – ISBN 9986-752-83-3
19. Ancelis P., Šapalaitė E. Daiktų statusas baudžiamajame procese // Jurisprudencija: mokslo darbai. – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2003, T. 49(41), p. 121-139. – ISSN 1392-6195
20. Ažubalytė R. Diskrecinis baudžiamasis persekiojimas: teoriniai pagrindai, taikymo problemos ir perspektyvos: daktaro disertacija: socialiniai mokslai (teisė). – Vilnius: LTU, 2002.
21. Babachinaitė G., Kiškis A., Rudzkiš T., Uscila R. Latentinio nusikalstamumo kriminologinio tyrimo metodikos: metodinis leidinys. – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009. – 60 p. – ISBN 978-9955-19-130-8
22. Barkauskas A. Kriminalistinės versijos. – Vilnius: Lietuvos teisės akademijos Leidybos centras, 2000. – 54 p. – ISBN 9955-442-07-7
23. Barkauskas A. Nusikaltimo tyrimo versijų teorijos realizavimo galimybės // Jurisprudencija: mokslo darbai. – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2005, T. 65(57), p. 37-43. – ISSN 1392-6195
24. Baudžiamasis statutas: su papildymais. – Kaunas: „Literatūros“ knygynas, 1930. – 385 p.
25. Bieliūnas A. ir kt. Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso komentaras. – Vilnius: Mintis, 1989. – 465 p. – ISBN 5-417-00304-2
26. Bluvšteinas J. ir kt. Kriminologija. – Vilnius: Pradai, 1994. – 342 p. – ISBN 9986-405-16-5

27. Burda R. ir kt. Kriminalistikos taktika ir metodika. – Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2004. – 171 p. – ISBN 9955-563-47-8
28. Burda R. Kriminalistikos taktika: mokomasis leidinys. – Vilnius: LTU Leidybos centras, 2001. – 75 p. – ISBN 9955-442-33-6
29. Čepulionytė E. Saugumo jausmas išblėso? // Delfi.lt, 2010 02 07. <http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/saugumo-jausmas-isbleso.d?id=28701849> [žiūrėta 2010 07 22]
30. Drakšienė A., Stauskienė E. Nusikaltimai nuosavybei Lietuvos ir kitų šalių baudžiamuosiuose įstatymuose. – Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 1998. – 69 p. – ISBN 9986-19-326-5
31. Gabrilavičiūtė L. Tyrimas: didžiausių rūpestį turėtų kelti smukęs pasitikėjimas teisėsauga // 15min.lt, 2010 01 27. <http://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/tyrimas-didziausia-rupesti-turetu-kelti-smukes-pasitikejimas-teisesauga-56-81719> [žiūrėta 2010 07 27]
32. Jurka R. Liudytojų apsauga: teisinių apsaugos priemonių mechanizmo vertinimas // Teisės problemos. – Vilnius: Teisės institutas, 2003, Nr. 2(40), p. 51-72. – ISSN 1392-1592
33. Kažemikaitienė E., Dzemydienė D. Ontologijos reikšmė kuriant kriminalistinę informacinę sistemą // Informacinės technologijos‘2004. – Kaunas: Technologija, 2004, p. 541-546. – ISBN 9955-09-588-1
34. Kažemikaitienė E., Matulienė S. Kriminalistinė nusikaltimų charakteristika – vienas iš kriminalinės justicijos informacinės sistemos modelio kūrimo pagrindų Lietuvoje // Jurisprudencija: mokslo darbai. – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2005, T. 65(57), p. 44-51. – ISSN 1392-6195
35. Kuklianskis S. Nusikaltimų tyrimo organizavimo pradmenys. – Vilnius: Lietuvos policijos akademija, 1995. – 31 p. – ISBN 9986-518-24-5
36. Kuklianskis S., Matulienė S. Kriminalistinės nusikaltimų charakteristikos samprata // Jurisprudencija: mokslo darbai. – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2002, T. 29(21), p. 49-65. – ISSN 1392-6195
37. Latauskienė E., Matulienė S. Kriminalistika kaip integralus mokslas: įrodinėjimas ir praktika // Jurisprudencija: mokslo darbai. – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2003, T. 43(35), p. 99-109. – ISSN 1392-6195
38. Lietuva skaičiais. 20 nepriklausomybės metų: statistikos leidinys. – Vilnius: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, 2010. – 52 p. – ISSN 1822-8941
39. Lietuvos istorija / red. Šapoka A. – Vilnius: Mokslas, 1989 (Orig. leid. duom.: Kaunas, Švietimo ministerijos knygų leidimo komisija, 1936). – 693 p. – ISBN 5-420-00631-6
40. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas // Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos ir Vyriausybės žinios, 1961, Nr. 18-147.

41. Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos Informatikos ir ryšių departamento statistika: ataskaitos.
http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=10&metai=2010&menuo=12®ionas=0&id3=1 [žiūrėta 2011 01 07]
42. Maksimaitis M., Vansevičius S. Lietuvos valstybės ir teisės istorija. – Vilnius: Justitia, 1997. – 301 p. – ISBN 9986-567-15-7
43. Malevski H. Įvykio vietos apžiūra. – Vilnius: Lietuvos teisės akad. Leidybos centras, 1999. – 123 p. – ISBN 9986-518-84-9
44. Malevski H. Įvykio vietos tyrimo instituto raida: atsiradimo prielaidos, įgyvendinimo problemos ir tobulinimo perspektyvos // Jurisprudencija: mokslo darbai. – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2006, T. 1(69), p. 65-71. – ISSN 1392-6195
45. Nacionalinė mokslo programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2010 m. gruodžio 17 d. įsakymu Nr. V-2334 // Valstybės žinios, 2010, Nr. 152-7764.
46. Nekrošius I., Nekrošius V., Vėlyvis S. Romėnų teisė. – Kaunas: Aušra, 1996. – 289 p. – ISBN 9986-9099-0-2
47. Novikovienė L. Eismo įvykių kriminalistinė charakteristika ir jos reikšmė eismo įvykių prevencijai // Verslo ir teisės aktualijos: mokslo darbai. – Vilnius: Tarptautinė teisės ir verslo aukštoji mokykla, 2009, t. 4, p. 185-207. – ISSN 1822-9530
48. Novikovienė L., Kažemikaitienė E. Kriminalistikos paskaitų tezės. – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Kriminalistikos katedra, 2007, 90 p. – http://www.mruni.eu/mru_lt_dokumentai/katedros/Kriminalistikos%20katedra/2006_2007_m_m_/SUDIJIOS/Paskaitos/metodinis_muitininkams.doc [žiūrėta 2010 08 12]
49. Novikovienė L., Kažemikaitienė E. Kriminalistinė informacija kaip nusikaltimų profilaktikos instrumentas // Jurisprudencija: mokslo darbai. – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2008, T. 4(106), p. 81-87. – ISSN 1392-6195
50. Nusikalstamumas ir teisėsaugos institucijų veikla 2009. – Vilnius: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, 2010. – 54 p. – ISSN 2029-3666
51. Palskys E., Kazlauskas M., Danisevičius P. Kriminalistika. – Vilnius: Mintis, 1985.
52. RTFSR baudžiamasis kodeksas, veikias Lietuvos TSR teritorijoje: oficialus tekstas su pakeitimais 1951 m. liepos 1 dienai ir su pastraipsniui susistemintos medžiagos priedu. – Vilnius: Lietuvos TSR Teisingumo ministerija, 1952. – 234 p.
53. Stankevičius V. Baudžiamoji teisė: paskaitos. – Kaunas: Lietuvos universiteto Teisių fakultetas, 1925. – 291 p.

54. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės: Rodiklių duomenų bazė: Gyventojai ir socialinė statistika: M3010202. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1024> [žiūrėta 2010 12 01]
55. Teismo ekspertizės: jų skyrimas, klausimų formulavimas ir medžiagos joms rengimas: metodinės rekomendacijos. – Vilnius: Lietuvos teismo ekspertizės centras, 2004. – 174 p. – ISBN 9986-555-22-1
56. Theft from Motor Vehicles – Identifying Potential Offenders: A good practice guide. – London: National Audit Office. http://www.nao.org.uk/our_work_by_sector/idoc.ashx?docid=5495cba9-f950-4730-83b7-afcc6a345c8f&version=-1 [žiūrėta 2011 04 27]
57. Valikonytė I., Lazutka S., Gudavičius E. Pirmasis Lietuvos Statutas (1529 m.). – Vilnius: Vaga, 2001. – 381 p. – ISBN 5-415-01552-3
58. Белкин Р. Криминалистическая энциклопедия. – Москва: Мегатрон XXI, 2000. – 334 с. – ISBN 5-901391-01-2
59. Савельева М., Смушкин А. Криминалистика. – Москва: Дашков и К, 2009. – 608 с. – ISBN 978-5-91131-836-9
60. Филиппов А. Некоторые теоретические проблемы современной российской криминалистики // Jurisprudencija: mokslo darbai. – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2005, T. 65(57), p. 16-24. – ISSN 1392-6195

Sinkevič S. Vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo ypatumai / Ekspertinių tyrimų magistro baigiamasis darbas. Vadovė doc. dr. J. Juškevičiūtė. – Kaunas: Mykolo Romerio universitetas, Viešojo saugumo fakultetas, 2011. – 93 p.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe išanalizuoti ir įvertinti vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo ypatumai, iškeltos šių vagysčių tyrimo problemos bei pateikti siūlymai, kaip šias problemas spręsti. Pirmoje darbo dalyje teoriniu aspektu tiriama vagysčių iš autotransporto priemonių baudžiamoji-teisinė ir kriminalistinė charakteristika. Antroje dalyje nagrinėjamas vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo procesas. Trečioje dalyje nagrinėjamas ekspertų ir Lietuvos gyventojų požiūris į vagysčių iš autotransporto priemonių problemą, apibrėžiamos šių vagysčių tyrimo problemos Lietuvoje.

Pagrindiniai žodžiai: vagystės iš autotransporto priemonių, vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimas, vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo problemos.

Sinkevič S. Theft from motor vehicle investigation features / Master's Work in Expert Surveys. Supervisor assoc. prof. dr. J. Juškevičiūtė. – Kaunas: Faculty of Public Security, Mykolas Romeris University, 2011. – 93 p.

ANOTATION

Theft from motor vehicles investigation features are being analyzed and evaluated in this master's work, the study raised the problems and provided suggestions to address these issues. The first part examined the theoretical aspects of criminalistics and criminal-legal profile of thefts from motor vehicles. The second part dealt with investigation process of theft from motor vehicle. The third part dealt with the approach of the experts and Lithuanian population to the problem of theft from motor vehicles and with defining the problems of theft from motor vehicles investigation in Lithuania.

Key Words: theft from motor vehicles, theft from motor vehicles investigation, problems of theft from motor vehicles investigation.

Sinkevič S. Vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo ypatumai / Ekspertinių tyrimų magistro baigiamasis darbas. Vadovė doc. dr. J. Juškevičiūtė. – Kaunas: Mykolo Romerio universitetas, Viešojo saugumo fakultetas, 2011. – 93 p.

SANTRAUKA

Ekspertinių tyrimų magistro baigiamojo darbo tema yra aktuali, nes nusikalstamumas Lietuvoje išlieka viena didžiausių šalies problemų. Vagysčių iš autotransporto priemonių problema nėra išimtis. Statistiniais duomenimis šių nusikaltimų skaičius šalyje mažėja, bet taip pat mažėja vagysčių iš autotransporto priemonių išaiškinimo procentas. Todėl svarbu užtikrinti efektyvų šių nusikaltimų kriminologinį ir kriminalistinį tyrimą bei nagrinėti vagysčių iš transporto priemonių tyrimo ypatumus.

Magistro baigiamajame darbe išanalizuoti ir įvertinti vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo ypatumai, iškeltos šių vagysčių tyrimo problemos bei pateikti siūlymai, kaip šias problemas spręsti. Pirmoje darbo dalyje teoriniu aspektu tiriama vagysčių iš autotransporto priemonių kriminalistinė charakteristika. Antroje dalyje nagrinėjamas vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo procesas. Trečioje dalyje nagrinėjamas ekspertų ir Lietuvos gyventojų požiūris į vagysčių iš autotransporto priemonių problemą, apibrėžiamos šių vagysčių tyrimo problemos Lietuvoje.

Mokslinės literatūros, periodinių leidinių straipsnių, įstatymų ir norminių aktų sisteminė analizė leido nustatyti problemos ištirtumą, padėjo sudaryti planą ir parinkti tinkamus tyrimo metodus. Anoniminė Lietuvos gyventojų anketinė apklausa padėjo išsiaiškinti respondentų viktimizacijos laipsnį ir požiūrį į vagysčių iš autotransporto priemonių problemą. Anoniminė ekspertų (ikiteisminio tyrimo tyrėjų ir specialistų kriminalistų) anketinė apklausa leido nustatyti tiriamųjų požiūrį į vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo problemas.

Atliktas tyrimas patvirtino darbo hipotezę, kad vieningos vagysčių iš autotransporto priemonių duomenų bazės sudarymas ir naudojimas galėtų padėti užtikrinti efektyvesnę šių nusikaltimų išaiškinimą. Įvertinus vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo problemas ir aktualijas, autorės nuomone, būtina atkreipti mokslininkų bei praktikų dėmesį į šią problemą ir svarstyti kompleksinės vagysčių, tame tarpe ir vagysčių iš autotransporto priemonių, prevencijos ir kontrolės programos rengimą ir vykdymą.

Darbo praktinis naudingumas: atkreipiamas dėmesys į vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo problemas. Tyrimo duomenys taip pat gali būti panaudoti kaip atspirties taškas vagysčių iš autotransporto priemonių duomenų bazės sudarymui.

Sinkevič S. Theft from motor vehicle investigation features / Master's Work in Expert Surveys. Supervisor assoc. prof. dr. J. Juškevičiūtė. – Kaunas: Faculty of Public Security, Mykolas Romeris University, 2011. – 93 p.

SUMMARY

The topic of master's work in expert surveys is relevant, since crime in Lithuania remains one of the biggest problems of the country. Theft from motor vehicle problem is no exception. Statistics of crime in the country is decreasing, but also decreases the percentage of investigated thefts from motor vehicles. It is therefore important to ensure the efficient criminological and criminal investigation of these crimes and to study theft from motor vehicle investigation features.

Theft from motor vehicles investigation features are being analyzed and evaluated in this master's work, the study raised the problems and provided suggestions to address these issues. The first part examined the theoretical aspects of criminalistics and criminal-legal profile of thefts from motor vehicles. The second part dealt with investigation process of theft from motor vehicle. The third part dealt with the approach of the experts and Lithuanian population to the problem of theft from motor vehicles and with defining the problems of theft from motor vehicles investigation in Lithuania.

Systematic analysis of scientific literature, journal articles, laws and regulations allowed estimating the level of problem investigation, helped to draw up a plan and to select appropriate research methods. Anonymous questionnaire survey of the Lithuanian population has helped to clarify the degree of respondents' victimization and their attitudes to the problem of theft from motor vehicles. Anonymous survey of the experts (investigators and specialists criminalists) has helped to clarify their attitudes to the problems in theft from motor vehicle investigation.

The research confirmed the hypothesis that a single theft from motor vehicles database creation and use could help to ensure more efficient investigation of these crimes. The assessment of concerns and realities of theft from motor vehicles investigation, the author believes it is necessary to draw the attention of researchers and practitioners to this problem and to discuss design and implementation of complex theft, including theft from motor vehicles, prevention and control program.

Practical utility: attracting attention to the problems of theft from motor vehicles investigation. Research data can also be used as a starting point for creation of theft from motor vehicles database.

1 PRIEDAS

BAUDŽIAMŪJŲ BYLŲ ANKETA

1. Baudžiamoji byla Nr.
2. Trumpas baudžiamosios bylos turinys
3. Ikiteisminis tyrimas pradėtas pagal nusikalstamos veikos požymius, numatytus Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso str. d.
4. Atlikusi ikiteisminį tyrimą įstaiga
5. Nusikalstamos veikos akivaizdumas:
 - a) akivaizdi
 - b) neakivaizdi
6. Nusikalstamą veiką įvykdžiusio asmens amžius:
 - a) iki 14 metų
 - b) 14 – 17 metų
 - c) 18 – 24 metų
 - d) 25 – 30 metų
 - e) 31 – 40 metų
 - f) 41 – 50 metų
 - g) 50 metų ir daugiau
 - h) informacijos nėra
7. Nusikalstamą veiką įvykdęs asmuo:
 - a) ruošėsi nusikalstamos veikos padarymui
 - b) nesiruošė nusikalstamos veikos padarymui
 - c) informacijos nėra
 - d) kita
8. Asmuo, padaręs nusikalstamą veiką:
 - a) nusikalstamos veikos padarymo metu buvo apsvaigęs nuo alkoholio
 - b) nusikalstamos veikos padarymo metu buvo apsvaigęs nuo narkotinių ar psichotropinių medžiagų
 - c) anksčiau yra padaręs nusikalstamą veiką
 - d) nusikalstamą veiką padarė veikdamas grupėje
 - e) nėra informacijos
 - f) kita
9. Į autotransporto priemonę patekta:

- a) manipuluojant autotransporto priemonės durų užraktu (prasukus durų spynele, pramušus durų spynele, t.t.)
- b) išdaužus lango stiklą (stoglangį)
- c) prapjovus brezentinį stogą
- d) kita

10. Nusikalstamos veikos padarymui trukdžiusios (apsunkinančios) aplinkybės:

- a) autotransporto priemonėje buvo įrengta (ir aktyvuota) signalizacija
- b) automobilių stovėjimo aikštelė buvo saugoma sargo
- c) automobilių stovėjimo aikštelėje buvo įrengtos vaizdo stebėjimo kameros
- d) automobilių stovėjimo aikštelė buvo aptverta tvora
- e) automobilių stovėjimo aikštelę saugojo šunys
- f) garažo durys buvo šarvuotos
- g) kita

11. Duomenys apie nusikalstamos veikos padarymo metu pagrobtą turtą:

- a) automagnetola
- b) mobiliojo ryšio telefonas
- c) piniginė
- d) krepšys, tašė
- e) dokumentai
- f) garso aparatūra ()
- g) navigacijos sistema
- h) autotransporto priemonės dalys: apdailos juostelės
 - žibintai
 - oro pagalvės
 - akumuliatorius
 - kita
- i) kita

12. Nusikalstamos veikos padarymo vieta:

- a) miestas
- b) miestelis
- c) kaimas
- d) kita

13. Laikas, praėjęs nuo nusikalstamos veikos padarymo iki jos aptikimo (jeigu tikslus nusikalstamos veikos padarymo laikas nežinomas, nurodyti laikotarpį, kurio bėgyje nusikalstama veika galėjo būti įvykdyta):

- a) iki 1 valandos
- b) nuo 1 iki 6 valandų
- c) nuo 6 iki 24 valandų
- d) nuo 1 paros iki 3 parų
- e) 3 paros ir daugiau
- f) nėra duomenų

14. Laikas, praėjęs nuo nusikalstamos veikos aptikimo iki pranešimo ikiteisminio tyrimo įstaigai:

- a) iki 1 valandos
- b) nuo 1 iki 6 valandų
- c) nuo 6 iki 24 valandų
- d) 1 para ir daugiau
- e) nėra duomenų

15. Ar buvo atlikta įvykio vietos apžiūra?

- a) taip
- b) ne (pereiti prie 36 klausimo)

16. Laikas, praėjęs nuo pranešimo apie nusikalstamą veiką gavimo iki įvykio vietos apžiūros:

- a) iki 1 valandos
- b) nuo 1 iki 3 valandų
- c) nuo 3 iki 12 valandų
- d) nuo 12 iki 24 valandų
- e) 1 para ir daugiau
- f) nėra duomenų

17. Kas atliko įvykio vietos apžiūrą?

- a) prokuroras
- b) ikiteisminio tyrimo pareigūnas
- c) kitas pareigūnas

18. Įvykio vietos apžiūroje dalyvavo:

- a) specialistas kriminalistas
- b) kitos srities specialistas
- c) kinologas
- d) kriminalinių nusikaltimų tyrimo pareigūnas
- e) apylinkės inspektorius
- f) techninis pagalbininkas
- g) kiti asmenys

19. Ar atlikęs įvykio vietos apžiūrą pareigūnas tęsė nusikalstamos veikos tyrimą?

a) taip

b) ne

20. Įvykio vietos apžiūros metu buvo apžiūrėta:

a) betarpiškai tik įvykio vieta

b) įvykio vieta ir artima teritorija

c) įvykio vieta, artima teritorija ir galimi nusikalstamą veiką padariusių asmenų atvykimo ir atsitraukimo keliai

21. Ar įvykio vietos apžiūros metu buvo panaudotos mokslinės techninės priemonės?

a) taip

b) ne (pereiti prie 24 klausimo)

22. Kokios mokslinės techninės priemonės buvo panaudotos?

a) fotografavimo aparatūra

b) filmavimo aparatūra

c) priemonės rankų pėdsakams rasti ir užfiksuoti

d) priemonės kvapų pėdsakams rasti ir užfiksuoti

e) priemonės darbui su mikroobjektais

f) priemonės avalynės ir transporto priemonių pėdsakams rasti ir užfiksuoti

g) ultravioletinių ir/ar infraraudonųjų spindulių priemonės (ultravioletinės lempos, elektroniniai optiniai keitikliai)

h) mobilioji kriminalistinė laboratorija

i) kitos priemonės

23. Kas naudojo mokslines technines priemones įvykio vietos apžiūros metu?

a) prokuroras

b) ikiteisminio tyrimo pareigūnas

c) specialistas kriminalistas

d) kitas specialistas

e) techninis pagalbininkas

f) kitas pareigūnas

g) nėra duomenų

24. Papildomi įvykio vietos fiksavimo būdai (be protokolo):

a) nuotraukos

b) vaizdajuostės

c) planai, brėžiniai, schemas

d) kita

25. Organizacinio pobūdžio trūkumai atliekant įvykio vietos apžiūrą:

- a) įvykio vietos apžiūra atlikta pavėluotai
- b) įvykio vietos apžiūroje nedalyvavo specialistas kriminalistas
- c) įvykio vietos apžiūroje nedalyvavo kitos srities specialistas
- d) įvykio vieta iki apžiūros grupės atvykimo nebuvo apsaugota
- e) įvykio vieta iki apžiūros grupės atvykimo buvo sutvarkyta ir/ar pėdsakų neliko
- f) kiti organizacinio pobūdžio trūkumai

26. Fiksavimo trūkumai atliekant įvykio vietos apžiūrą:

- a) nepanaudota fotografavimo ar filmavimo aparatūra
- b) nesudarytos schemas, brėžiniai, planai
- c) nepanaudotos avalynės ir transporto priemonių pėdsakų fiksavimo priemonės
- d) protokole (ar papildomais įvykio vietos fiksavimo būdais) nepažymėta konkrečiai pėdsakų radimo vieta
- e) nebuvo atlikta nukentėjusiųjų ar kitų susijusių asmenų daktiloskopija
- f) kiti fiksavimo trūkumai

27. Taktiniai trūkumai atliekant įvykio vietos apžiūrą:

- a) įvykio vieta apžiūrėta tik dalinai (nebuvo apžiūrėta artima teritorija ir galimi nusikalstamą veiką padariusių asmenų atvykimo ir atsitraukimo keliai)
- b) įvykio vietos apžiūra atlikta nenuosekliai
- c) įvykio vietos apžiūroje nedalyvavo specialistas (nors jo dalyvavimas buvo būtinas)
- d) nepanaudotos galimos techninės ir mokslinės priemonės pėdsakams rasti
- e) kiti taktiniai trūkumai

28. Įvykio vietos apžiūros trukmė:

- a) iki 30 minučių
- b) nuo 30 min. iki 1 valandos
- c) nuo 1 iki 2 valandų
- d) nuo 2 iki 3 valandų
- e) nuo 3 iki 6 valandų
- f) 6 valandas ir daugiau
- g) nėra duomenų
- h) nėra duomenų, bet pagal surašytą protokolą galima teigti, kad įvykio vietos apžiūra truko ne ilgiau, kaip 1 valandą

29. Įvykio vietos apžiūros metu rasti ir paimti (užfiksuoti):

- a) rankų pėdsakai
- b) avalynės pėdsakai
- c) transporto priemonių pėdsakai

- d) biologinės kilmės pėdsakai (kraujas, plaukai, seilės ir t.t.)
- e) mikroobjektai
- f) galimi nusikaltimo įrankiai
- g) įsilaužimo pėdsakai
- h) kiti pėdsakai ar objektai
- i) jokie pėdsakai ar objektai nebuvo rasti ir/ar paimti (užfiksuoti)

30. Įvykio vietos apžiūros įvertinimas:

- a) surinkta pakankamai informacijos
- b) surinkta dalis galimos informacijos
- c) nieko nerasta

31. Įvykio vietos apžiūros protokolo charakteristika:

- a) protokole nurodomos naudotos fotografavimo ar filmavimo aparatūra, skaitmeninės laikmenos, aparatūros charakteristikos ir naudojimo sąlygos
- b) protokole nurodomi asmenys, naudoję fotografavimo ar filmavimo aparatūrą
- c) protokole tiksliai aprašyti iš įvykio vietos paimti objektai
- d) protokole tiksliai nurodomos vietos, kur buvo aptikti daiktai, nusikalstamos veikos pėdsakai ar kiti objektai, ir kur jie laikomi
- e) protokole labai paviršutiniškai aprašyti iš įvykio vietos paimti objektai
- f) protokole tik įvardinti paimti objektai
- g) protokole paviršutiniškai nurodomos daiktų ar kitų objektų aptikimo vietos
- h) tik dalis aptiktų objektų ar daiktų aprašoma gana tiksliai ir išsamiai
- i) protokole nėra aprašomas paimtų objektų įpakavimas, tik pažymėta, kad pėdsakai ir kiti objektai yra įpakuoti
- j) nėra specialisto, atlikusio daiktų ir kitokių objektų tyrimą jų radimo vietoje, išvados

32. Įvykio vietos apžiūros protokolo įvertinimas:

- a) protokolas surašytas pilnai ir tiksliai
- b) protokolas surašytas paviršutiniškai

33. Įvykio vietos apžiūros metu gautos informacijos, aptiktų pėdsakų ir kitų objektų tyrimas pradėtas:

- a) jau įvykio vietos apžiūros metu
- b) 1 paros bėgyje
- c) nuo 1 iki 3 parų
- d) nuo 3 iki 10 parų
- e) nuo 10 iki 30 parų
- f) po 30 parų
- f) tyrimas nebuvo pradėtas

34. Įvykio vietos apžiūros metu gautos informacijos, aptiktų pėdsakų ir kitų objektų naudojimas aiškinant nusikalstamą veiką pradėtas:

- a) 1 paros bėgyje
- b) nuo 1 iki 3 parų
- c) nuo 3 iki 10 parų
- d) nuo 10 iki 30 parų
- e) po 30 parų
- f) informacija nepanaudota

35. Sprendžiant iš baudžiamosios bylos medžiagos, geresni įvykio vietos apžiūros rezultatai galėtų būti pasiekti, jeigu:

- a) įvykio vietos apžiūroje dalyvautų tam tikros srities specialistas ()
- b) būtų panaudotos tam tikros mokslo ir technikos priemonės ()
- c) įvykio vietoje būtų atlikti aptiktų pėdsakų ir kitų objektų tyrimai ()
- d) būtų glaudesnis ryšis su operatyvinėmis ir kitomis tarnybomis ()
- e) kita

36. Sprendžiant iš baudžiamosios bylos medžiagos, kriminalistinių galimybių panaudojimas įvykio vietos apžiūros metu galėjo padėti nustatyti:

- a) nusikalstamos veikos mechanizmą
- b) nusikalstamos veikos motyvą
- c) įtariamųjų asmenų skaičių
- d) įtariamųjų asmenų psichologines ir fizines charakteristikas
- e) įtariamųjų asmenų amžių ir socialinę padėtį
- f) įtariamųjų asmenų patekimo ir pasišalinimo iš įvykio vietos būdą ir kelią
- g) ar yra vagystės inscenizacijos požymiai

37. Sprendžiant iš baudžiamosios bylos medžiagos, kriminalistinių galimybių panaudojimas įvykio vietos apžiūros metu galėjo padėti rasti:

- a) rankų pėdsakus
- b) avalynės pėdsakus
- c) transporto priemonių pėdsakus
- d) mikroobjektus
- e) biologinės kilmės pėdsakus
- f) kvapų pėdsakus
- g) kitus pėdsakus ar objektus

38. Sprendžiant iš baudžiamosios bylos medžiagos, įvykio vietos apžiūros metu buvo tikslinga panaudoti technines kriminalistines priemones (bet jos nebuvo naudotos):

- a) rankų pėdsakų radimo ir fiksavimo priemonės
- b) avalynės pėdsakų radimo ir fiksavimo priemonės
- c) kvapų radimo ir fiksavimo priemonės
- d) mikroobjektų radimo ir fiksavimo priemonės
- e) biologinės kilmės pėdsakų radimo ir fiksavimo priemonės
- f) kitas priemonės

39. Ar, sprendžiant iš baudžiamosios bylos medžiagos, nusikalstamos veikos tyrimo metu buvo panaudoti esamų duomenų bazių teikiami duomenys?

- a) taip (Ieškomų numeruotų daiktų registro
Pavogtų meno vertybių registro
Tarptautinės vogtų meno dirbinių duomenų bazės
Rastų daiktų duomenų bazės
Policijos registruojamų įvykių registro
POLIS-CDB naršyklės
Kitos duomenų bazės _____)
- b) ne
- c) kita (pvz., tiesioginis kontaktas su kitais pareigūnais, turinčiais duomenų apie kitas panašias bylas)

40. Sprendžiant iš baudžiamosios bylos medžiagos, vieningos vagysčių iš autotransporto priemonių duomenų bazės naudojimas (jeigu tokia būtų) galėtų būti naudingas ikiteisminio tyrimo metu nustatant:

- a) nusikalstamos veikos mechanizmą
- b) nusikalstamos veikos motyvą
- c) įtariamųjų asmenų skaičių
- d) įtariamųjų asmenų psichologines ir fizines charakteristikas
- e) įtariamųjų asmenų amžių ir socialinę padėtį
- f) įtariamųjų asmenų patekimo ir pašalinimo iš įvykio vietos būdą ir kelią
- g) ar yra vagystės inscenizacijos požymiai
- h) kita

41. Baudžiamojoje byloje priimtas procesinis sprendimas:

- a) kaltinamasis nuosprendis
- b) išteisinamasis nuosprendis
- c) baudžiamasis procesas nutrauktas neįrodžius įtariamojo kaltės dėl nusikalstamos veikos padarymo
- d) ikiteisminis tyrimas nutrauktas dėl pernelyg ilgos ikiteisminio tyrimo trukmės

- e) ikiteisminis tyrimas tęsiamas nenustačius nusikalstamą veiką įvykdžiusio asmens
- f) baudžiamasis procesas nutrauktas suėjus senaties terminui
- g) baudžiamasis procesas (ikiteisminis tyrimas) nutrauktas kitais pagrindais

2 PRIEDAS

Lentelė. Baudžiamųjų bylų charakteristika

Nusikalstamos veikos padarymo laikotarpis	Autotransporto priemonė	Nusikalstamos veikos padarymo vieta	Į autotransporto priemonę patekta	Nusikalstamos veikos padarymui trukdžiusios (apsunkinančios) aplinkybės	Duomenys apie pagrobtą turtą	Duomenys apie nusikalstamą veiką įvykdžiusį asmenį	Priimtas procesinis sprendimas
nuo 2010 05 10 07.00 iki 2010 05 11 15.10	AUDI 100	Kauno g., Vilnius	Išdaužus lango stiklą	Autotransporto priemonėje buvo įrengta (ir aktyvuota) signalizacija	Automagnetola ir garso kolonėlės	Nėra informacijos	Ikiteisminis tyrimas tęsiamas nenustačius nusikalstamą veiką įvykdžiusio asmens
nuo 2010 08 04 18.00 iki 2010 08 05 08.30	HONDA CIVIC	Latako g., Vilnius	Išdaužus lango stiklą		Automagnetola	Nėra informacijos	Ikiteisminis tyrimas tęsiamas nenustačius nusikalstamą veiką įvykdžiusio asmens
2010 06 20 nuo 11.30 iki 12.10	TOYOTA COROLLA	Radvilų g. 3/1, Vilnius	Išdaužus lango stiklą		Automagnetola	Nėra informacijos	Ikiteisminis tyrimas tęsiamas nenustačius nusikalstamą veiką įvykdžiusio asmens
2010 06 22	OPEL	Švitrigailos g.- Geležinkelio g. sankryža, Vilnius	Manipuliuojant autotransporto priemonės durų užraktu (prasukus durų spynelę)		Automagnetola ir akiniai nuo saulės	31-40 metų; nusikalstamos veikos padarymo metu buvo apsvaigęs nuo narkotinių ar psichotropinių medžiagų; anksčiau yra padaręs	Kaltinamasis nuosprendis

						nusikalstamą veiką; ruošėsi nusikalstamos veikos padarymui	
2010 06 20 13.50 iki 14.00	MAZDA 6	Dainavos g. 5, Vilnius	Išdaužus lango stiklą		DORMEO antklodė ir pagalvės	Nėra informacijos	Ikiteisminis tyrimas tęsiamas nenustačius nusikalstamą veiką įvykdžiusio asmens
2010 08 05	FORD	Latako g., Vilnius	Išdaužus lango stiklą		Automagnetola	Nėra informacijos	Ikiteisminis tyrimas tęsiamas nenustačius nusikalstamą veiką įvykdžiusio asmens
nuo 2010 05 28 19.00 iki 2010 05 30 14.00	MINI COOPER	Rotundo g. 3, Vilnius	Išdaužus lango stiklą ir prapjovus brezentinį stogą		Krepšys (tašė) ir nešiojamas OMNI ID modemas	Ruošėsi nusikalstamos veikos padarymui	Ikiteisminis tyrimas tęsiamas nenustačius nusikalstamą veiką įvykdžiusio asmens
2010 07 10 nuo 17.10 iki 20.45	BMW	Vingrių g. 5, Vilnius	Išdaužus lango stiklą	Autotransporto priemonėje buvo įrengta (ir aktyvuota) signalizacija; automobilių stovėjimo aikštelė buvo aptverta tvora	Automagnetola	Nėra informacijos	Ikiteisminis tyrimas tęsiamas nenustačius nusikalstamą veiką įvykdžiusio asmens

3 PRIEDAS

IKITEISMINIO TYRIMO TYRĖJO APKLAUSOS ANKETA

Gerbiamas respondente,

Šio tyrimo tikslas – įvertinti vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo ypatumus ir aktualijas Lietuvoje. Tyrimo duomenys naudojami magistro baigiamajame darbe. Apklausa yra anonimiška.

1. Institucija, kurioje dirbate:

2. Jūsų išsilavinimas:

- a) aukštasis teisinis
- b) aukštasis neteisinis
- c) nebaigtas aukštasis
- d) aukštesnysis
- e) vidurinis
- f) kita

3. Jūsų amžius:

- a) iki 25 metų
- b) nuo 25 iki 35 metų
- c) nuo 35 iki 45 metų
- d) nuo 45 iki 55 metų
- e) 55 metai ir daugiau

4. Lytis:

- a) vyras
- b) moteris

5. Jūsų, kaip ikiteisminio tyrimo tyrėjo, darbo stažas:

- a) iki 1 metų
- b) nuo 1 iki 3 metų
- c) nuo 3 iki 5 metų
- d) nuo 5 iki 10 metų
- e) nuo 10 iki 20 metų
- f) 20 metų ir daugiau

6. Kokie šaltiniai, jūsų manymu, yra svarbiausi tiriant vagystes iš autotransporto priemonių?

- a) įvykio vietos apžiūros protokolas
- b) įvykio vietos schemas, brėžiniai, planai
- c) pėdsakų ir kitų objektų tyrimo rezultatai

- d) liudytojų apklausos protokolai
- e) nukentėjusiųjų apklausos protokolai
- f) įtariamųjų apklausos protokolai
- g) parodymų patikrinimas vietoje
- h) eksperimentai
- i) kita:

7. Kiek kartų vidutiniškai per metus atliekate įvykio vietos apžiūras vagysčių iš autotransporto priemonių atvejais?

- a) neatlieku
- a) iki 10 kartų
- b) nuo 10 iki 30 kartų
- c) nuo 30 iki 50 kartų
- d) 50 kartų ir daugiau

8. Kiek vidutiniškai laiko užtrunka įvykio vietos apžiūra vagysčių iš autotransporto priemonių atvejais?

- a) iki 1 valandos
- b) nuo 1 iki 3 valandų
- c) nuo 3 iki 6 valandų
- d) 6 valandas ir daugiau
- e) kita

9. Ar įvykio vietos apžiūrose vagysčių iš autotransporto priemonių atvejais dalyvauja specialistai?

- a) visada (pereiti prie 11 klausimo)
- b) dažnai
- c) retai
- d) niekada

10. Priežastys, dėl kurių specialistai nedalyvauja įvykio vietos apžiūrose vagysčių iš autotransporto priemonių atvejais?

- a) darbo organizavimo problemos
- b) specialistų trūkumas
- c) taip susiklostė praktika
- d) manote, kad specialisto dalyvavimas nėra būtinas
- e) kita:

11. Jūsų nuomonė apie specialistų kriminalistų pa(si)ruošimą:

- a) labai aukštas
- b) aukštas

- c) vidutinis
- d) žemas
- e) labai žemas
- f) kita:

12. Priežastys, lemiančios galimai nekokybišką ar neefektyvų specialistų darbą:

- a) nepakankamas teorinis specialistų kriminalistų pa(si)ruošimas
- b) nepakankamas praktinis specialistų kriminalistų pa(si)ruošimas
- c) iniciatyvos stoka
- d) nepakankamas techninis kriminalistinis aprūpinimas
- e) nepakankamos specialistų žinios įvykio vietos apžiūros taktikos srityje
- f) nepakankamos specialistų žinios apie ikiteisminio tyrimo pareigūno tikslus ir uždavinius atliekant įvykio vietos apžiūrą
- g) specialistai apžiūros metu apsiriboja tik vienos ar kelių rūšių pėdsakų paieška
- h) specialistai nėra suinteresuoti galutiniais apžiūros rezultatais
- i) ikiteisminio tyrimo pareigūno, kaip operatyvinės grupės vadovo, pasyvumas
- j) kita:

13. Jeigu įvykio vietos apžiūroje vagysčių iš autotransporto priemonių atvejais nedalyvauja specialistas, ar naudojate kriminalistinę techniką?

- a) taip
- b) ne
- c) kita (pvz., kriminalistinę techniką naudojate nepriklausomai nuo specialisto dalyvavimo apžiūroje):

14. Kokias technines, mokslines ir kriminalistines priemones turite galimybę naudoti (techninis aprūpinimas)?

- a) fotografavimo aparatūrą
- b) filmavimo aparatūrą
- c) garso įrašymo aparatūrą (pvz., diktofonas)
- d) ultravioletinių ir/ar infraraudonųjų spindulių priemones (ultravioletinės lempos, elektroniniai optiniai keitikliai)
- e) kita:

15. Kokias technines, mokslines ir kriminalistines priemones naudojate atliekant įvykio vietos apžiūras vagysčių iš autotransporto priemonių atvejais?

- a) fotografavimo aparatūrą
- b) filmavimo aparatūrą
- c) garso įrašymo aparatūrą (pvz., diktofonas)

d) ultravioletinių ir/ar infraraudonųjų spindulių priemonės (ultravioletinės lempos, elektroniniai optiniai keitikliai)

e) kita:

f) nenaudoju

16. Priežastys, dėl kurių galimai nenaudojate kriminalistinių priemonių:

a) neturiu įgūdžių

b) nėra kriminalistinės technikos

c) manau, kad technikos naudojimas duoda mažai naudos

d) manau, kad techniką gali naudoti tik specialistas kriminalistas

e) organizaciniai trūkumai paimant kriminalistinę techniką

f) kita:

17. Jeigu manote, kad aprūpinimas techninėmis kriminalistinėmis priemonėmis yra nepakankamas, tai nurodykite kokios priemonės yra būtinos jam pagerinti:

a) fotografavimo aparatūra

b) filmavimo aparatūra

c) garso įrašymo aparatūra (pvz., diktofonas)

d) daktiloskopijos priemonės

e) odorologijos priemonės

f) priemonės darbui su mikroobjektais

f) priemonės avalynės ir transporto priemonių pėdsakams rasti ir užfiksuoti

g) ultravioletinių ir/ar infraraudonųjų spindulių priemonės (ultravioletinės lempos, elektroniniai optiniai keitikliai)

h) mobili kriminalistinė laboratorija

i) kitos priemonės

j) nieko netrūksta

18. Kaip vertinate įvykio vietos apžiūros lygį vagysčių iš autotransporto priemonių atvejais?

a) labai aukštas

b) aukštas

c) vidutinis

d) žemas

e) labai žemas

19. Jeigu manote, kad įvykio vietos apžiūros lygis vagysčių iš autotransporto priemonių atvejais yra nepakankamai aukštas ar žemas apžiūros efektyvumas, tai pagrindinės priežastys, lemiančios tokį vertinimą, yra:

a) nepakankamas teorinis ikiteisminio tyrimo pareigūnų pa(si)ruošimas

- b) nepakankamas praktinis ikiteisminio tyrimo pareigūnų pa(si)ruošimas
- c) nepakankamas specialistų kriminalistų pa(si)ruošimas
- d) įvykio vietos apžiūros vykdomos nedalyvaujant specialistams kriminalistams
- e) nepakankamas techninis kriminalistinis aprūpinimas
- f) nesavalaikis įvykio vietos apžiūros atlikimas
- g) kitos priežastys:
- h) apžiūros lygis ir efektyvumas yra pakankamas
20. Atlikti įvykio vietos apžiūrą vagysčių iš autotransporto priemonių atvejais, jūsų manymu, yra:
- a) lengva
- b) gana sudėtinga
- c) sudėtinga
- d) tai viena sudėtingiausių atliekamų apžiūrų
21. Ar vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimui, jūsų manymu, reikalingas specialus pasiruošimas ar specialios žinios?
- a) taip
- b) ne
- c) nežinau
22. Ar turite pakankamai metodinės medžiagos vagystėms iš autotransporto priemonių tirti?
- a) taip
- b) ne
23. Kaip gaunate metodinę medžiagą?
- a) apmokymų metu
- b) iš institucijos vadovų
- c) savarankiškai
- d) iš kitų teisėsaugos pareigūnų ar institucijų
- e) kitokiais būdais:
- f) negaunu
24. Ar dažnai dalyvaujate kvalifikacijos kėlimo kursuose, mokymuose įvykių vietų tyrimo tematika?
- a) bent vieną kartą per 1 metus
- b) kartą per 2 metus
- c) kartą per 3 metus
- d) rečiau, nei kartą per 3 metus
- e) nedalyvauju
- f) kita:

25. Ar naudojate esamų duomenų bazių teikiamus duomenis tiriant vagystes iš autotransporto priemonių?

- a) taip (Ieškomų numeruotų daiktų registro
 Pavogtų meno vertybių registro
 Tarptautinės vogtų meno dirbinių duomenų bazės
 Rastų daiktų duomenų bazės
 Policijos registruojamų įvykių registro
 POLIS-CDB naršyklės
 Kitos duomenų bazės _____)
- b) ne
- c) kita (pvz., tiesioginis kontaktas su kitais pareigūnais, turinčiais duomenų apie kitas panašias bylas)

26. Ar, jūsų nuomone, būtų naudingas vieningos vagysčių iš autotransporto priemonių duomenų bazės sudarymas?

- a) taip
- b) ne

27. Kaip, jūsų manymu, galima būtų pagerinti vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimą?

- a) geriau organizuoti įvykio vietų tyrimą
- b) geriau aprūpinti mokslinėmis, techninėmis ir kriminalistinėmis priemonėmis
- c) specialistų dalyvavimas įvykio vietų apžiūrose turėtų būti privalomas
- c) rengti daugiau mokymų, kelti pareigūnų kvalifikaciją
- d) stiprinti kontrolę
- e) taikyti pareigūnų motyvacijos (tame tarpe ir materialinio skatinimo) priemones
- f) skatinti vagysčių iš transporto priemonių tyrimo metodikų, specialios literatūros leidybą
- g) trūkumų nėra
- h) kita

DĖKOJU UŽ ATSAKYMUS.

4 PRIEDAS

SPECIALISTO APKLAUSOS ANKETA

Gerbiamas respondente,

Šio tyrimo tikslas – įvertinti vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo ypatumus ir aktualijas Lietuvoje. Tyrimo duomenys naudojami magistro baigiamajame darbe. Apklausa yra anonimiška.

1. Institucija, kurioje dirbate:

2. Jūsų išsilavinimas:

- a) aukštasis teisinis
- b) aukštasis neteisinis
- c) nebaigtas aukštasis
- d) aukštesnysis
- e) vidurinis
- f) kita

3. Jūsų amžius:

- a) iki 25 metų
- b) nuo 25 iki 35 metų
- c) nuo 35 iki 45 metų
- d) nuo 45 iki 55 metų
- e) 55 metai ir daugiau

4. Lytis:

- a) vyras
- b) moteris

5. Jūsų, kaip specialisto, darbo stažas:

- a) iki 1 metų
- b) nuo 1 iki 3 metų
- c) nuo 3 iki 5 metų
- d) nuo 5 iki 10 metų
- e) nuo 10 iki 20 metų
- f) 20 metų ir daugiau

6. Kiek kartų vidutiniškai per metus dalyvaujate įvykio vietas apžiūrose vagysčių iš autotransporto priemonių atvejais?

- a) iki 10 kartų
- b) nuo 10 iki 30 kartų

- c) nuo 30 iki 50 kartų
- d) 50 kartų ir daugiau
7. Kiek vidutiniškai laiko užtrunka įvykio vietos apžiūra vagysčių iš autotransporto priemonių atvejais?
- a) iki 1 valandos
- b) nuo 1 iki 3 valandų
- c) nuo 3 iki 6 valandų
- d) 6 valandas ir daugiau
8. Ar pasitaiko atvejų, kai atliekate papildomas (pakartotines) įvykio vietos apžiūras vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo eigoje?
- a) taip, gana dažnai
- b) taip, bet tik kartais
- c) ne
9. Kaip fiksuojate įvykio vietos apžiūrą vagysčių iš autotransporto priemonių atvejais?
- a) protokole
- b) nuotraukose
- c) vaizdajuostėse
- d) planuose, brėžiniuose, schemose
- e) nefiksuoju
- f) kita
10. Ar, atliekant įvykio vietos apžiūrą vagysčių iš autotransporto priemonių atvejais, buvo naudota mobili kriminalistinė laboratorija? Jeigu taip, tai koks jos panaudojimo efektyvumas?
- a) panaudota efektyviai, laboratorijos techniniai kriminalistiniai įrenginiai leido jau įvykio vietos apžiūros metu iširti tam tikrus pėdsakus ar objektus
- b) panaudota pakankamai efektyviai, laboratorijos techniniai kriminalistiniai įrenginiai leido surasti, užfiksuoti ir paimti tam tikrus pėdsakus ar objektus
- c) laboratorija buvo panaudota kaip paprasta susisiekimo priemonė
- d) nebuvo panaudota
- e) kita
11. Kokias technines, mokslines ir kriminalistines priemones turite galimybę naudoti (techninis aprūpinimas)?
- a) fotografavimo aparatūrą
- b) filmavimo aparatūrą
- c) garso įrašymo aparatūrą (pvz., diktofonas)
- d) daktiloskopijos priemones

- e) odorologijos priemonės
- f) priemonės darbui su mikroobjektais
- f) priemonės avalynės ir transporto priemonių pėdsakams rasti ir užfiksuoti
- g) ultravioletinių ir/ar infraraudonųjų spindulių priemonės (ultravioletinės lempos, elektroniniai optiniai keitikliai)
- h) mobilią kriminalistinę laboratoriją
- i) kitas priemonės

12. Kokias technines, mokslines ir kriminalistines priemones naudojate atliekant įvykio vietos apžiūras vagysčių iš autotransporto priemonių atvejais?

- a) fotografavimo aparatūrą
- b) filmavimo aparatūrą
- c) garso įrašymo aparatūrą (pvz., diktofonas)
- d) daktiloskopijos priemonės
- e) odorologijos priemonės
- f) priemonės darbui su mikroobjektais
- f) priemonės avalynės ir transporto priemonių pėdsakams rasti ir užfiksuoti
- g) ultravioletinių ir/ar infraraudonųjų spindulių priemonės (ultravioletinės lempos, elektroniniai optiniai keitikliai)
- h) mobilią kriminalistinę laboratoriją
- i) kitas priemonės

13. Atlikti įvykio vietos apžiūrą vagysčių iš autotransporto priemonių atvejais, jūsų manymu, yra:

- a) lengva
- b) gana sudėtinga
- c) sudėtinga
- d) tai viena sudėtingiausių atliekamų apžiūrų

14. Ar vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimui, jūsų manymu, reikalingas specialus pasiruošimas ar specialios žinios?

- a) taip
- b) ne
- c) nežinau

15. Su kokiomis problemomis tenka susidurti atliekant įvykio vietos apžiūras vagysčių iš autotransporto priemonių atvejais?

- a) organizacinio pobūdžio (pvz., apžiūra atlikta pavėluotai, iki apžiūros grupės atvykimo įvykio vieta nebuvo apsaugota ir kt.)
- b) techninio pobūdžio (pvz., materialinio techninio aprūpinimo stoka ir kt.)

- c) žinių trūkumas
- d) didelis darbo krūvis
- e) kita

16. Ar dažnai keliate savo kvalifikaciją?

- a) bent vieną kartą per 1 metus
- b) kartą per 2 metus
- c) kartą per 3 metus
- d) rečiau, nei kartą per 3 metus
- e) nekeliu

17. Ar turite pakankamai metodinės medžiagos vagystėms iš autotransporto priemonių tirti?

- a) taip
- b) ne

18. Kaip gaunate metodinę medžiagą?

- a) apmokymų metu
- b) iš institucijos vadovų
- c) savarankiškai
- d) iš kitų teisėsaugos pareigūnų ar institucijų
- e) kitokiais būdais:
- f) negaunu

19. Ar naudojate esamų duomenų bazių teikiamus duomenis?

- a) taip (Ieškomų numeruotų daiktų registro
Pavogtų meno vertybių registro
Tarptautinės vogtų meno dirbinių duomenų bazės
Rastų daiktų duomenų bazės
Policijos registruojamų įvykių registro
POLIS-CDB naršyklės
Kitos duomenų bazės)
- b) ne
- c) kita (pvz., tiesioginis kontaktas su kitais pareigūnais, turinčiais duomenų apie kitas panašias bylas)

20. Ar, jūsų nuomone, būtų naudingas vieningos vagysčių iš autotransporto priemonių duomenų bazės sudarymas?

- a) taip
- b) ne

21. Kaip, jūsų manymu, galima būtų pagerinti vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimą?

- a) geriau organizuoti įvykio vietų tyrimą
- b) geriau aprūpinti mokslinėmis, techninėmis ir kriminalistinėmis priemonėmis
- c) specialistų dalyvavimas įvykio vietų apžiūrose turėtų būti privalomas
- c) rengti daugiau mokymų, kelti pareigūnų kvalifikaciją
- d) stiprinti kontrolę
- e) taikyti pareigūnų motyvacijos (tame tarpe ir materialinio skatinimo) priemones
- f) skatinti vagysčių iš transporto priemonių tyrimo metodikų, specialios literatūros leidybą
- g) trūkumų nėra
- h) kita

DĖKOJU UŽ ATSAKYMUS.

5 PRIEDAS

RESPONDENTŲ APKLAUSOS ANKETA

Gerbiamas respondente,

Šio tyrimo tikslas – įvertinti vagysčių iš autotransporto priemonių tyrimo ypatumus ir aktualijas Lietuvoje. Tyrimo duomenys naudojami magistro baigiamajame darbe. Apklausa yra anonimiška.

1. Jūsų gyvenamoji vieta (nurodykite pavadinimą):

- a) miestas
- b) miestelis
- c) kaimas
- d) kita

2. Jūsų išsilavinimas:

- a) aukštasis teisinis
- b) aukštasis neteisinis
- c) nebaigtas aukštasis
- d) aukštesnysis
- e) vidurinis
- f) kita

3. Jūsų amžius:

- a) iki 25 metų
- b) nuo 25 iki 35 metų
- c) nuo 35 iki 45 metų
- d) nuo 45 iki 55 metų
- e) 55 metai ir daugiau

4. Lytis:

- a) vyras
- b) moteris

5. Ar vairuojate autotransporto priemonę?

- a) taip
- b) ne (pereiti prie 13 klausimo)

6. Jūsų vairuojamos autotransporto priemonės markė ir modelis:

7. Jūsų vairuojamos autotransporto priemonės pagaminimo metai:

- a) iki 1985 metų
- b) nuo 1985 iki 1990 metų

- c) nuo 1990 iki 1995 metų
- d) nuo 1995 iki 2000 metų
- e) nuo 2000 iki 2005 metų
- f) nuo 2005 iki 2010 metų

8. Jūsų vairavimo stažas:

- a) iki 2 metų
- b) nuo 2 iki 5 metų
- c) nuo 5 iki 10 metų
- d) nuo 10 iki 20 metų
- e) nuo 20 metų ir daugiau

9. Kokių apsaugos priemonių imatės norėdami apsaugoti savo autotransporto priemonę?

- a) apsaugos signalizacija
- b) slapukas
- c) įmontuojamas siūstuvus
- d) automobilio vairo užraktas
- e) saugoma automobilių stovėjimo aikštelė
- f) garažas
- g) kita:

10. Ar ekonominis sunkmetis turėjo įtakos Jūsų automobilio apsaugos priemonių pasirinkimui (pvz., dėl lėšų stokos buvo atsisakyta saugomos automobilių stovėjimo aikštelės paslaugų)?

- a) taip
- b) ne
- c) kita

11. Kur dažniausiai paliekate stovėti savo autotransporto priemonę?

- a) nesaugomoje automobilių stovėjimo aikštelėje, esančioje prie Jūsų gyvenamojo namo
- b) nesaugomoje automobilių stovėjimo aikštelėje prie gretimo gyvenamojo namo
- c) gatvėje
- d) saugomoje automobilių stovėjimo aikštelėje
- e) požeminėje automobilių stovėjimo aikštelėje
- f) garaže
- g) kita

12. Dažniausiai Jūsų paliekami autotransporto priemonėje daiktai:

- a) automagnetola
- b) mobiliojo ryšio telefonas
- c) piniginė

- d) krepšys, tašė
- e) dokumentai
- f) garso aparatūra ()
- g) navigacijos sistema
- h) kita:
- i) vertingų daiktų autotransporto priemonėje nepalieku

13. Ar teko Jums (kam nors iš Jūsų giminių, pažįstamų) susidurti su vagyste iš autotransporto priemonės?

- a) taip
- b) ne (pereiti prie 24 klausimo)

14. Kokia autotransporto priemonė buvo apvogta (markė, modelis, pagaminimo metai):

15. Kur buvo įvykdyta vagystė (nurodykite pavadinimą):

- a) miestas
- b) miestelis
- c) kaimas
- d) kita

16. Kokie daiktai buvo pavogti iš autotransporto priemonės?

- a) automagnetola
- b) mobiliojo ryšio telefonas
- c) piniginė
- d) krepšys, tašė
- e) dokumentai
- f) garso aparatūra ()
- g) navigacijos sistema
- h) autotransporto priemonės dalys: apdailos juostelės
- žibintai
- oro pagalvės
- akumuliatorius
- kita
- i) kita

17. Kokiomis apsaugos priemonėmis buvo apsaugota autotransporto priemonė vagystės metu?

- a) apsaugos signalizacija
- b) slapukas
- c) įmontuojamas siųstuvus
- d) automobilio vairo užraktas

- e) saugoma automobilių stovėjimo aikštelė
- f) garažas
- g) kita:
- h) autotransporto priemonė nebuvo apsaugota
18. Kur stovėjo autotransporto priemonė vagystės metu?
- a) nesaugomoje automobilių stovėjimo aikštelėje, esančioje prie Jūsų gyvenamojo namo
- b) nesaugomoje automobilių stovėjimo aikštelėje prie gretimo gyvenamojo namo
- c) gatvėje
- d) saugomoje automobilių stovėjimo aikštelėje
- e) požeminėje automobilių stovėjimo aikštelėje
- f) garaže
- g) kita
19. Ar dėl vagystės iš autotransporto priemonės buvo kreiptasi į policiją?
- a) taip (praleisti 21 klausimą)
- b) ne (pereiti prie 21 klausimo)
20. Po kiek laiko buvo kreiptasi į policiją dėl vagystės iš autotransporto priemonės?
- a) nedelsiant po vagystės aptikimo
- b) 6 valandų bėgyje po vagystės aptikimo
- c) paros bėgyje po vagystės aptikimo
- d) daugiau, nei po 1 paros po vagystės aptikimo
- e) kita
21. Dėl kokių priežasčių nebuvo kreiptasi į policiją dėl vagystės iš autotransporto priemonės?
- a) dėl vagystės iš autotransporto priemonės kreiptis į policiją yra beprasmiška
- b) nebuvo pagalbota apie galimybę kreiptis į policiją dėl vagystės iš autotransporto priemonės (pvz., dėl menkos pagrobto turto vertės)
- c) dėl laiko stokos
- d) kita
22. Ar buvo rasti pagrobti iš autotransporto priemonės daiktai?
- a) taip
- b) ne
23. Kaip vertinate teisėsaugos pareigūnų atliktą vagystės iš autotransporto priemonės tyrimą?
- a) labai gerai
- b) gerai
- c) blogai
- d) labai blogai

e) kita

24. Kokios priemonės, Jūsų manymu, galėtų padėti kovoti su vagystėmis iš autotransporto priemonių?

DĖKOJU UŽ ATSAKYMUS.